

Eqmaro Ke Ebeq sáhnshawe ahtebé ehwehne.

Árúkaga ebeq sóteh arámbéhríéna anehe wega Pora kérena séhréh atena púku áwíq Árúkae ue sehíranúwe. Anehenura mah pukú Eqmaro Ke pukúe ue sehíranúwe. Sísaga miraéna irarú ehwehnsábé ebeqte pukúgá teíre. Manikáne Awanka miráú arámbéhrí Eqmaro Ke pukúgá teíre. Sísaga eqmaro kega pokue mó kehiná suwahpeq mó kehiná suwahperue Sísá éhweh koreríúwe. Teríútaq Manikáne Awanka se págege aritena séhréh aritowara áhnte kegá sene ehweh irera Sísansabé aiq pútare atówe. Mi ehwéhniká abae agúwara Sísá tagaríáh ké áhnte úkuwe. Mah pukúípéqté éhwéhniká minayabeákáq eqmaro kega mirau arámbéhríákáqsábé teíre.

Eqmaro kega miraunsabé éhwéhne.

Sísaga, Manikáne Awa eqmaraníe ú ehwehne.

¹ Tíópírásao, néne sehíramé kawerue sáhnshawe iro. Menah tanáhráq mó pahsí sehíranue áwátáuge. Mi pahsíípéq moke Sísaga miraúnsabe sehíranue teawena wega íwáhnorúnsabeakáq teawátáuge. ² Wene arambehri áhwárótaqkakáq íópeq kiu tanáhráqsábéákáq teawátáuge. Wega marakóipeq míotaq wehuke eqmaq suanieéna omaq sitowe. Manikáne Awanka Sísá iwíáh

atowana wega íopeq kinaútaq omaq sito ke síwáhnorúwe. ³ Téhwe Sísa awankátaq táhpague pukéna anehe oga úkéna mó wehekáh mó wehekáhnue omaq sito keba séyéena wewe sokigi aritowara tagowe. Tagowana 40 wehekáh miraéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriuwe.

⁴ Mi tanáhráq sega momiwíuríótaq Sísa mahraréna, Sarúsarama suwahpeq apubúue sueq pokiyehboq Nániboga eqmarahna aní tuinayabé wensabé áwénunoro. Menah Nániboga eqmarahna aní éhweh teíyátáuge.* ⁵ Naho Sóniga wání meriuwana Manikáne Awanka áhníbórá tunse iteba mía míainkehe úwe.

⁶ Mó tanáhráq eqmaro kega momiwíuríótaq sega Sísansabé kasenéra, Ísara ke iteitene marakóraq amahnága wahnahnoro aitaníbo uwe.† ⁷ Uwana Sísa sensabé, Nániboga moke mi tanáhráqkákáq wéhékáhnkakaq wahnahnire. Minawé íre iteitene arambehri puaq itega mi tanáhráqkákáq wéhékáhnkakaq íre tagariáhwe. ⁸ Minawé íre tagarawéq mahraue tagariagehe. Manikáne Awanka iteba tuinaraq ite págege aitahnaq itega íné éhweh mah kehiná kéhíná korerigéhe. Sarúsarama suwahpeqte kéreq moke mó Súría marákórápéqté kéreq Sámária marákórápéqté kéreq moke mah kehiná kéhíná korerigéhe úwe.

---

* **1:4:** Sísa eqmarahna anímé Manikáne Awa mire. Áruka 24.49, Sóni 14.16-17, Eqmaro 2.33 tagáhnno. † **1:6:** Sísa marakóipeq tutaq Aroma kegá Ísara kené marakó págegeue wahnahnuwara áhnte kegá iwíáhéra, Wega Aroma ke kaqsuena iteitensabé, Wahnahnoro aitankéhe íwíáhuwe.

Sísa íópeq kibekú ehwehne.

(Máhka 16.19-20; Árúka 24.50-53)

⁹ Mah kehiná kéhíná korerigéhe úwana eqmaro kega tagotaq Sísa tumerowana íópeq kire írabúyápipeq kibekúwe. ¹⁰ Kibekúwara sega íópeq awahnkanue tagaríowara taberábe korosíákáq ánitégá iriwe míóye. ¹¹ Iriwe méra sensabé, Kehrari marákórápéqté kéo, aneqsabé iriwe méq íópeq ebitiaho? Sísa ite iuwena íópeq pokiraq tagahwe. We amahnága pokinserah mókake tuinawire uye.

Súrásane arambehri awaq mio ehwehne.

¹² Uyara eqmaro kega Óríwi sawéhrápéqté tunse Sarúsarama suwahpeq wahtotaq tueaguwe. ¹³ Tueagéra sega kaegaeu nah abobóráhpeq kíúwe. Sensíwíqmarimé mahraue Píta, Sóni, Sémísi, Ehntaru, Pírípi, Tómáhsi, Pátórómíyu, Mátíyu, Ápíásane ahninkáwá wenáwíq Sémísi, ebeh ehwéh iriaréh áni wenáwíq Sáímóni, mó Sémísine ani wenáwíq Súrása mirauega kíúwe. ¹⁴ Sereq Sísa abákawaréhreq wenanoreq mó inínsónseqka sirupipeq peh morá íwíáhue moráráq púreq aruqaruruwe.

¹⁵ Mó wehekáh sega mirauta q 120 ke áhnte Sísa tagaríáh kégá momiwíuríówe. Pítaga iriwe ména mahraréna, ¹⁶ Nánuwahraho, naho Manikáne Awanka Tébiti iwíáh atowana Súrása éhweh sehiranúwe. Súrásaga Sísa naruo kowerironsabe mi sehirá aiq pútaraguraire. ¹⁷ Sísa Súrása omaq atowaq Súrásareq itereqka moráráq arambehriuraune úwe.

18 Súrásaga Sísane naruo kowerironsabe móne meyowara mi monéráté marakó paiqmárówe. Súrásaga sáwéhrapeqté ayahqno maraipérue surahúwana wene ayahba tapoagúwe. Wene ayahba tapoague wene ayamári pehrápeq sahaqúwe. ¹⁹ Wega miraúnsabe moke Sarúsarama suwahpeqte kégá irera mi marákóyábé áwírume sene ehweh Ákérámae atówe. Mi awíqmé Korahq Marakóe atówe.

²⁰ Pítaga Súrása éhweh mó mahraréna, Buk Songipeqté éhwéhnká aiq mahraréna, Wene mátabu susa matábú kanae. Mó kegá mitaq íre míáhro arito ire. *(Buk Song 69.25)*
Mi ehwéhnká mó mahraréna,
Mó anínká wene arambehri awaq miankéhe ire. *(Buk Song 109.8)*

²¹⁻²² Sóniga Sísá wání meawátáitaq táhmaro kegá Sísá kétéwe. Segá kékérue Sísaga oga úkuraitaqkákáq íopeq kiraitaqkákáq tagarowe. Mó ke Sísá éhweh terigeheéq mina tahnsa Sísá kékéri aní iwíáhue omaq atanéhe úwe.

²³ Pítaga mi ehwéh teriuwara sega téhranité omaq sitówe. Mó aní wenáwíq Máhtiásae. Mó aní wenáwíq Sósépaé. Sósépawe we mó awíq Pásábae. We mó awíq Sásátae. ²⁴⁻²⁵ Segá mahrarue púreréra, Itene Wahnahno, arega ómi kehináné sirupipeqté iwíáhwé aiq tagariahne. Arega eqmatona arámbéhrí Súrásaga aiq suena ahabárorabeq pokuraire. Wene arambehri mirainkeheé arega omaq atahna aní sokigi aio éra púreruwe. ²⁶ Manikánka omaq ato aní taganeheéra sega káriq ebáh tuparuqme tagéra Máhtiásawe

Súrásane arambehri mirainkehe atówara we Sísa kéro ke, airápété morá kéreq arambehriúno átówe.

2

Manikáne Awanka tu ehwehne.

¹ Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwíq Péntikósie.* Ebeqte wehekáh sutaq Sísa tagariáh kégá moke peh morábí sáhuriówe.

² Sáhuriówana íopeqté éhwéhnká anotah soíríqká uu inserahnúwara ómi nahupeq tútuue mío kega apubúue írówana ³ anehbí irobina tahnsá náneqmarí ábóraragúwara tagowe. Tagowara irobina abae ague mó anípá mó anípánue abae agúwe. ⁴ Manikáne Awanka sirupipeq tuména iwíáh arito púara sega mó kehináné kambare ehweh iraruwe.

⁵ Mi tanáhráq áhnte Asiu ke mó kehiná mó kehiná suwahpeqte Sarúsarama suwahpeq sewiówe. Mi ke Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh ké wóe. ⁶ Sega mi ehwéh irera sega morábí sáhurawéra írówarawe Sísa tagariáh kégá mó kehiná mó kehináné ehweh iraruwe. ⁷ Iraruwara seyene ehweh irarunsabé író kega áhtenéra, Árahue irareo éra iwíáhue tagowe. Sega áhtenéra mahraréra, Iteitene ehweh irare kewé se peh morá Kehrari marákórápéqté ké wóe.

⁸ Sega iteitene ehwehmarí irarewaq irone. Sega itene ehweh árahue irareo? ⁹ Ite Pátía kewé Míría kewé Érámi kewé Mésópótémía marákórápéqté kewé Súría marákórápéqté kewé Kápárosía

---

* **2:1:** Péntikósiyabé éhwéhmé púku anehepeqte séhírámé “Manikáne Púkuipéq Kéh Áwahe Éhwéhne” ue kéhrabeq tagáhno.

marákórápéqté kéwé Póntúsa marákórápéqté kéwé Esia marákórápéqté kéwé itene ehweh irarewaq irone. ¹⁰ Párígía marákórápéqté kéwé Pámbíría marákórápéqté kéwé Ísípi marákórápéqté kéwé Áríbía marákórápéqté kéwé Sáíríni suwahpeq wahtotaq mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé itene ehweh irarewaq irone. ¹¹ Mi kewé Aroma suwahpeqte náhnsó kéwé táhmaro Asiu keurá míáhwe. Mó mitaqté ké Asiu kené sánsá mero ke míáhwe. Kíríti marákórápéqté kéwé Árébía marákórápéqté kéwé moke mi kegá itene ehweh irarewaq irone. Manikánka págege arámbéhríinsabé sega irarewaq irone. Moke iteruwahraha irarewanserah itene ehwehmarí irarewaq irone uwe.

¹² Segá áhtenéra sene sirupipeq iwíáh kikiréra, Itene ehwehmarí árahue irarewapómo? Aneq sansápómo uwara ¹³ mó kegá siwiréh aritera, Segá peh píañ nah puara múguwahgu ehwéh irarewe uwe.

Pítaqa pahsuo ehwehne.

¹⁴ Uwara Pítareq airápété moráue eqmaro kereqka iriwe míówe. Pítaqa mipi sáhurío keyabé anotahtaq teriena, Sarúsarama suwahpeq kaegao kereq moke mó Asiu kerero, ehweh teiníboq írátíáhro. ¹⁵ Abehq wání nah puara múguwahgu ehwéh irarewe eme írakaumo. Amahnága pópoqnah peh ákáhtaq kéhrana íre píañ né tanahráre. ¹⁶ Mó kené ehweh irarensabé Manikáne ehweh irarú ani, Sóériga mahraréna,

¹⁷ Manikánka iraréna, Anehe tanahráq Néníwa mah kehiná kéhínápá eqmaq

auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwiáh aritahnara itenahnimáhqsonseq iteriyahumáhqsonseqka ehwéh irarigehe. Itene mahbigauné siwanka tagagehe. Orerónká áónáh tagagehe. ¹⁸ Mi tanáhráq néne arambehri mirao weh áhrébá néniwa eqmaq auwaníe. Néniwanka néne ehweh iwiáh aritahnara ehweh irarigehe. ¹⁹ Íópeqté íre tagariáh náneq sokigi ainíe. Marakóipeqté moq págege sansá sokigi ainíe. Korahqkakáq iraaqáq áúnínaakáq tagagehe. ²⁰ Pópoqnah sunkíkíraginae. Íótaq korahq tahnsa tautáúraginae. Mirainagake anotah Wahnáh ánínka págegeue wahnahnína tanáhráq áhníbóránire. ²¹ Are néne Wahnah míahno ue níáhrabira kewé kaweraritanauge íre úwe. *(Joel 2.28-32)*

²² Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, mó ehwéh kawerue írátíáhiro. Sísa Néhsara suwahpeqte ání éhweh teiúge. Wega Manikáne arambehri mirainkeheéna Manikánka Sísa omaq atowe. Minayabe tagariageheéna Manikánka págege atáráire. Págege atáráirana wega íre tagariáh náneqkakáq págege arámbéhriákáq sokigi aítáráire. Itene iuranka tagahnsabé aiq ahtebahwe. ²³ Naho Manikánka iwiáhue tagarionserah menah itega Sísa táhtoqme ahbabáq ke móriátówara sega awankátaq táhpatowana putiaraire.

²⁴ Sísa íre airaiq pusa ání míahrahurai puana Manikánka érorahirabeqte iriatena oganúq atáráire. ²⁵ Naho naho Tébiti, Sípane aigaqnaga íre wewensabé irarena peh Sísansabé teiena,

Néne Wahnahnka ínéreq mía míaime tagaríoge. We néne niyah púpeq mía míai puana íre áhreúge. ²⁶ Minayabe nirupipeq eyoyóire. Néne níwéhrate iwíáh iwíáh atóge. Íné pukonaraq arega oganúq intaniewóne iwíáhuge. ²⁷ Íné pukonarabeq arega néniwa íre nuwankéhe. Peh oganúq intankéhe. Arene kaweq aníné ninonka íre karekinawire. ²⁸ Arega oga mía mía ahtápéq sokigi aníátóne. Arereq mía míaúya puana nirupipeq eyoyóinawire úwe. (*Buk Song 16.8-11*)

Mi ehwéhmé Tébitiga teiuwe.

²⁹ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itene igaqna Tébiti éhweh pahsuqme teinié. We naho putiowara maisarówana wene kárékú anónká amahnága maisia máiq mahta q kéhre. Minayabe íre wewensabé iraréna peh Sísansabé irarúwe.

³⁰ Tébitiwe Manikáne ehweh irarú ani ména Manikánka mirainauge ú ehweh írátíowe. Manikánka naho Tébiti teawena, Amahnága arega wahnahnónanserah mókake arenanahga wahnahninkehe. Peh aiq pútariahnsanuge únsabe ³¹ Manikánka mirainau arámbéhríyábé Tébitiga ahtebówe. Ahtebéna we aiq tagariomé Manikánka ite meirena kaweraitankehéna omaq ato aní oganúq atanawire. We pukirabeq íre auwanawire. Wene anonka íre karekinawire. Peh oganúq atanawire tagariowe úwe.

³² Pítaga mó mahraréna, Manikánka Sísá iri-
atena oganúq atowaq ite moke tagarawéq teiune.

³³ Manikánka Sísá wene ayah púpeq atowana an-

otah Wahnáh ání míaraire. Míarairana Manikánka teawátáinserah Wenawa Sísaba eqmatairana Sísaga Manikáne Awa iteba eqmaréhre. Minayabe itega amahnága aiq tagariáhwe. Itega íráh éhwéhmé Manikáne Awanka iwiáh aitéh éhwéhne. ³⁴ Tébiti pukútaq wene anonka íópeq íre kiuwe. Minayabe íre wewene anonkansabé peh Sísá íópeq kiunsabe irarúwe. Wega mahraréna,

Itene anotah Wahnáhnká néne Wahnahnsabé, Niyah púpeq kiwíahno. ³⁵ Mókake arene naruoakáq wahnahnarito ataníe irarire úwe. *(Buk Song 110.1)*

³⁶ Pítaga mó mahraréna, Ísara keo, ite ómi kawerue iragéhboq írátíáhro. Itega Sísá awankátaq táhpareq subiq sutowe. Manikánka mi anínsábé, Are ínéga omaq ató ání móne. Anotah Wahnáh ání miahno atáráuge úwe.

Áhnte wehekéqká Manikánsabe aiq pútare atera wání meyo ehwehne.

³⁷ Morábí kiranéhnurió kega írówana mi ehwéhnká sirupipeq pówe. Sirupipeq pówara sega Pítareq mó eqmaro kereqsabé kasenáera, Iteruwahraho, aneq miraonehnikono ³⁸ úwana Pítaga sensabé, Itene ahbabáq kaqiuwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq Sísansabé áhraboro. Sísansabé áhrabéq wání meyáhro. Mirairataq Manikánka itene ahbabáq kaweraitena Wenawa iteba eqmarankéhe. ³⁹ Itereq itene animárínseq íre wahtopeqte kéreq ómi mirairataq Wenawa iteba eqmarankéhe. Maniká itene Wahnahnka ómi omaq sito kega mirairataq Manikánka Wenawa iteba eqmarankéhe úwe.

⁴⁰ Pítaga mi keyábé áhnte mó págege ehwéh pahsuqme teriena, Manikánka kaweraitankéhboq mó kegá ahababárorabeq sueq kaweqtaq miáhro úwe. ⁴¹ Áhnte író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara wání meríúwe. Wání meríúwara mi wehekáh sega Pítarehba kobaritawe míówe. Peh íregárita q wehekéq 3 táhúséni (3,000) wehekéqká kobaritawe míówe.

Peh morá íwíáhurió ehwehne.

⁴² Seba méra Pítareq mó eqmaro kereqka síwáhnoru ehwéh irera peh morá íwíáhuwe. Peh morá íwíáhéra sene tópah mewe moráráq néra moráráq púreq aruqaruruwe. ⁴³ Manikánka págege aritowara Pítarehga áhnte otáq sánsá mirauwe. Mirauwara moke tago kegá áhtenuwe. ⁴⁴ Moke Sísansabé aiq pútare ató kega moráráq méra sene ménsámehnsánsabe peh morá íwíáhuriówe. ⁴⁵ Segá sene ménsámehnsátate méyó moné mewera Sísá tagaríáh tábónáh ké náríúwe.

⁴⁶ Mó wehekáh mó wehekáhnue sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq séyéuwe. Séyééra pokue sene nahmarítápéq táhutahuq moráráq naruq naruruwe. Sirupipeq eyoyóúwara táhutahuq moráráq naruq naruruwe. ⁴⁷ Segá Manikánsabe iwíáh iwíáhuwara moke tago kegá iwíáhéra, Kaweq kee uwe. Mó wehekáh mó wehekáhnue áhnte mó kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówana Manikánka se kaweraritowara Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte aguwe.

3

Soriqnah ani kawerato ehwehne.

¹ Tunsorerutaq Asiu kegá púreq aruqarurotaq Pítareq Sónireq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq seyeherauye. ² Mi nah méhpeh áwíq Kaweq Mehpéhne. Mitaq soriqnah ani tútuue míowe. Wenanoga maqmarotaq soriqnah ani maqmarowe. Mó wehekáh mó wehekáhnue wene iyahnabo anímárínká meqmera mi mehpéh móata móatauwe. Nahupeq kira keyábé ineh inehinkeheéra meqmera móátówe. ³ Wega Pítareq Sónireq nahupeq kibekoyehera uyataq tagéna, Náníétao úwe.

⁴ Náníétao úwana Pítaga we ebitáwéna wensabé, Ite tagáhno úwe. ⁵ Úwana wega se tagéna iwíáhéna, Aneqpopoq nánigéhe iwíáhúwe. ⁶ Iwíáhúwana Pítaga wensabé, Íné íre móneakákání múge. Mirainieu naneq teawiníe. Néhsara suwahpeqte ání Sísá Karáhé áwírue teawúge. Iriwe nogo atóge úwe. ⁷ Miraréna wene púpeqte áyáhnkárátáq táhtoqme iriatowe. Iriatowana wene aiaurankakaq aigáránkákákáq apubúue págege agúwe.

⁸ Págege agúwana mi anínká suansúá keirigue nogena nahupeq kierirowe. Kierirena wega nogena ahkuagu ahkuaguéna Manikánsabe iwíáh iwíáh atowe. ⁹ Manikánsabe iwíáh iwíáh atowara ómi nahupeq míó kega we tagéra, ¹⁰ we Kaweq Mehpéhtáq tútuue ineh inehéwéh ání míre uwe. Wene aigará kaweragúnsabe, Éhneh. Aiq kaweragire éra áhtenuwe.

Pítaga mitaq míó ke teriu ehwehne.

¹¹ Kaweragú aninká Pítareq Sónireq táhtorowara ómi tago kegá áhtenárah pehbeheráh seba suwe. Anotah wahnáh wenáwíq Sórómóni Asiu kené wahnah míotaq pearó owewéhpéhtápéq suwe.

¹² Suwana Pítaga tagéna sensabé, Ísara keo, we kaweraginsabé aneqsabé áhtenoo? Itewe aneqsabé ebitiaho? Ite págege anité méta kaweratehye íwíáho? Manikánka itensabé, Kaweq anité wóye aitéhnsábé kaweratehye íwíáho? Írakaumo. Íre itegae.

¹³ Manikámé we Ébárahmareh Áhísáhkireh Sékópáreh itene igaqnaréhne Maniká ména wewega mah aní kaweratéhre. Áhnte kegá wene arambehri awahbeh ani Sísawe, Anotah aní míéhre atageheéna kaweratéhre. Sísá marakóipeq mívaraitaq sega we subigeheéq itega táhtoqme naruo kebá meqmeq móátárówe. Wahnah aní wenáwíq Páhírátiga, Sísá íre ahababáq ani púana pugeq auwaníe íwíáhurairaq itega ahqáho atárówe.

¹⁴ Manikánsabe arutaboiri anímé kaweqtaq mía míaurai anímé itega ahqáho atárówe. Peh mó ke subiq sutai aní pugeqio urowe. ¹⁵ Oganúq itahráhi aní subiq sutowe. Itega Sísá subiq sutowana Manikánka iriatáráire. Minayabe Sónireq ínereqka itene iuranka tagéta teiuye.

¹⁶ Sísansabé aiq pútare ateta wenáwírué áhrabúya puana wega mi aní kaweratéhre. We awaho ani míéhraq tagahwe. Sísansabé aiq pútare atoyanka mi aní kaweratéhraq tagahwe úwe.

¹⁷ Pítaga mó mahraréna, Nánuwahraho, itereq itene wahnahmarínseqka Sísá subiq sutotaq we Manikáne ahninkáwá míéhnsábé itega íre

ahtebarowe. Íre ahtebéq pehipi subiq sutowe. Minayabe aiq tagaríoge. ¹⁸ Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara ómiga mahraréra, Manikánka omaq ato anínká pukina ínaraq anotah érinawire uwe. *(Aisaia 50.6, 53.5)*

¹⁹ Minayabe Manikánka itene ahbabáq kaqi-uwankéhboq itene ahbabáq sansa sueq wens-abé áhraboro. ²⁰ Mirairataq Manikánka itene irupipeq eyoyó aitankéhe. Sísa Karáhé itene Wahnah míankeheéna Manikánka omaq atowe. ²¹ Amahnága Sísa íópeq mía míaire. Manikánka wene ehweh iraru ke iwíáh aritowara naho mahraréra, Mókake Manikánka moke kawerinkehe uwe. Amahnága Sísa íópeq ména mi tanáhráqsábé áwénunire.

²² Mósísiga itene igaqnansabe naho mahraréna, Maniká itene Wahnahnka wene ehweh irarinkeheéna itereq mionarabeqte ání eqmarankéhe. Ínéga mirauraunserah eqmarahna anínká mirainkehe. We sínaraq irarína ehwéh moke kawerue íráhro. ²³ Wega irarína ehwéh íre íréhra kewé pukigehe. Manikáne animárí míéhrarabeqte kaqsuahnaraq pukigehe úwe. *(Lo 18.15-19)*

²⁴ Manikáne ehweh irarú ani Sáh múériga Sísa tutai tanáhráqsábé irarúwe. Moke we anehe su animárí, Manikáne ehweh iraru animárinseqka moq amahnága tánáhráq, Sísa tutai tanáhráqsábé iraruwe. ²⁵ Manikáne ehweh iraru kewé itene igaqnaréh wóe. Íre peh morá itene igaqnaréhyabe iraruwe. Moke itensabéákáq iraruwe.

Manikánka itene igaqna Ébaráhmansabé naho teawena, Arenahninká mah marákó

márakóipéq mó kahnáh mó kahnáhnue kaweraritankéhe teawuwe éna ²⁶ Manikánka wenahni wene arambehri awahbeh aní iriatena ebeq ite Asiu keba eqmataire. Itene ahbabáq kaqiuwankeheéna wenahni eqmataire úwe.

4

Pítararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹ Pítareq Sónireqka Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhúpéq mío keyabé síwáhnoruye. Síwáhnoruyataq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté wáhnáh párisíreq Sáyúsi kéreqka suwe. ² Pítararéqá síwáhnoréra, Sísa oga úkurainsabé mókake pukira ke mó oga úkoneherawoe uyara mina su kegá írówe.

Irera sene ehwehnsabé anotah abíáhnsánéra ³ Pítararéqá sure táhtoqme meriqmera karábúsiipéq mórítówe. Ío tupekútaq puara ahbiahipeq kotigeheéra mórítówe. ⁴ Mi wehékáh áhnte író kega Sísansabé aiq pútare atówe. Peh íregáritaq wéh 5 táhúséni (5,000) wehgá aiq pútare atówe.

Sega Pítararéyábé ehweh arító ehwehne.

⁵ Ahbiahipeq Asiu wahnáh kéreq Asiu kené aboawah wehreq Mósísine ehweh síwáhnoru kereq Sarúsarama suwahpeq sáhuriówe. ⁶ Sáhuriówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnah wenáwíq Ánása míowe. Ánása wenawahrah sensíwíq Káiyápásareh Sónireh Árékásántareh mó wenáwáhráhreqka moráráq sáhuriówe. ⁷ Mitaq sáhurawéra, Meriqme sero uwana Pítareq Sónireq meriqmera seba mórítówe. Mórítówara mipi sáhurió kega kasenéra, Insega págege aitaráiraq mi

soríqnah ání kaweratároyo? Inse áwírue kaweratároyo uwe.

⁸ Uwana Manikáne Awanka Píta págege atena iwíáh atowana Pítaga sensabé, Wahnah kereq aboawah wehrero, Írátíáhro. ⁹ Soríqnah ani séhréh ataráuyansabé inse áwírue kaweratároyo kasenoo? ¹⁰ Itereq moke Ísara kereq iragéhboq írátíáhro. Itega Sísa Karáhé Néhsara suwahpeqte ání awankátaq táhpatowana putiaraire. Putiarairana Manikánka iriwe oganúq atáráire. Sísa Karáhé págege ání míéh púana wénáwíq áhraburauyansabé soríqnah ani kaweratáráire. Kaweratáráirana ite míáhrabeq we amahnága awaho ani míéhre.

¹¹ Nah pearáh kégá wahq awanká tagéra, Iroke awankáne éra sutowana anehe mi wahq anotah kawéq wáhq úkire.* *(Buk Song 118.22; Aisaia 28.16)*

Mina inserah itega Sísansabé ahqáho atárówana we anotah Wahnah ání úkuraire. ¹² Peh morá Sísa webataq itene ahbabáq kaweritahráhire. Peh morá Sísa áwírue ahrabo ke wega kawerar-itankéhe. Mah marákó márakóípeqmé mó morá ánínká itene ahbabáq íre kaweritahráhire úwe.

¹³ Pítareq Sónireqka míó keyabé íre áhrea ehweh pahsúoyansabé wahnah kereq aboawah wehreqka író kega áhtenuwe. Áhtenéra iwíáhéra, Se íre sigaruuroya anité peh wahba arámbéhríraté áníté wóye íwíáhuwe. Iwíáhéra, Sewe Sísa kétóya anité wóye uwe. ¹⁴ Wene aigará kawerato aninká

---

* **4:11:** Mátíyu 21.42 aigarápéqté éhwéh tagáhno.

Pítararé bá míowara tagéra mó ehwéh mi tanáhráq íre irarerahuwe.

¹⁵ Íre irarerahunsabe wahnah kereq aboawah wehreqka Pítararé kaunsíri kegá momiwíurabeqte máhpeq sitera sío síouwe. ¹⁶ Sío síoéra, Mi anité aneraruanéhnkono? Segá ótaq sansá aiq pútaq mirauoyara moke Sarúsarama suwahpeqte kégá tagaríáhwe. Segá kaweratóya ehwéh itega íre epéq suahráhué.

¹⁷ Mi ehwéh abae agínehboq págegeue ehiya míáhta aritanéhe. Mó ke Sísa áwírue síwáhnoriyeho ue terianéhe uwe. ¹⁸ Terianeheéra Pítararé síáhrabéra sensabé, Sísa áwírue mónkakáq síwáhnoréta teríyehboq túbáh agotao ue teríúwe.

¹⁹ Teríúwara Pítareq Sónireqka sensabé, Manikáne ehweh sueta itene ehweh íréhyataq Manikánka itensabé kaweróye aitankéhbo? Írakaumo. Minayabe iteitega iwíáhue tagahro. ²⁰ Itega tagéta írátáuya ehwéh íre ehiya míahrahúye. Peh teri terinoyehetauye uye.

²¹ Soriqnah ani kaweratonsabe ómi kegá Manikánsabe iwíáh iwíáh atówe. Minayabe wahnah kegá iwíáhéra, Mó kegá itensabé sibiahnsa aitehboq Pítararé pehragaritanehe uwe. Segá Pítararéyábé, Subónehboq Sísané ehweh mónkakáq íre teríétao éra kaqsúówe. ²² Kaweragú aní 40 opéq peh soriqnah ani míowe.

Sísa éhweh terigeheéra págege aito ue púreru ehwéhne.

²³ Kaqsúówara Pítararé gá sensuwahrahba pokuye. Pokéra Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq Asiu kéné aboawah

wehreqne ehweh teríúye. ²⁴ Teríúyara irera Manikánsabe moraráq púreréra mahraréra, Itene anotah Wahnáhno, arega íopeqkákák mah marákó marákóákák sóreq wanínkákák miraróne. Moke mahnana kéh náneqkákák miraróne. ²⁵ Arene arambehriú ani, itene igaqna Tébiti Arenawanka iwíáh atowana sehiranue mahraréna,

Nahnso kewé aneqsabé anotah abíáhnsánoo? Aneqsabé ehweh pehipi moraenoo? ²⁶ Mah marákó marákóípéqté wáhnáhmárinseq anotah anímárinseq ebehoneheéra sokah sokahowe. Manikánseq wega wehuke merinkeheéna omaq ato anínseqsabé kotioneheéra morábí sáhuríáhwe úwe éra púreruwe. *(Buk Song 2.1-2)*

²⁷ Segá mó púreréra, Tébitiga naho sehiranúme amahnága iteruwahpeq Sísa suboneheéra sorupariarowe. Kaweq arénáhní arega eqmarahna aní Sísa suboneheéra sorupariarowe. Érotireq Póntiása Páhirátireq wáhnaupéqté kéreq Ísara kereqka Sísa suboneheéra sorupariarowe. ²⁸ Arega naho págege iwíáhue miraóna iwíáh anehe kaqme miraurowe. Arerega mina iwíáhóna puara sega menah miraurowe.

²⁹ Anotah aníno, amahnága sega itensabé, Subónehboq túbáh agotao eme aiq irahne. Itene arene arambehriúna anímárí múne. Minayabe ite íre áhreia peh arene ehweh págegeue irarenehboq séhréh aito. ³⁰ Arene ehweh irarenaraq awahre ke kaweragigehboq arene ayahtate táhtoro. Sísa arene arambehriyabé awahbeh aní áwírué áhrabonaraq ótaq sansámárí miraúno éra púreruwe.

³¹ Púreruwana momiwí nah míu míuúwana Manikáne Awanka sene sirupipeq tunse séhréh arito púara moke sega íre áhreia Manikáne ehweh págegeue iraruwe.

Ménsámehnsá morábí matawéra tabonah ke náríú ehwehne.

³² Moke Sísansabé aiq pútare atáh kégá peh morá íwíáhéra sene ménsámehnsá morábí matiówe. Mahna peh morá néne wíre íre iraria peh morábí matiówe.

³³ Eqmaro kega Sísa oga úkú ehweh anotah pagégéue irare irareuwana Manikánka séhréh aritowe. ³⁴ Sísa tagariáh kébáté mó morá tabonah ani íre míowe. Segá iwíáhutaq sene ménsámehnsá paimaq paiqmaréra meyo moné mewera ³⁵ eqmaro ke náríúwara eqmaro kega tabonah ke saraqme náríúwe. Minayabe tabonah ke íre míówe.

³⁶ Wehukení wenáwíq Sósépa míowara eqmaro kega mó awíq Páhnábásae átówe. Mi awíq Páhnábásawe áwahewé séhréhi aníne áwíq míre. We Sáipára marákórápéqté ánínéna Áríwái káhnáh áníne. ³⁷ Wene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarena meyo moné mewe eqmaro ke siuwe. Segá tabonah ke saraq miageheéna Páhnábásaga siuwe.

5

Ánáníásireq wene ahrereqka Manikáne Awa áhwárawe tagoya ehwehne.

¹ Mó akéqká iwíáhue mó sansánuye. Wehukení wenáwíq Ánáníási wene ahre áwíq Sapairae. Sene marakó peh ákáhtaq éberiopeq paiqmarera

móne meyoýe. ² Ánáníásiga mi moné saime ebeqtaq kopéqmarowana wene ahrega tagówe. Tagówana wega mó akáhtáq mewe eqmaro keyabé péhenue peh ákáhtaq moné náriuwe. ³ Náriuwana Pítaga wensabé, Ánáníásio, owainawanka iwíáh atéhrah aneqsabé mira íwíáhono? Arene marakó paiqmarahna moné ákáhtaq kopéqsuahnayabé Manikáne Awansabé péhe éhwéh teawene. ⁴ Arene marakó íre paiqmarahnaraq tahirí peh arerene kagai iripo? Arene marakórate paiqmatona moné peh arerene matiarona wino. Arega, Móne ákáhtaq kopéqsue péhe éhwéh teriníe iwíáhóna wino. Arene arupipeq aneqsabé ahbabáq iwiáhono? Íre peh wehukeyabé Manikánsabe moq péhe éhwéh teawene úwe.

⁵ Úwana Ánáníásiga mi ehwéh irena aunúnkaq márunsurahue putiowe. Putionsabe író kega anotaht ahténéra áhre aguwe. ⁶ Mibeqté máhbígáúnká séra pukú aniné anonka ambantataté úbíqme sehgiwera mómaisarówe.

⁷ Ánáhkawagá wenawehq putíéhre u ehwéh íre irena apahtáro áhwáh sótaikúwana suwana ⁸ Pítaga wensabé, Marakó paiqmarehyame mahraue moné meyeoyo úwana kowe miraue meyoýe úwe. ⁹ Úwana Pítaga wensabé, Itega iwíáhétawe Manikáne Awa áhwárawe tagayehe iwíáhewoyo? Arenawehq maisaráh máhbígáúnká amahnága kouwekue méhpehnsah seuriáhwe. Segarenkakáq sehgiwera pokigehe úwe.

¹⁰ Sehgiwera pokigehe útaq mi iní aunúnkaq Pítane aigárátáq márunsurahue putiowe. Putiowara

mahbigaunká nahupeq kire putio iní tagéra se-
hgiwera awehkawa maisarórabeq mómaisarówe.
11 Moke Sísa tagariáh kéreq mó kereqka putióya
ehwéh irera anotah ahténéra áhreuwe.

Ótaq sansámárinunsabe éhwéhne.

12 Eqmaro kega wehuke míopi áhnte otáq
sánsámári mirauwe. Asiu kené wahnah aní
Sórómóni míotaq pearó oewéhpéhpéq Sísa tagariáh
kéga mitaq sáhuria uriauwe. 13 Sáhuriówara mó
kéga iwíáhéra, Sísa tagariáh kéwé peh kaweqtaq
míáh ké wire iwíáhéra áhtenéra mibeq seba íre
suwe. 14 Áhnte weh áhrégá mó wehekáh mó
wehekáhne Sísansabé aiq pútare atera mó Sísa
tagariáh kébá sáharuqarurowe.

15 Eqmaro kega áhnte otáq sánsá miraunsabé
awahre kéga iwíáhéra, Pítane mánkánahnka
iteba sótaikínaraq itene awahre kaweraginkehe
iwíáhuwe. Mira iwíáhunsabé sene iyahnaboga
meriqmera ahtapeq máhriqtaq mórítówe.
16 Sarúsarama suwahpeq wahtote kereqka awahre
kereq owainawanka síwioqno kereq meriqmera
mórítówara moke kaweragúwe.

*Íopeqté ánínká karábúsiipéq míó ke máhpeq sito
ehwehne.*

17 Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh
kéne wahnahnseq wereq míó ke, Sáyúsi
kereqka iwíáhéra, Ótaq sansá mirao kéga
ite kiotaikiyehboq aneraritanéhnkono uwe.
Aneraritanéhnkono éra eqmaro keyabé anotah
abíahnsánéra 18 se táhtoqme wahba karábúsiipéq
mórítówe.

¹⁹ Inokáhpeq Maniká míéhrabeqte íópeqté ánínká karábúsiipéqté ónsá siwe eqmaro ke máhpeq sitowe. ²⁰ Máhpeq sitena sensabé, Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kowéq moke náneqmarí oga mía mía ehwéh koreriéro úwe. ²¹ Úwara sega ahbiahiperura pokue íópeqté ánínká inokáhpeq koreriéro aritonserah Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq kosíwáhnoruwe.

Kosíwáhnoruwara Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq wereq míó kereqka Asiu kené aboawah wehreq mó kaunsírí kéreqsabé síáhrabuwe. Síáhrabuwara sure morábí méra párisiwarínsabé, Karábúsiipéq mórítáráu ke koweriráhro uwe. ²² Uwara párisiwarínká pokue karábúsiipéq koragowara eqmaro ke íre míówe. Íre míówara kouwekue sene wahnahnsabé, ²³ Itega tagónawe karábúsiipéqté ónsá paisa tagóne. Karábúsiipéqté wáhnáhmárínká onsarapéq máhpeq iriwe wahnahnatiáhwaq tagóne. Sega wahnahnatiáhwaq onsa siunaraq kabarúna ke íre míáhwe uwe.

²⁴ Uwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisiwaríné wahnahnseq Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarínseqka mi ehwéh irera áhtená, Árahiro? Se eheragowamo íwíáhuwe.

²⁵ Se eheragowamo íwíáhuwana sú aninká sensabé, Itega karábúsiipéq sítáro kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq amahnága iriwe síwáhnorowe teriuwe. ²⁶ Teriuwara Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéqté párisiwarínseq sene wahnahnseqka pokue Pítareh

kowerirera áhreéra, Mó kegá ebahtaté subíyeho éra pehwehrue kowerirówe.

Pítarehga sene ehweh ayahqme teríú ehwehne.

²⁷ Koweriqmera kaunsíri kebá mórítówe. Mórítówana Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnka Pítarehyabe ehweh aritowe. ²⁸ Ehweh aritena, Sísane ehweh mónkakáq síwáhnoriyeho teiátáu mino. Teiátáume íre ireq síwáhnoronsabé áhnte Sarúsarama suwahpeqte kégá Sísane ehweh íráhwe. Itega Sísá subitáúna ehwéh aneqsabé teri terinoo úwe.

²⁹ Aneqsabé teri terinoo úwara Pítarehga mahraréra, Manikáne ehweh anterúéhnehboq wehukene ehwehme árahue iranéhnkono? ³⁰ Itega Sísá awankátaq táhpereq subiq sutowe. Subiq sutowana itereq itene igaqnaréhne Manikánka iriatena oganúq ataráire.

³¹ Oganúq atena wensabé, Niyah púpeq míaño atena wehuke kawerarito urairana Sísá mitaq ména ite Ísara ke kaweraitéh aní míéhre. Itene ahbabáq súéhrrataq wega kaweraitankéhe.

³² Manikánka miraurai naneq tagarionayabé teiune. Íre itebataq teiasa Manikáne Awanka mó teíre. Manikáne sansá mirao kebá Wenawa eqmaréhre uwe.

Pítarehyabe pehragarítáhro ú ehwehne.

³³ Uwara anotah Asíú wéhwárínká Pítarehne ehweh irera sensabé anotah abíáhnsánéra, Subiq suanehe íwíáhuwe. ³⁴ Iwíáhuwana mibeqte káúnsírí aní wenáwíq Kámária we Péhrasi aní míowe. We Mósísiga sehgióro ú ehweh síwáhnorú ani míowara mó kegá, We ahtebia aní míre íwíáhuwe. Wegá

iriwe ména, Mi ke wéhuwa máhpeq sito úwara máhpeq sítówe. ³⁵ Máhpeq sítówana wega momiwíu keyábé, Ísara keo, mi kegá miraira naneq irareneheqmé kawerue iwíáh atawéq irarero.

³⁶ Menah wehukení wenáwíq Téúrása ména, Íné anotah aní múge urairara áhnte wehuké 400 wehuké we kétówe. Kétówara mó kegá we subiq sutowara we kété kega wene arambehri auwera abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe. Poké agurowana wene arambehri parabaguraire. ³⁷ We subiq sutowara anehe Kehrari marákórápéqté aní wenáwíq Súrása míaraire. Wahnah kegá wehuke síwíq merotaq mi tanáhráq Súrásareq we kété kereqka kámáhni wahnáh ké subiq suanehe éra ite kámáhni wahnáh ké míaneheqmúne urowara kámáhni wahnáh kéga Súrása subiq sutowana pukuraire. Pukurairara we kété kegá moq abae ague sene nahtapeq sáh poké agurowe.

³⁸ Minayabe teiníboq írátíáhro. Pehwehrue míáhro. Máhpeq míáh ké pehragarítáhro. Mi ehwéh peh seyene iwíáhwé pehipi túbáh agoneherawoe. ³⁹ Manikánka sene sirupipeq mi iwíáh aritéhmé itega íre ahqáho aritahráhúne. Manikánka itene naruo aní úkínehboq pehwehrue míáhro úwe.

⁴⁰ Úwara momiwíu kegá Kámáriane ehweh irera Pítareh síáhrabuwara suwe. Suwara sega subiqmaro atowara wiahnó karatáté subiqmarowara, Sísane ehweh mónkakáq síwáhnoriyeho teriera kaqsúówe. ⁴¹ Kaqsúówara Pítarehga kaunsíri ke suera máhpeq pokuwe.

Sísane arambehri miraunsabé wahnah kegá subiqmáró púara sene sirupipeq eyoyóuware pokuwe. ⁴² Segá mó wehekáh mó wehekáhne Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq wehukene nahtapeqkákáq mahrarue síwáhnoréra, Manikánka eqmaraníe ú aní, ite kaweritahráhi anímé we Sísá wire ue síwáhno aruqaruruwe.

6

Sítíbénireh omaq sitó ehwehne.

¹ Mi tanáhráq Sísansabé aiq pútare ató ke áhnte úkuwe. Káríki ehwéh iraru Asiu kegá peh morá Asiu kené ehweh író keyabé abiahsanuwe. Abiahsanéra ehmuníq éhmúnírera, Wahnah kegá táhutahuq mó wehekáh mó wehekáhne saraqmaráhtáq peh morá Asiu kené ehweh író kene kéweinínsó áhnte náriera itene kéweinínsó pehgáriq nári nárinowe uwe.

² Úwara mi airápété téhraníte eqmaro kega mó Sísá tagaríáh keyábé momiwíoneheqmúne ue síáhrabuware suwe. Suwara sensabé, Táhutahuq kawerue sararaneheéq ite Manikáne ehweh síwáhnoré arámbéhrí suewé anotah íre kawerire.

³ Minayabe íráhro. Iteruwahraho, mi arámbéhrí miraigehboq itega ite miónarabeqte abapete téhraníte omaq sitáhro. Mó kegá, Kaweqtaq mía míowe e ke omaq sitáhro. Manikáne Awanka sereq mía míai ke méra kaweq iwíáho ke omaq sitáhro.

⁴ Ite eqmaq íuwátái kegá peh púrerue Manikáne ehweh íwáhnoroneheqmúne uwe.

⁵ Uwara moke író kega, Mi ehwéhmé kaweq ehwéhne iwíáhéra wehukení wenáwíq Sítíbéni omaq atówe. Sítíbéniga Sísansabé kawerue aiq

pútare ato aní míowana Manikáne Awanka wene arupipeq mía míaéna séhréh atowe. Mó ke sensíwíq Pírípi, Pókóra, Níkánóri, Tímóni, Páménása, Níkóra miraue omaq sitowe. Níkórawe we Ántióka suwahpeqte áníne. Téhwe we wáhnaupéqté ání ména anehemé we Asiu kené sánsá miraúwe. ⁶ Mi ke omaq sitera eqmaro kene siuranabiahtapeq mórítówe. Mórítówara táhutahuq saraqme arámbéhrí miraigeheéra eqmaro kega siyahnkaratáté táhtoqme púrerarítówe.

⁷ Manikáne ehweh áhnte síwáhnoru puara Sarúsarama suwahpeq íregárita q kegá irera Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnte Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreqka mi ehwéh irera Sísansabé aiq pútare atówana Manikáne ehwehna abae agúwe.

Sítíbéninsabé ehweh ató ehwehne.

⁸ Manikánka Sítíbéni séhréh atena págege ato púana wehuke míórabeq anotah otáq sánsámárí miraúwe. ⁹ Miraúwara Sáíríni suwahpeqte Asiu kereq Árékásántaría suwahpeqte Asiu kereqka Sarúsarama suwahpeq momiwíuwe. Sene momiwí nahtápéqsábé Pugeq Súo Kene Nahne ue áwíratówe. Mi kereq Sírísia marákórápéqté kéreq Esia marákórápéqté kéreqka Sítíbéniba pokue ehwehuwe.

¹⁰ Ehwehuwana Manikáne Awanka Sítíbéni págege ato púana wega ahtebia éhwéh irarúnsabe mi kegá íre ehweh atahráhuwe. ¹¹ Íre ehweh atahráhunsabé sega mó keyábé epéráhpérera, Sítíbéni péhe éhwéh átéhrataq móne náienéhe. Péhe éhwéh mahrarero. Sítíbéniga Mósísireq

Manikánseqsabé síéhruru arítaráiraq írátáune ero uwara sega móne mewera mi pehe éhwéh teriúwe. ¹² Mi pehe éhwéh teriúnsabe író kereq Asiu kené aboawah wehreq Asiu kené sánsá síwáhnoru kereqne sirupipeq págegeue abiahnsanuwe. Segá Sítíbéniba pokue táhtoqme kaunsíri kebá móátówe.

¹³ Móatera péhe kégá mahraréra, Mi anínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákáq Mósísine sánsánkákáqsabé abehq éhwéhne arítáaire. ¹⁴ Sísa Néhsara suwahpeqte ánínká Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náh sokoruankéhe uraire. Mósísiga teiu sansamé Sísga sabi iuanie urairaq írátáune uwe. ¹⁵ Uwara moke kaunsíri ke tútuue méra Sítíbéni tagowana wene aru ukiqme míonsabe wene auranabiah íópeqté ániné auranabiah tahnsa ágúwe.

7

Sítíbéniga teriu ehwéhne.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arító kene wahnahnka Sítíbéninsabé kasenána, Segá irare ehwéhmé aiq pútaqpo úwe. ² Úwana Sítíbéniga mahraréna, Nánuwahraho, kawerue írátíáhro. Naho naho itene igaqna Ébáráhmaga Áráni suwahpeq íre pokútaq Mésópótémía marakórápéq míowana Maniká anotah pagégé ánínká íópeq auwena Ébáráhmaba séna ³ wensabé ehweh teawena, Arene marakówé arenawahrahwe sue teawéna marakórápéq pokúno teawuwe.

⁴ Teawuwana Ébáráhmaga Káría kené marakórapeq suena pokue Áráni suwahpeq kowíowana mitaq wenabo pukúwe. Pukúwana

Manikánka ite amahnága míona marákórápéq Ébárahma eqmarowe. ⁵ Eqmarowana súwana Manikánka Ébárahma mahtaqté márakó íre eqatowe. Pehgáriq marákó íre eqatasa peh teawena, Mókake arereq arenanahréhreq iníe úwe. Mi ehwéh teawu tanahráq Ébárahma íre wenahninkákáq ání míowe.

⁶ Manikánka we mó teawena, Arenanahréh mókake wáhnaupéqté kéné marakórapeq míagehe. Mi kegá arambehriraq saiqnaritera subiqmarera áhnte opéq 400 opéq síwíoqnagehe. ⁷ Síwíoqnehra ke kamah arinauge. Kamah ariénaraq arenanahréhga mitaq suera mahtaqté márakóráq ínénsabe iwíáh íwíáh aintagéhe teawuwe.

⁸ Teawu ehwéh ahrreraq kankeheéna Manikánka Ébárahmansabé, Áú amurúue sansa miraúno úwe. Úwana Ébárahmaga animai wenáwíq Áhísáhki maqatowana abapete apahtáro wéhékáh ména wenahniné áú amurú auwowe. Áhísáhki weh úkéna animai wenáwíq Sékópa maqatowe. Maqatowana Sékópaga airápété téhtaré anímái masitowara wene ahninkáwáreh itene igaqnaréh úkuwe úwe.

⁹ Sítibéniga mó mahraréna, Sékópane ahninkáwáreh airápété téhranité méra se ábárahnahnhka sensíbáq Sósépa abiahnsanéra wáhnaupéqté ké eqsitera móne meyówe. Wáhnaupéqté kegá Sósépa meqmera Ísípi marákórápéq móátówana Manikánka wereq mía míaéna ¹⁰ mó kegá we íre kawerató tanahráq séhréh atowe. Ísípi marákórápéqté wáhnáhnká Sósépa áhrabútaq Manikánka kaweq iwíáh

atowana Sósépaga ahtebia éhwéh irarúwe. Ahtebia éhwéh irarúwana Ísípi wahnáhnká, Mah anímé kaweq iwíáhíre éna Sósépansabé, Arega moke Ísípi marákóákáq néne nahtapeqté ménsáméhnshánkákáq wahnahnúno atowe.

¹¹ Mi tanáhráq Ísípi marákórápéqkákáq Kénáni marákórápéqkákáq anotah ehwéhrótaq áhnte kene sirupipeq umeh aguwara moq itene igaqnaréh táhutahuq íre kowe. ¹² Íre kowana Sékópaga Ísípi marákórápéq táhutahuq kéhre u ehwéh irena wenhahímáhq táhutahuq sabaatáhq Ísípi marákórápéq téh eqmaq suowe. ¹³ Eqmaq suowara Ísípi marákórápéq pokéra táhutahuq mewera sene nah-tapeq kouwekuwe. Mi tahutáhúq parabagúwara se Ísípi marákórápéq mó pokutaq Sósépaga wenhawrehyabe, Íné iteríbáq múge ue pahsuqme teriuwe. Pahsuqme teriuwana Ísípi wahnáhnká moq Sósépane awahwáréh ahtebówe.

¹⁴ Ahtebówana Sósépaga wene awahwáréhyabe, Nánibo Sékópa meqmeq sero éna eqmaq suowe. Eqmaq suowara awahwáréhga sensibo koweqmera áhnte wehekéq 75 wehekéq weba suwe. ¹⁵ Sékópaga Ísípi marákórápéq tuména mitaq pukúwara anehe itene igaqnaréh moq mibeq pukuwe. ¹⁶ Ébárahmaga naho maisaró marakó áwíq Sékéma ebah monéráté paiqmarowe. Ámórine ahninkáwáréhga, Maisia marakó meyo atówana paiqmarowe. Itene igaqnaréhga pukuwara sene animárínká sene ayahnsa mewera mina maisaró marakórápéq ónapipéq móárówe úwe.

17 Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Ísípi marákórápéq mía míaéra peh íregáritaq aguwe. Manikánka Ébárahmansabé marakó iníe teawu ehwéh áhníbórá mirainaútaq itene igaqnaréhga íregáritaq aguwe. *(Stat 15.5; Buk Song 105.24)*

18 Íregáritaq aguwana Sósépa pukúwana Ísípi marákórápéq we íre tagario anínká wahnah aní úkúwe. 19 Mi anínká wahnahnéna itene igaqnaréhyabe péhe aritena síwíoqnówe. Sene animárínká pukigeheéna wega sensabé, Ani maqmaréhrataq mewe máhpeq súáhro aritowe.

20 Mi tanáhráq wenanoga Mósísi maqmarowana Manikánka, Aiq kaweq aníne íwíáh atowe. Apahtáro ío sega wenabone nahtapeq kopípéq kirabo atówe. 21 Apahtáro ío parabagútaq subíyeho éra máhpeq kopípéq áúwówe. Kopípéq áúwówana Ísípi marákórápéqté wáhnáhné ayahunkawagá we tagéna, Kaweq aníne íwíáhéna meqmena wewene ani tahnsa kirabo atowe. 22 Kirabo atowara Ísípi kegá Mósísi áwáhnoruwana we moke Ísípi kené sánsá ahtebówe. Ahtebéna we págege ahtébiá aní úkéna wene ehwehnikakáq wene arambehriakáq págegeue miraúwe úwe.

23 Sítibéniga mó mahraréna, Mósísi 40 opéq ména, Nánuwahrah Ísara kebá koraganie íwíáhéna koragówe. 24 Peh morá Ísípi anínká Ísara aní subutaq Mósísiga tagéna wenawahrah aní éhnehéna mi Ísípi aní subiq suowe. 25 Subiq suena iwíáhéna, Manikánka ínénsabe, Arenawahrah séhréh arito éna omaq intowe. Omaq intonsabé nánuwahrahga aiq tagaríáhwe íwíáhúwara

wenawahrahga íre tagaríówe.

²⁶ Mó wehekáh wenawahrah aníté tobéhuyataq Mósísiga tagéna ayositanieéna sensabé, Ite morá káhnáh móye. Aneqsabé tobéhoyo úwe. ²⁷ Úwana ahbabárato aninká Mósísi pagunsuena wensabé, Insega wahnahnarito teawátáiro? ²⁸ Inokáh Ísípi aní subiq sutonanserah íné moq nubiқ suaníbo úwe. ²⁹ Úwana Mósísiga mitaq suena pehbeheráh pokue wáhnaupéqté kéné marakó áwíq Míríana marákórápéq kowíowe. Nahnsó aní kowéna mibeqté áhré meywana téhtaré ánimáíraré maqmarowe úwe.

³⁰ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísiga mitaq 40 opéq míowe. Sáwéh áwíq Sáináí wega mitaq wahtotaq abataq marákórápéq noguwe. Mitaq noguwana káriq awánká irarówana íópeqté áninká mi iráípeqté ábóraragúwe. ³¹ Ábóraragúwana Mósísiga tagéna áhtenéna, Wahtotaq koraganie íwíáhéna sútaq Manikánka teawena, ³² Íné arene aigaqnaréhne Maniká múge. Íné Ébárahmareh Áhísáhkireh Sékóparehne Maniká múge úwe. Úwana Mósísiga iransánéna áhreú púana aura íre pankeqme tagówe.

³³ Íre pankeqme tagówana Manikánka wensabé, Íné míó púah arega órira marákórápéq iriwe míahne. Minayabe arene súu ugurúruqme pehipi iriwe míahno. ³⁴ Ísípi marákórápéqté kégá Ísara ke néne animárí síwíoqnahtaq tagaríóge. Segá uwo uwo aruqarurotaq íróge. Ínéga mibeqté meriqmena móbeq móritanieéna tumíóge. Mósísio, are

Ísípi marákórápéq eqmaróge. Pokúno teawuwe úwe.

³⁵ Sítibéniga mó mahraréna, Mósísi itaq mahbí míotaq Ísara kegá wensabé ahqáho atera, Insega wahnahnarito teawátairo uwe. Mina ahqáho ató ánimé Manikánka arenawahrah amahnága Ísípi marakórácq míówah kowahnahnue meriqme mérito atena eqmarowe. Mósísi abatapi míowana káriq awánká irarowana íópeqté ánínká mi iráipéqté ábóraragútaq Manikánka Mósísi eqmarowe.

³⁶ Eqmarowana Mósísiga Ísípi marákórápéq ótaq sansá miraéna mi marákó suena wání aroipéq áwíq Káhtore Waní ayehráq mórítowe. Mórítena mitaq mó otácq sánsá miraéna abatapi mórítena mitaq mó otácq sánsá miraúwara 40 opéq míówe.

³⁷ Mósísiga Ísara keyábé, Manikánka ínénsabe, Néne ehweh korerio éna eqmaq nuwonserah mókake mó wene ehweh terí aní iteruwahrahní eqmarankéhe teniátáire úwe. ³⁸ Mirarena mi tanáhrácq Ísara ke abatapi míowana Mósísi seba míowana íópeqté ánínká Sáínái sawéhrácq Mósísi ehweh teawuwe. Teawuwana Mósísiga itene igaq-naréh mi ogá mé ehweh teriuwe úwe.

³⁹ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Mósísine ehweh anteruera wensabé ire iuwahbehre éra Ísípi marákórápéqsábé sirutaboiruwe.

⁴⁰ Ísara kegá Mósísine awahwá Áróninsábé, Arenábácq Mósísi ite Ísípi marákórápéqté meitái aní aiq taqnobagire. We eheq míehrapómo. It ebeq itáh máníkámáří míagehboq arene ayahnkaratáté maniká tahnsa

náneqmarí miraúno uwe. ⁴¹ Miraúno éra itene igaqnaréhga káho áráhq tahnsa náneq mirarówe. Mirarera minayabe titirarera sene siyahtate miraró naneqsabé iwíáh iwíáh atówe. ⁴² Iwíáh iwíáh atówana minayabe Manikánka se suowara sega íopeqté náneqmarínsábé iwíáh iwíáh atówe. Minayabe Manikáne ehweh irarú aninká naho sehiranúwana wene ehwehnka mahraréna,

Ísara keo, itega 40 opéq abatapi méq itega ménkámehnká subiqmareq titiruowe. Íre ínénsabe iwíáhéq subiqme titiraintárowe. ⁴³ Péhepehe maníká Móríkine sériraté pearó wehuwéhú nahtapéq móateq mi nahnkákáq sehgieq poku pokuuowe. Itega wehyoq tahnsá náneq mirareq wenáwíq Árépánie ateq itene manikáne atarówe. Iwíáh iwíáhhoneheéq itega mi pehepéhé mánikámári miraruowe. Miraruronsabé Pábíróni marákórápéq seberaebéq eqmaq iuwanauge ire úwe. *(Amos 5.25-27)*

⁴⁴ Sítibéniga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga abatapi míótaq Manikánka Mósísinsabé, Ínénsabe iwíáh iwíáh aintéhna sériraté wéhuwehu nah mahraue pearo úwe. Manikánka Mósísi sokigiúnserah itene igaqnaréhga mirarówe. ⁴⁵ Itene igaqnaréh pukuwara sene animárínká mi seríraté pearó wehuwéhú náh sehgiwera wehukení wenáwíq Sósúa kérowe.

Manikánka itene igaqnaréh séhréh aritena sene naruo kaqsuowe. Kaqsuowara itene igaqnaréhga sene naruone marakó meyówe. Mewera mi seríraté pearó wehuwéhú náh

sehgiwera kowíówe. Mi nah áhnte opéq kagaúwana Tébiti Asiu kené wahnah úkéna ⁴⁶ kaweqtaq mía míaúnsabe Manikánka wensabé arutaboirúwe. Arutaboirúwana Tébitiga iwíáhéna, Nigaqna Sékópane Maniká kaweq nahupéq míankehboq pearaníe iwíáhéna Manikánsabe, Arene nah pearaníe úwana Manikánka ahqáho atowe. ⁴⁷ Ahqáho atowana wenahni Sórómóniga Manikáne nahtapeq pearowe.

⁴⁸ Pearowana Manikánka anotah aní mía míai puana wega íre peh morá wehukega pearáh náhtápéq mía míaire. Minayabe wene ehweh irarú aninká mahraréna,

⁴⁹ Itene Wahnahnka mahraréna, Íópeqmé néne wahnahnu síáh tahnsane. Mah marákó márákówé néne nigúnúbá tahnsane. Minayabe íné moke íópeqkákáq mah marákó márákóakákáq wahnah wahnahnuge. Minayabe aneq nah peintanéhbo? Íné íre ahreno aní múge.

⁵⁰ Ínébataq ínéga moke mah marákó márákórápéqté náneq miraréhwa mino ire úwe teriuwe. (*Aisaiá 66.1-2*)

⁵¹ Teriena Sítibéniga mó mahraréna, Ite saiyoue píribahri ke wóe. Itene irupipeq íre irasa, ahre parosa ké wóe. Ite Manikáne Awansabé ahqáho atáh ké wóe. Itene igaqnaréhga miraunserah itega amahnága miraowe. ⁵² Itene igaqnaréhga Manikáne ehweh iraru ke moke síwíoqno mino. Íre áwíoqno aní insebo? Naho Manikáne ehweh iraru kegá mahraréna, Mókakewe kaweqtaq mía

míai aní mahtaq tumíanawire uwara itene igaq-naréhga mina iraru ke subiq súówe. Segá mi-raunserah itega moq miraurowe. Kaweqtaq míéh aní tumíowaq itega táhtoqmeq móateq subiq sutowe. ⁵³ Íópeqté kégá Manikánka sehgióro ú ehweh teiéwaq itega íre ireq mi ehwéh anteruq anteruro mino úwana wene ehweh aiq parabagúwe.

Sítíbéni subiq súó ehwehne.

⁵⁴ Sítíbénine ehweh parabagúwara író kega anotah abíáhnsánéra sirupipeq págege aguwe. Segá Sítíbéninsabé anotah abíáhnsá atówana ⁵⁵ Manikáne Awanka wene arupipeq ména séhréhue págege atowe. Séhréhue págege atowana Sítíbéniga íópeq ebitáwéna Manikáne téhreh naneqkákáq tagówe. Sísawe Manikáne ayah púpeq iriwe míowana tagéna ⁵⁶ mahraréna, Tagahro. Íópeq sawekirana wehukení úkurai anínká Manikáne ayah púpeq iriwe míéhrana tagoge úwe.

⁵⁷ Úwara sega kareéra ahre parotáwéra moraráq peheráh kure Sítíbéni táhtoqme ⁵⁸ panantáwera ahnansahrapeq móatera sene káhq ambántámárí mitaq marówe. Mitaq marówana wehukení wenáwíq Soraga mi ambántámáritáq wahnahnúwara ebahnsa tuparuqme subiq súówe.

⁵⁹ Segá ebahnsa tuparuqme subiq súótaq Sítíbéniga púrerue mahraréna, Sísao, are néne Wahnah mone. Néniwa meyo éna ⁶⁰ arehunseraráq ména anotah ehwéhne púreréna, Néne Wahnahno, sene ahbabáqsabe íre ayahqmaro ue púreréna putiowe.

8

¹ Putiowana Soraga iwíáhéna, We pukime aiq kawerire úwe.

Sorarehga Sísa tagariáh ké síwíoqnówara pokue abae agu ehwéhne.

Mi wehekáh mó kegá Sarúsarama suwahpeq Sísa tagariáh ké anotahtaq síwíoqnowe. Síwíoqnowara sega pokue Súría marákórápéqkákákq Sámária marákórápéqkákákq abae aguwe. Ómi Sísa tagariáh kégá abae aguware peh morá Manikánka eqmaro kega Sarúsarama suwahpeq mitaq míówe.

² Táhmaro kaweq kegá Sítíbéni mómaisarera wensabé sirutaboirera anotahtaq ibisowe.

³ Ibisowana Soraga Sísa tagariáh ké anotahtaq síwíoqnéna mó nahtápéq mó nahtápérue kiena weh ahre táhtoqme panantáwena karábúsiipéq móritowe.

Pírípiga ótaq sansánú ehwehne.

⁴ Abae agu kegá poku pokuurabeq Sísave ehweh teri terinuwe. ⁵ Pírípiga Sámária ke suwahpeq mó anotah matábúrápéq tunse, Sísave Manikánka omaq ato aní míre éna Sísa Karáhéne ehweh teriuwe.

⁶ Áhnte kegá wene ehweh irera ótaq sansámári tagéra wene ehweh kawerue írówe.

⁷ Mi otáq sánsámé Pírípiga owainawamarí áhnte wehukéné sirupipeqté kaqsuowara íre kaweq karéaruera poké aguwe. Wega sinonka mareqmareragú kereq soriqnah kereq kaweraritowe. Minayabe ómiga tagéra wene ehweh kawerue írówe.

⁸ Minayabe Sámária kené sirupipeq eyoyóuwe.

Ahgora anínká miráú ehwehne.

⁹ Peh morá áhgórá ání wenáwíq Sáímóni mitaq míowara ómi Sámária kegá anotahtaq áhtenuwe. Sáímóniga menahmé págege sansánéna, Íné anotah aní múge íwíáhúwara ¹⁰ ómi anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqka wene ehweh kawerue irera wensabé, Maniká págege anínéna wega mi aní págege atéhnsábé we anotah pagégé ánine atówe. ¹¹ Mi ahgórá ánínká íre wahto tanáhráq ótaq sansá mira aruqaruru púara moke áhtenéra wene ehweh kawerue irera we kérowe.

¹² We kérowana Pírípiga Sísa Karáhé áwíqsabe teriena mó kawéq éhwéh Manikánka wahnah wahnahni ehwéh teriuwara weh ahrega mi ehwéhnsábé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówana wání meriuwana ¹³ mi ahgórá ání Sáímóniga moq aiq pútare atowana wání meawuwe. Pírípiga ótaq sansámári miraútaq Sáímóniga anotahtaq áhtenéna kérowe.

Manikáne Awanka Sámária kebá tu ehwehne.

¹⁴ Sámária suwahpeqte kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atáhwe teriúwara Sarúsarama suwahpeq eqmaro kega írówe. Írótaq sega Pítareq Sónireq Sámária marákórápéq eqmaq súówe. ¹⁵ Eqmaq súówara mitaq séra Manikáne Awanka mi kené sirupipeq tumíankeheéra siyahnkaratáté táhtoqme púreruye. ¹⁶ Pítararéga íre suyataq mó kegá itene Wahnah Sísa áwirue wání meriútaq Manikáne Awanka sene sirupipeq íre tumíowe. ¹⁷ Minayabe Pítararéga siyahnkaratáté táhtorera púreruyana Manikáne Awanka Sámária kené sirupipeq tumíowana ¹⁸ Sáímóniga mina tagówe. Tagéna móne mewe séna Pítararéyábé,

19 Niyahnkaratáté mó ke táhtoráhnaraqmé Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíankehboq págege aintáhtaó úwe.

20 Úwana Pítaga wensabé, Arene móneakáq arenkakáq toráh aginiewóne. Manikánka pehipi awina naneq íre paiqmarahráhone. Arega mira íwíáhóna puah iraipéq toráh aginiewóne. 21 Itega miraúya arámbéhrí arereq wehgaqpo? Manikánka arene arupipeq tagariéhre. Arene arupipeq íre kaweq iwíáhóna puah arega itene arambhiri íre miraorahóne. 22 Arene ahbabáq iwíáh sue mahraue púreré, Nirupipeqté áhbábáq iwíáh kawerainto úno. 23 Arene arupipeq tagome ahbabáqka kírágírá atíéhre úwe. 24 Úwana Sáimóniga Pítansabé, Arega iraréna ehwéh aiq pútaragínehboq púrerainto úwe.

25 Pítareq Sónireqka mi ke suwahpeq méra, Sísaga ite anotahta q séhréh aitáráire éra Sísane ehweh teriuye. Teriera mitaq suera Sámária marákórápéq mó mapéq mó mapérue kaweq ehwéh teriera Sarúsarama suwahpeq kouwekuye.

Pírípiga Ítíópía marákórápéqté ánínsabé teawu ehwehne.

26 Manikáne íópeqté ánínká Pírípinsabé, Sokah sokahue Sarúsarama suwahpeqte Kása suwahpeq kuriéh áh abatapité áhtápéq pokúno úwe.

27 Pokúno úwana sokah sokahuena pokúwe. Pokéna mi ahtápéq kútaq Ítíópía aní tagówe. Naho mó kegá sene íre kaweq sansá miraéra mi Itíópía áníné awahnta pirúówe. Mi anímé Ítíópía marákórápéqté wáhnáh íní wenáwíq

Kántásine móneraq wahnah wahnahnú aníne. We Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atórabeq kéna kouwekúwe. ²⁸ Kouwekéna we óserarégá sabirue nogí káhréipéq tútuue ména Manikáne ehweh irarú ani Áísáiaga sehيرانaro ehwéh sáhnsahuwe.

²⁹ Sáhnsahuwana Manikáne Awanka Pírípinsabé, Mi aniné káhreraq wahtotaq kowíahno úwe. ³⁰ Úwana Pírípiga pehbeheráh weba kútaq Áísáiaga sehيرانú ehwéh sáhnsahuwana irowe. Irena wega kasenéna, Arega sáhnsahona ehwéh aiq ahtebahno úwe. ³¹ Úwana, Mó anínká íre níwáhnorinsabé árahue ahtebaninkono? Arega mah kahréipéq ínéba mahbeq kieague kirútuúno úwe.

³² Ítíópía anínká sáhnsahu ehweh, Manikáne ehwehnka mahraréna, Sipisípiq suboneheéra meráhtáq sipisípiqka ehiya míéhre. Mina inserah wega ehiya míéhre. Sipisípiq áyó kiraqsúéhtáq sipisípiqka íre kureq kurerire. Mina inserah wega íre ehwehnire. ³³ Sega we ehweh atáhtáq íre aiq pútaq ehwéh irarewe. Subiq súáhnsábé we mah marákóipéq íre míéhre. Sega wene oga mé tanahráq parabarúáhwe. Wene an-imarí íre míáh púara wehukega se éhweh íre terieráhowe ire. *(Aisaia 53.7-8)*

Ítíópía marákórápéqté ání wání meawu ehwehne.

³⁴ Ítíópía anínká Pírípinsabé, Iraníboq tenio. Manikáne ehweh irarú aninká insensabe irarúwo? Wewensabé irarúwo? Mó anínsábé irarúwo kasenúwe. ³⁵ Kasenúwana Pírípiga mi ehwéhtárué Sísane kaweq ehwéh teawuwe.

³⁶ Segá wání aroipéq suyataq mi anínká Pírípinsabé, Tagáhno. Wání mahta q kéhre. Arega wání meniníbo kasenúwe. ³⁷ Kasenúwana, Arene arupipeq Sísansabé aiq pútare atéhnaraq wání meawiníe úwe. Úwana mi anínká, Sísá Karáhé Manikáne ahninkáwáe. Minayabe aiq pútare atóge úwe. Ai q pútare atóge éna ³⁸ óseraréyábé, Túbáh agotao aritowe. Segá wání aroipéq túyana Pírípiga wání meawuwe.

³⁹ Wání aroipéq suera kíuyataq Manikáne Awanka Pírípi meawuwana Ítíópía anínká we mónkakáq íre tagéna ahtapeq pokútaq wene arupipeq anotah eyóyóúwe. ⁴⁰ Eyoyóúwana Pírípiga Ásáróta suwahpeq ábóra q kéna mó natáq mó natárue wega Sísane ehweh teri terinúwe. Teri terinéna Sésaría suwahpeq kúwe.

9

Soraga Sísá kéro ehwehne. (Eqmaro 22.4-16, 26.9-18)

¹ Soraga Sísá tagariáh keyábé anotah ehwéh aritena, Mi ke síwioqnéna subiq suaníe íwiáhéna Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahpa pokúwe. ² Pokéna wensabé, Sísá tagariáh ké weh ahre tagéna táhtoqme koweriqmena Sarúsarama suwahpeq méritaníboq páhswarí nánio. Támákása suwahpeqte Asiu kéné momiwí nahmáritápéqté ké sokigi ariniboq páhswarí nánio úwe.

³ Úwana mi anínká páhswarí sehiranue awuwana Soraga mewena Támákása suwahpeq pokue wahtotaq kútaq apubúue íopeqté Manikáne

téhrehnka anotahtaḡ téhrówe. ⁴ Téhrówana wega marakóipeḡ múrunsurahúwana íópeḡté éhwéhnká iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno úwe.

⁵ Úwana Soraga iraréna, Anotah aníno, are insebo úwana, Íné Sísá uge. Íné arega níwíoqnáhna aní múge. ⁶ Irigue mi ke suwahpeḡ pokúno. Mitaḡ arega mirainieóna arámbéhrí éhwéh peh morá ánínká teawinkéhe úwe.

⁷ Úwara Sorareḡ nogú kega mi ehwéh irera wehuke íre tago puara peh ehiansá síwéh panantágúwara míówe. ⁸ Soraga irigue aura pankeḡme ebiena tagótaḡ íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe wereḡ nogú kega wene ayahtaḡ panantáwera Támákása suwahpeḡ móátówe. ⁹ Móátówana apahtáróráḡ wene aura íre tagahrahéna wánínkakaḡ táhutahuḡkakáḡ awehriúwe.

¹⁰ Awehriúwana Támákása suwahpeḡte ání Sísá tagaríéh ánínéna wenáwíḡ Ánáníásie. Ánáníásine awanka tagówana Manikánka áhrabéna, Ánáníásio úwe. Ánáníásio úwana, Mahna míóge úwana

¹¹ Manikánka wensabé, Wehukení wenáwíḡ Súrásae. Irigue wene nahtápéḡté áh áwíḡ Obarisa áhtápéḡ pokúno. Wene nahtapeḡ Tahsa suwahpeḡte ání wenáwíḡ Sora ména amahnága púrerire. ¹² Métáḡ wenawanka tagéwéhtáḡ wene aura ebieyabe arega weba sure táhtorahnana wene auranka tagehre. Webá koragáhno úwe.

¹³ Úwana Ánáníásiga mahraréna, Áhnte kegá arega iraréna aniné ahababáqsabe teniátówe. Sarúsarama suwahpeḡte Sísá tagaríáh ké wega íre kawerarítáráire. ¹⁴ Moke arenáwírue áhrabo ke

karábúsiipéq mórítanieéna sire. Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahmarínká páhsi awera pokue komiraúno átárowe úwe.

¹⁵ Úwana Manikánka wensabé, Pokurio. Néne arambehri mirainkeheéna omaq atárauge. Wega Ísara kereq wáhnaupéqté kéreq sene wahnahmarínseq néne ehweh korerinkéhe. ¹⁶ Néne arambehri mirainayabé mó kegá we anotahtaq áwíoqnagehe. Minayabe sokigi awinauge úwe.

¹⁷ Úwana Ánáníásiga pokue Sora mío nahupéq kibekéna wene ayahtate táhtorena wensabé, Sorao, are nánibáq móne. Arega ahtapeq séwaronaraq itene Wahnah areba séwíarai aní wenáwíq Sísaga eqmaq núwéhre. Arega mó tagehnana Manikáne Awanka arene arupipeq sewíankeheéna eqmaq núwéhre úwe. ¹⁸ Úwana Sorane aura ahra tahnsá akariatio naneq apubúue megúwana tagéna irigúwana wání meawuwe. ¹⁹ Wání meawuwana táhutahuq nówana wene anonka págege agúwe.

Soraga Sísá éhweh pahsuo ehwehne.

Táhmaro wehekáh Soraga Sísá tagariáh kébá Támákása suwahpeq ména ²⁰ apubúue Asiu kené momiwí nahtápéq kiwéna Sísá éhweh teriena, Sísawe Manikáne ahninkáwáe úwe. ²¹ Úwara wene ehweh író kega moke áhtenéra mahraréra, Irari anínká Sarúsarama suwahpeq ména Sísá áhrabo ke síwíoqnéna karábúsiipéq sitarái mino. Mahtaqqákákáq mirainieéna surai mino. Wega Sísá áhrabo ke táhtoqme táhruue Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahpa mórítanieéna surai mino uwe.

²² Uwana Soraga págege ehweh irarú ani úkue kaweq tábúsoqme ehweh teriena, Mah marákó marákóipéq sína aní, Manikánka omaq ato anímé Sísa wire ue tábúsoqme síwáhnorúwe. Tábúsoqme síwáhnorú púara Támákása suwahpeqte Asiu kegá mó íre irarerahowe.

Áhnte Asiu kegá Sora subiq suonehera unsabe pokú ehwehne.

²³ Áhnte wehekáh sótaikúwara Asiu kegá momiwíue sío síoéra, Sora subiq suanéhe íwíáhuwe.

²⁴ Subiq suanéhe íwíáhéra moráénuwana mó anínká sene ehweh irena Sora koreawuwe. Koreawuwara sega suboneheéra Támákása suwahpeqte áhnánsáhrápéqté áhtápéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq wahnah wahnahnuwe.

²⁵ Wahnahnuwara inokáhpeq Soraga anotah páhsíkétípéq tútuue míowara we kéro kega méatera náhniáqtate páhsíkétiraq iwe panantáwe tunse ebah kuri pera máhpeq márúnátówe.

Soraga Sarúsarama suwahpeq síwáhnorú ehwehne.

²⁶ Soraga Sarúsarama suwahpeq pokéna, Sísa tagariáh kébá kowíanauge íwíáhúwara sega wensabé áhreéra, We íre aiq pútaq Sísa tagariéh aní míre íwíáhuwe.

²⁷ Iwíáhuwana Páhnábásaga Sora meqmena eqmaro keba móatowe. Móatena sensabé, Mah anínká ahtapeq itene Wahnah tagarairana wega ehweh teawátáire. Teawátáirana wega Támákása suwahpeq Sísa éhweh págegeue síwáhnoruraire úwe.

28 Úwana Soraga Sísa tagariáh kébá mía míaéna Sarúsarama suwahpeq íre áhreia peh mó minatáq mó mahnatárue Sísa éhweh págegeue síwáhnorúwe. 29 Síwáhnorúnsabe wereq Káríki ehwéh iraru Asíú kéreqka ehwehuwe. Mi kegá, Sora subiq suaneheqmúne íwíáhuwara 30 Sísa tagariáh kégá mina irera Sora meqmera Sésária suwahpeq mārūnatera mibeqté Tahsa suwahpeq eqmarówe.

31 Eqmarówara mi tanáhráq mó kegá Súría marákóákáq Kehrari marákóákáq Sámária marákóákáq Sísa tagariáh ké íre síwíoqnia peh míówe. Peh míówara sirupipeq Sísame sánsá ahtebera kawerue mirauwe. Manikáne Awanka págege aritena sirupipeq kaweq iwíáh aritowara íregárita q mó wehekéqká Sísansabé aiq pútare atera kawerue kérowe.

Pítaga Áínía kawerato ehwehne.

32 Pítaga Sísa tagariáh ké míó nahmáritápéq poku pokuúwe. Pokéna Áríra suwahpeqte Sísa tagariáh kéreqpa tuwe. 33 Mi ke suwahpeq míó aní wenáwíq Áíníae. Wega abapete apahtáro ópéq wene máhriqta q ména ah íre nogoráhuwe.

34 Ah íre nogoráhuwana Pítaga we tagéna wensabé, Áíníao, Sísa Karáhéga amahnága kaweratéhre. Irigue arene máhriq sabaráwe sokah sokahúno úwana wega apubúue irigúwe. 35 We kaweragúnsabe moke Áríra suwahpeqte kéreq Sáróna suwahpeqte kéreqka tagéra Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá sehgionéhe íwíáhuwe.

Tókási pukú ehwehne.

³⁶ Sópa suwahpeq mío iní wenáwíq Tábítae. We Sísa tagariéh aní míowara Káríki ehwéh iraru kegá Tókásie ue áwíratowe. We kaweq arámbéhrí iní ména íre arambehrioraho ke séhréh aruqarurúwe.

³⁷ Píta Áríra suwahpeq míotaq mi iní anotahtaq awahreue pukúwe. Pukúwara wene anonka pabeq paberue abobóráhpeqte náhtápéq átówe. ³⁸ Sópa suwahpeq Áríra suwahpeq wahtotaq kowara Sísa tagariáh kegá Pítawe Áríra suwahpeq míehre u írówe. Irera téhraníte Pítaba eqmaq suera, Pehbeheráh súno koreawétao éra eqmaq súówe.

Tókási oga úkú ehwehne.

³⁹ Eqmaq súówara pokue koreawúye. Koreawúyana Pítaga se kérirowe. Eqmaq súó keba suwara sega meqmera abobóráhpeqte nahtapéq móátówara mibeqté kéwéínínsónká Pítaba iriwe méra ibisowe. Ibiséra Tókási oga míotaq miraro korósí Píta sokigiue teawúwe.

⁴⁰ Pítaga se moke máhpeq kaqsuena arehunseraráq ména púrerúwe. Púreréna pabeqme putio anínsábé, Tábítao, irigúno úwe. Irigúno úwana wene auranka tagéna Píta tagótaq máhriqtaq kirútuue míowe. ⁴¹ Míowana Pítaga wene ayahnkara táhtoqme pankeq auwowe. Pankeq auwena kéweínínsónseq mó Sísa tagariáh kéreqsábé síáhrabéna sensabé, Seragahro. Oga úki aní tagahro éna sokigi ariuwe.

⁴² Moke Sópa suwahpeqte kegá oga úkú ehweh irera áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe.

⁴³ Pítaga áhnte wehekáh Sópa suwahpeq ména ménkámehnkáne áú kaweraqari aní wenáwíq Sáímónine nahtapeq kaegaeúwe.

10

Íopeqté ánínká Kóníría teawu ehwehne.

¹ Sésaría suwahpeq mío weh wenáwíq Kóníríae. We áhnte Aroma sontiá ké 100 Ítári marákórápéqté sóntiá kéné kiápéténí míowe.

² We Maniká awahbeh sansa sehgiu aníne. Mi karirónánínká Manikánsabe iwíáh iwíáhéra wene sánsá sehgiúwe. We íre arambehrioraho ke nári nárinena Manikánsabe púreq aruqarurúwe.

³ Íó tunsorerutaq wenawanka tagówana Manikáne íopeqté ánínká weba súwana kawerue togówana wensabé, Kóníríao úwe. ⁴ Úwana we ebitáwéna áhreéna wensabé, Árahono úwe.

Árahono úwana íopeqté ánínká wensabé, Arega púreq aruqarurónawe Manikánka irena arega tabonah ke nári nárinónawe wega tagéna arensabé kaweróne atéhre. ⁵ Wehukení wenáwíq Sálmóni we mó awíq Pítae. We Sópa suwahpeqte koweragéhboq wehuke eqmaq suo. ⁶ Pítaqa ménkámehnkáne áú kaweraqari aníne nah sóreq waní áhkórapeq kéh náhpípéq kaegaeire.

⁷ We koweragéhboq wehuke amahnága eqmaq suo éna pokúwe. Pokúwana Kóníríaga wene arambehriuya anitéreq peh morá sóntiá ánínseq síáhrabúwe. Mi sóntiá ání Maniká awahbeh sansa sehgi ání ména Kóníría séhréhú ani míowe. ⁸ Síáhrabéna su ke íopeqté áníné ehweh moke teriena Sópa suwahpeq eqmaq suowe.

Pítane awanka tagó ehwehne.

⁹ Mó wehekáh se ahtapeq Sópa suwahpeq áhníbórá kutaq Pítaqa nah abogéhrapeq

wehekáhnabubu púrerinieéna kiuwe. ¹⁰ Púreréna arupibiúwana, Tópahnsabé níre úwe. Mó kegá táhutahuq tiátótaq wenawanka tagówe.

¹¹ Tagówana íópeq sawekúwana mipeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tuwe. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárue pagume we míorabeq mewerúwe.

¹² Mi paráhnkéqpípéq áhnte menkáméhnkánkákáq karahrabahnkákáq kabarankákáq míówe.

¹³ Míówana íópeqté éhwéhnká mahraréna, Pítao, irigue mi kamárí subiqme tíwe náhno úwe.

¹⁴ Subiqme tíwe náhno úwana Pítaa anotah ahqáho éna, Anotah Wahnáh ánino, ite Asiu kegá íre nona naneq kamárí púana órirane. Naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge úwe. ¹⁵ Úwana íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqsabé órirane atéhneho úwe.

¹⁶ Apahtáróráq ménkámehnká parahnkeqpipeq sáhue mewena márumarena tuekéna úwana íópeqté éhwéhnká mó apahtáróráq irarúwana íópipeq tumeyowe.

¹⁷ Wenawanka tagónsabe Pítaa áhtenéna, Néniwanka aneq tagehramo íwíáhúwe. Mira íwíáhútaq Kóníríaga eqmaq suo kega Sáímónine nah kabarue ábóraq marera ogesáh ogesáhrapeq iriwe míówe. ¹⁸ Iriwe méra anotahtaq kasenéna, Sáímóni mó awíq Píta mahta q kaegaeiro kasenuwe.

¹⁹ Wenawanka tagónsabe Pítaa iwíáhútaq Manikáne Awanka wensabé, Sáímónio, írátíahno. Apahránítógá arensabé anebahrowe. ²⁰ Iriwe tutagáhno. Ínéga se eqmaró púah iwíáh kikirinehboq pehipi kériro úwe.

21 Úwana Pítaga seba tutagéna sensabé, Itega kabaro animé íné úge. Aneqsabé seo úwara ²² sega wensabé, Sóntía kené kíápéténi wenáwíq Kóníríaga eqmaq íúwátáire. We kaweqtaq mía míai aní ména Manikánsabe áhtenuwe. Moke Asiu kegá iwíáhéra, Kóníríawe peh kaweqtaq tabasíwe míéh áníne íwíáhuwe. Maniká míéhrabeqte íópeqte ánínká wensabé, Pítaga ehweh teinkéhboq siqmarehnara arene nahtapeq koweráhro uraire uwe.

²³ Uwana Pítaga sensabé, Nahupeq kíoro éna inokáhpeq kirabo aritowe. Ahbiahipeq Pítareq we seweró kereqka pokuwara mó mibeqte Sísa tagaríáh kégá kérówe.

Pítaga Kóníríane nahtapeq kú ehwehne.

²⁴ Mó wehekáh Pítarehga Sésaría suwahpeq kuwe. Kóníríaga wenawahrahreq wene iyahnabo anímárinseq síáhrabúwara sega wene nahtapeq sure momiwíue Píta áwénunuwe.

²⁵ Pítaga nahupeq kinautaq Kóníríaga weba séna wene aigárátáq arehunseraráq ména wensabé iwíáh íwíáh atowe. ²⁶ Iwíáh íwíáh atowana Pítaga wensabé, Irigúno. Íné moq peh wehukení múge úwe. ²⁷ Pítareq wereq ehwehnéra nahupeq kíúyara áhnte wehuké mitaq sáhuríówe.

²⁸ Mitaq sáhuríówana Pítaga sensabé, Asiu kené sánsámé nahnso ke momiwíotaqmé Asiu kegá mibeq pokéyabe órira míre éq íre pokorahúne. Minayabe tagaríáhwe. Manikánka sokigiue teniena, Mó ke peh abehq ké wóe íwíáhineho uraire. ²⁹ Minayabe itega níáhraburowana pehipi suraугe. Aneqsabé níáhraburoo? Teniéro úwe.

Kóníríaga Píta teawu ehwéhne.

30 Kóníríaga Pítansabé, Mó mahsenahrí amahnága tahnsa tanáhráq tunsoreráitaq nahtapeq púreruraage. Púreruraugana patahga inserah téhreh ambántánkákáq ánínká íné míarautaq ábóraruraire. 31 Ábóraréna ínénsabe, Kóníríao, Manikánka arega púreróna ehwéh íréhre. Arega nári nárinóna sansá tagaríéhre. 32 Minayabe wehukení wenáwíq Sáímóni we mó awíq Píta kowero. We Sópa suwahpeqte kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. Mó aní wenáwíq Sáímóni ménkámehnkáne áú kaweraqari aníne nah sóreq waní áhkórapeq kéh náh Pítaga kaegaeire uraire. 33 Urainsabé are kiweraheéna apubúue wehuke eqmaq súátáuge. Eqmaq súátáugah arega suronawe kaweróne. Ite ómiga Manikáne aurátaq sewíone. Minayabe Manikánka korerio urai ehwéh amahnága moke teio úwe.

Pítaga Sísa éhweh Kóníríareh teriu ehwéhne.

34 Kóníríaga, Moke teio úwana Pítaga sensabé mahraréna, Íné amahnága tagaríómé Manikánka aiq pútaq moke mah kehiná kéhínánsabé monseráhnue arutaboirire. 35 Wensabé áhtenára kaweqtaq mía mía keyábé arutaboirire. Íre peh morá Asiu keyábé moke mah kehiná kéhínánsabé arutaboirire. 36 Manikánka ite Ísara ke teiu ehwéhmé itega írátíáhwe. Mi ehwéhmé Sísa Karáhéwé mah kehiná kéhíná wahnahnaritéhre. Wene kaweq ehwéhnsabé aiq pútare atáh ké peh morá ké tahnsa úkowe.

37 Sóniga Kehrari marákórápéq kaweq arámbéhrí áhwáraena ehweh teriena wání meriuwe. Anehe ite moke Ísara kehiná suwahpeq mirauro sansá aiq

tagaríáhwe. ³⁸ Manikánka Sísá Néhsara suwahpeqte ánípá Wenawa eqmatairana Wenawanka Sísá séhréh atena págege atáráire. Sísaga mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue kaweq arámbéhrí arítaráire. Manikánka Sísaba mía míai puana owainawanka síwíoqneh ke kawerarítaráire. Ínéga teiú éhwéhmé aiq íráhwe úwe.

³⁹ Pítaga mó mahraréna, Asiu kené marakórápéqkákáq Sarúsarama suwahpeqkákáq Sísaga moke mirarurai arámbéhrí ínereq mó we kéro kereqka tagaraune. Ísara kegá Sísá awankátaq táhparera subiq sutowe. ⁴⁰ Subiq sutowana pukúwana apahtáro wéhékáhtáq Manikánka Sísá iriwe oganúq atáráirana wega iteba suraire. ⁴¹ Íre ómi kehinápá peh iteba surairaq tagaraune. We oganúq kuraitaq tagéq itereq wereq moráráq táhutahururaune.

⁴² Manikánka itensabé, Mah kehiná kéhíná koreriéro. Sísá inéga omaq ató ánínká mókake moke oga míáh kéreq pusa kéreq ehweh aritankéhe. Mi ehwéh tábúsoqme koreriéro uraire. ⁴³ Moke Manikáne ehweh íraru kegá mahraréra,

Mi aní áwíq áhrabéra wensabé aiq pútare atáh kéwé Manikánka sene ahbabáq kaweraritankéhe uwe teriuwe. *(Aisaia 33.24, 53.5,6; Jeremaia 31.34; Maika 7.18; Sekaraia 13.1; Aroma 10.11; Kárétía 3.22)*

Manikáne Awanka nahnso kebá tumío ehwéhne.

⁴⁴ Pítaga mi ehwéh teriutaq Manikáne Awanka író kene sirupipeq tumíowara ⁴⁵⁻⁴⁶ sega kambare ehwéh iraréra Manikánsabe iwíáh íwíáh atówe. Iwíáh íwíáh atówara Sísansabé aiq pútare atáh Ásíú

ké Pítareq su Asiu kegá irera áhtenuwe. Áhtenára irarera, Manikáne Awanka íre peh morá iteba tumíéhre. Nahnso keba moq tumíéhre uwe.

⁴⁷Uwana Pítaga mahraréna, Manikáne Awanka itene irupipeq tumíarainserah mah kené sirupipeq moq tumíéhre. Minayabe wání merieyabe in-sega ahqáho aitahráhiro úwe. ⁴⁸Insega ahqáho aitahráhiro éna Sísa Karáhé áwíqtaq wání meriéro úwara mi ke wání meriúwe. Wání meriúwara sega Pítansabé, Táhmaro wehekáh mahta q míahno uwe.

11

Pítaga Sarúsarama suwahpeqte Asiu ke teriu ehwehne.

¹Nahnso kegá Manikáne ehwehnsabé aiq pútare atárowe uwara Súría marákórápéqté eqmaro kereq mó Sísa tagariáh kéreqka írówe. ²Írówana Pítaga Sarúsarama suwahpeq kiutaq mibeqté síu amurúróo kegá ehweh atówe. ³Ehweh atera, Íre Asiu kené nahtapeq árahinsabé pokue táhutahururono uwe.

⁴Uwana Pítaga Kóníríane nahtapeq pokú ehweh mahraréna, ⁵Íné Sópa suwahpeq púrerurautaq néniwanka tagaire. Tagairana íópeqté anotah paráhnkéq tahnsa náneq tutaire. Ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué íné míaurabeq mewe tutaire. ⁶Íné ebitáwéna ménkámehnkánkakaq karahrabahnkakáq kabaranakákáq mi paráhnkéqpípéq míaire.

⁷Míairana íópeqté éhwéhnká iraréna, Pítao, irigue mi kamári subiqme tiwe náhno uraire.

⁸Urairana ínéga anotah ahqáho éna, Íre nóna naneq

kamárí púana naho íre narauge. Amahnága moq íre nanauge uraугe.

⁹ Uraugana íópeqté éhwéhnká mó mahraréna, Manikánka kaweraréh náneqme íre no naneq kane atéhneho uraire. ¹⁰ Mi ehwéh apahtáróraq írarurairana mi paráhnkéqkákákq íópeq tuekuraire.

¹¹ Tuekuraitaq Sésaría suwahpeqte ánínká, Íné koweniro únsabe apahránítógá íné koweniraneheéra kaeurau nahtápéq suwe. ¹² Suwana Manikáne Awanka ínénsabe, Iwíáh kikirinehboq pehipi kériro urairaq ínereq abapete morá mó Sísá tagaríáh kéreqka se kéritáúne. Kérireq itega mi wehné nahtapeq kure kiraune.

¹³ Kiraunana wene nahtapeq íópeqté tutai aníné ehweh teiátáire. Teiena, Íópeqté tutai anínká ínénsabe mahraréna, Wehukení wenáwíq Sálmóni we mó awíq Píta Sópa suwahpeq míéhre. We kiweragéhboq wehuke eqmaq suo. ¹⁴ We sínaraq arereq arenawahrahreqsabé oga úké ehweh teinkéhe ire uraire.

¹⁵ Kóniríaga mi ehwéh teniátáirana ínéga Sísá éhweh áwaheue teriátáuge. Sísá éhweh áwaheue teriátáutaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíaraire. Téhwe itene irupipeq tumíarainserahnue tumíaraire. ¹⁶ We marakóipeq míaraitaq Sísaga mahraréna, Sóniga wání meri merinínana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíankehe uraire. ¹⁷ Manikáne Awanka sene sirupipeq tumíarairana mi ehwéh niahreraq káráire. Itega Sísá Karáhénsabe aiq pútare atárówana Manikáne Awanka itene irupipeq tumíaraire. Itene irupipeq tumíarainserah sene sirupipeq moq tumíaraire.

Manikánka wewega miraruraire. Íné peh wehukení míó púana Manikánsabe árahue ahqáho atanínkono úwe.

¹⁸ Úwara sega Pítane ehweh irera túbáh aguwe. Túbáh agéra Manikánsabe iwíáh iwíáh atera, Nahnsó keakáq sene ahababáq súáhnsábé Manikánka oganúq sítéhre uwe.

Sísa Karáhé tagariáh kéwé Ántiówka suwahpeq téhwe Kárisítíni kee ue síwírarító ehwehne.

¹⁹ Sítíbéni subiq súó tanahráq sega Sísa tagariáh ké síwíoqnowe. Síwíoqno puara sega Sarúsarama suwahpeq suera abae aguwe. Abae ague mó kegá Pónísía marákórápéq pokuwara mó kegá Sáipára marákórápéq pokuwara mó kegá Ántiówka suwahpeq pokuwe. Poké agurabetaq peh morá Asiu ke Sísa éhweh teríúwe. ²⁰ Táhmaro Sísa tagariáh kéwé Sáipára marákórápéqté kéreq Sáiríni marákórápéqté kéreqka Ántiówka suwahpeq pokue Kárikí ke Sísa itene Wahnah éhweh teríúwe. ²¹ Wene ehweh teríú ke Manikánka séhréh arito púara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Wene sánsá seh-gionéhe iwíáhuwe.

²² Sarúsarama suwahpeqte Sísa tagariáh kégá irera Páhnábása Ántiówka suwahpeq eqmarówe.

²³ Eqmarówana Ántiówka suwahpeq séna Manikánka wehuke séhréh arito tagéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóéna sensabé túbáh agiyehboq Sípane sánsá kawerue sehgióro úwe. ²⁴ Páhnábása kaweqtaq mía míaú aní ména Sísansabé kawerue aiq pútare atowana Manikáne Awanka séhréh atowe. Séhréh atowara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atera, Sípane sánsá seh-gioneheqmúne iwíáhuwe.

25 Páhnábásaga Sora anebahrinieéna Tahsa suwahpeq pokúwe. 26 Pokéna Sora tagéna koweqmena Ántióka suwahpeq kouwekúwe. Sega peh morá ópéq mitaq méra Sísa tagariáh kérerue momiwíue áhnte ke síwáhnoruye. Mitaq mó kegá Sísa tagariáh keyábé Kárísítíni kee ue téh síwírarítówe.*

Morábí soruparó monéyábé éhwéhne.

27 Mi tanáhráq Manikáne ehweh iraru kegá Sarúsarama suwahpeq suera Ántióka suwahpeq túwe. 28 Peh morá sú ani wenáwíq Ágábúsaga iriwe míowana Manikáne Awanka iwíáh atowana irarúwe. Iraréna, Anotah ehwéhráhna tanáhráq mah marákó marákó sinae úwe. Wehukení wenáwíqtare Káróríúsa Síshri anotah wahnáh ání míotaq mi ehwéh aiq pútaragúwe. 29 Aiq pútaragúwara Ántióka suwahpeqte Sísa tagariáh kégá iwíáhéra, Súría marákórápéqté Sísa tagariáh ké táhutahuq paiqmarageheéq móne nárienéhe. Nárinie ú aninká wewega iwíáhue náriuwe. 30 Mina tahnsa sene móne morábí soruparówara Páhnábásareq Sorareqka mi moné mewera Súría marákórápéq pokuye. Mitaq Sísa tagariáh ábóáwáh wéhgá nárigheéra móríúye.

12

Píta karábúsiipéq móató ehwehne.

1 Mi tanáhráq Asiu kené anotah wahnáh ání wenáwíq Érótiga Sísa tagariáh ké síwíoqnówe. 2 Síwíoqnéna, Sónine awahwá wenáwíq Sémísi

---

* **11:26:** Mi awíq áwahewé Karáhéne animárine áwíre.

subóro aritowara pokatate kiraqme subiq súówe.

³ Subiq súónsabe Asiu kegá Érótingsabé kaweróne atówe. Kaweróne atówana Érótiga Píta karábúsiipéq móatáhro úwara táhtoqme móátówe. Sótaikú siahrreraq ko tánáhráq karábúsiipéq móátówe.

⁴ Móátówana Érótiga áhnte sontiá kényábé wahnahnatiáhro aritowe. Mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe mía mó sontiá ké itaréitaré ké mipi sorupawe míaue 16 sontiá ké míówe. Érótiga iwíáhéna, Sótaikú siahrreraq kéh tánáhráq parabagínaq wehuke míáhpí kotiinie iwíáhúwe. ⁵ Iwíáhúwara Píta karábúsiipéq míotaq Sísa tagariáh kegá Píta pugeq auwagehéera púrerata atauwe.

Íopeqté ánínká Píta séhréh ato ehwehne.

⁶ Érótiga Píta Asiu kebá móatanaútaq Pítaga inokáhpeq karábúsiipéq sugowe. Píta taqnobagineho éra téhtaré séniráté táhrarera sóntiá anítarégá ébeq ayéhráq ébeq ayéhrárué wahnahnuyara mó sontiá ánítarégá méhpehtapéq wahnahnatióyana sugowe.

⁷ Sugowana Maniká miéhrobeqte ánínká ábóraragútaq karábúsiipéq téhragúwe. Téhragúwana íopeqté ánínká Pítane ahwíraq subiq subirue iriatena wensabé, Apubúue irigúno úwe. Úwana wene ayahpíte séniraré megúwe.

⁸ Megúwana íopeqté ánínká wensabé, Arene ambanta sábirue úbígme arene súu sukio úwana Pítaga wene ehweh irena miraúwana, Arene korósi aneranerue íné séniro úwe. ⁹ Íné séniro úwana Pítaga we kérena iwíáhéna, Íopeqté ánínká tumeniréhnsábé aiq pútaqpomo peh

néniwanka tagehrapómo íwíáhúwe. ¹⁰ Sóntía anínká wahnahnúrabeq sótaikéra mó sontiá anínká wahnahnúrabeq sótaikéra wahba áhtápéq séagoyeheéra anotah kahpáh ónsá korabeq suye. Mi ónsá pehipi sigúwara sega máhpeq séaguye. Séagéra ahnanahq sótaikuyataq íópeqté anínká Píta auwena taqnobagúwe.

¹¹ Taqnobagúwana Píta íwíáhéna, Íre néniwanka tagehrana amahnága aiq niahteboge. Érótireq Asiu kereqka nubíyehoéna Manikánka íópeqté aní eqmaréhre. Íné tumenirankeheéna eqmaréhre íwíáhéna ¹² Máhkane anowa Máhríane nahtapeq pokúwe. Máhkawe mó awíq Sónie. Mi nahtápéq áhnte Sísá tagaríáh kégá momiwíue méra púruruwana

¹³ Píta máhpeqte ónsáráq pakobakoúwana ahrari wenáwíq Áróraga onsarapéq tuirowe. ¹⁴ Tuirena, Ehweh irari aní Pítáe íwíáhéna wene arupipeq eyoyóúwe. Eyoyóúnsabe wega onsa íre siatasa peh nahupeq pehbeheráh kibekue, Píta méhpehtapéq iriwe míéhre teriuwe. ¹⁵ Teriuwara sega wensabé, Are uwoyansa ani úkóne uwana mi ahrarígá, We míéhre. Peh aiq pútariahnsanuge úwara sega wensabé, Peh íópeqté aní Píta wahnahnatéh anípómo uwe.

¹⁶ Uwana Píta mó pakobakoúwara sega onsa siatera Píta tagéra áhtenuwe. ¹⁷ Áhtenuwana se túbáh agigeheéna Píta ayahnka saiqnéna Manikánka karábúsiipéqté tumero ehwéh teriuwe. Teriena sensabé, Sémísireq mó Sísá tagaríáh kéreq koreriéro éna mitaq suena móbeq pokúwe.

18 Ahbiahipeq Píta karábúsiipeqté taqnobagúnsabe sóntía kegá, Eheragiro éra sirupipeq iwíáh kikiruwe. 19 Érótiga sóntía keyábé, Píta koanebahroro úwara koanebahruwe. Anebahruwana Píta íre ábóraq míonsabe Érótiga Píta wahnahnuro sontiá ké ehweh aritena mó sontiá keyábé, Mi ke subiq súáhro aritowe. Subiq súáhro aritena Érótiga Súría marákórápéq suena Sésaría suwahpeq kowíowe.

Éróti pukú ehwehne.

20 Érótiga Táíya suwahpeqte kéreq Sáiróna suwahpeqte kéreqsabé abiahnsanúwe. Abiansanúwara Érótiga wahnahnú marákórápéqté táhútáhúq paiqmaq paiqmaru puara sega weba suwe. Érótime arambehri kené wahnahnú ani wenáwíq Párásátae. Moráráq su kegá wensabé, Érótiga itensabé ahqáho aitehnehboq are itene ehweh mibeq mahbeq aní míahno uwe. Insahwé oneheéra Érótiba suwe.

21 Érótiga iwíáhú wehekáh wene wahnah awáhríq náneqmarí sukiwena wahnah siáhráq tútuue ména ehweh teriuwe. 22 Teriuwara író kega anotah ehwéhnabaéra, Teí aní íre wehukení míre. We Maniká míre uwana 23 Érótiga, Ahqáho. Íné íre Maniká múge. Peh wehukení múge íre iraria peh ehiya míowe. Minayabe íopeqté aní Maniká míéhrabeqte ánínká apubúue, Awahreúno atowana wene arupipeq awiria sóagúwana putiowe.

24 Putiowara mó ke suwahpeq mó ke suwahpe-rue áhnte kegá Manikáne ehweh irera Sísansabé aiq pútare átówe.

25 Páhnábásareq Sorareqka sene mibeqté árámbéhrí parabaruera Máhka mó awíq Sóni meqmera Sarúsarama suwahpeq suera Ántióka suwahpeq kouwekuye. (*Eqmaro 11.29,30, 12.1*)

13

Porareq Páhnábásareq eqmaq súo ehwehne.

¹ Ántióka suwahpeq Sísá tagaríáh ké míórabeq Manikáne ehweh iraru kereq síwáhnorú kereq míówe. Mi anímárí síwíqmé Páhnábása, Símióni we mó awíq Naisa, Sáírini marákórápéqté ání Árúsía, Sora, Mánái miraue míówe. Mánáireq anotah wahnáh ání Érótiareq animairare míóyataq motakakiah ánité míóye. ² Segá kawerue púreroneheéra táhutahuq awehriuwe. Mi tanáhráq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atótaq Manikáne Awanka sensabé, Páhnábásareq Sorareqka teriena arámbéhrí miraigehboq eqmaq súáthro úwe. ³ Úwara sega táhutahuq awehriéra púreréra mi aniténé sinonka táhtoqme púreraritera eqmaq súówe.

Ahgora aniné aura pigú ehwehne.

⁴ Manikáne Awanka siqmarowara Sorareq Páhnábásareqka pokue Sérúsía suwahpeq túye. Mitaq suera sípi kéwewera kure Sáípára marákórápéq pokuye. ⁵ Pokéra Sárámísi suwahpeq sutaq sega Asiu kené momiwí nahmáritápéq Manikáne ehweh teri terinuyana Máhkaga seba ména séhréh aritowe. Máhkawe mó awíq Sónie.

⁶ Segá moke Sáípára marákórápéq nogera Pápósa suwahpeq suwe. Mitaqté ání wenáwíq

Páhsísae. We Asiu aní ména ahgora aní míowe. Wega, Íné Manikáne ehweh iraru aní múge úmé péhepehenúwe. ⁷ Wega Pápósa suwahpeqte wáhnáh áníbá míowe. Mi wáhnáhné áwíqtare Ségía Pórásae. We áhnte ahtébiá aní ména Manikáne ehweh irankeheéna Sorararéyábé mahbeq sewéta Manikáne ehweh teniétao úwe. ⁸ Mi ahgorá aní áwíq mó awíqmé Erimae. Erimaga Sorararéne ehwehme abehq éhwéhne aritowe. Mitaqté wáhnáh ánínká Sísane ehwehnsabé aiq pútare inehoéna wega Sorararéne ehwehnsabé abehq éhwéhne aritowe.

⁹ Sorawe we mó awíq Porae. Manikáne Awanka we págege atena séhréh atowana wega Erima págegeue ebitáwéna wensabé, ¹⁰ Are owainawane aní móne. Are kaweqtaq méyabe awahrieh aní móne. Are péhe ánimé ahbabáqsabe áwí aní móne. Arega Manikáne ehweh íre tábúsoqme teriasa aeqme síwáhnoróne. ¹¹ Írátiahno. Manikánka amahnága kamah awinah are aura pira aní míankehe. Áhnte wehekáh téhreh íre tagahrahóne úwana wene aura apubúue pigúwana we íre tagahrahúwe. Íre tagahrahúnsabe mó anínká wene ayahnkaratáq ahmboqme ah sokigi aninkeheéna kabaq kabarúwe. ¹² Wahnah anínká mina tagéna Sísane ehwehnsabé áhtenu puana aiq pútare atowe.

Porareq Páhnábásareqka Ántíóka suwahpeq teríúya ehwehne.

¹³ Porarehga Pápósa suwahpeq suera sípi kéwewera kure Péríga suwahpeq Pámbíría marákórápéq kuwe. Mitaq Máhkaga Porareh suena wenawahpeq Sarúsarama suwahpeq

seuwekúwe. ¹⁴ Seuwekúwara Porarehga Péríga suwahpeq suera Ántíóka suwahpeq Písíría marákórápéq kuwe. Mitaq kéra ahrena ahrena wehekáh Asiu kené momiwí nahtápéq kire tútuue míówe. ¹⁵ Tútuue míówara mibeqté wáhnáh kéga Mósísiga sehgióro ú sehirankákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirankakaq sáhnshera sega Porarehyabe, Itene irupipeq séhréhorahi ehwéh kahnaqmé teiéro uwe.

¹⁶ Uwana Poraga irigéna se túbáh agigeheéna ayahnka saiqnéna mahraréna, Ísara kereq Manikánsabe áhteno kerero, írátíáthro. ¹⁷ Maniká Iteribo ite Ísara kené Manikáne. Wega itene igaqnaréh omaq sitena séhréhúnsabe sega Ísipi marákórápéq íregáritaq aguwe. Manikánka págegeue séhréh aritena Ísipi marákórápéqté meriqmena móbeq móritowe.

¹⁸ Segá 40 opéq abataq marákórápéq míówe. Míówana mi tanáhráq Manikánka se peh áwérágówe. ¹⁹ We abapete téhtaré Kénáni marákóráq míó kehiná kaqsuowe. Kaqsuo kene marakó itene igaqnaréh eqsitowe. ²⁰ Mi arámbéhrí miraúmé peh íregáritaq opéq 450 opéq sótaikúwe. Sotaikúwana wega ehweh kaweraritageheéna wahnah ke omaq sitowe. Anehe Sáhmúeri wene ehweh irari aní omaq atowe úwe.

²¹ Poraga mó mahraréna, Itene igaqnaréhga Manikánsabe, Íregáritaq wahnáh keyábé iuwahriehre. Peh morá anotah págege wahnáh ánínká ite wahnahnaitankehé omaq ato uwe. Uwana Manikánka Pénsámíni kahnáh aní Kisine ahninkáwá wenáwíq Sora omaq atena itene

igaqnaréh wahnahnarito atowe. Soraga 40 opéq wahnahnúwe. ²² Wahnahnúwana Manikánka Soransabé, Arega wahnahnurona tanáhráq aiq parabagire éna Tébiti sene anotah wahnáh ání míankeheéna omaq atowe. Omaq atena mahraréna, Sésine ahninkáwá tagarióge. We niruní ání míre. Wega moke nuwahbeh sánsá mirainkehe úwe.

²³ Manikánka irarúnserah Tébitine anahwagá ite Ísara ke kaweraitankeheéna Manikánka omaq atowana aiq tutaire. Tutai ani wenáwiq Sísae.

²⁴ Sísaga tuina uraitaq Sóniga Ísara keyábé mahraréna, Itene ahbabáq sansa sueq kaweqtaq miéhrataqmé wání meinie uraire. ²⁵ Sóniga wene arambehri parabarwana uraitaq wega mó mahraréna, Íné inse wíre íwíáhoo? Íné ite áwénunúna anímé íre we úge. Írátíáhro. Íné inehe si aníné sú nahníaq pugereyabe íre awehrari aní múge uraire úwe.*

²⁶ Poraga mó mahraréna, Nánuwahraho, Ébárahma kahnáhné animárinseq Manikánsabe áhteno kerero, írátíáhro. Itega oga mía míaonayabé mi ehwéh Manikánka aiq teíre. ²⁷ Sarúsarama suwahpeqte kéreq sene wahnah animárinseqka Sísá tunsabe we íre siahtabarowe. Segá ahrena ahrena wehekáh Manikáne ehweh iraru kené sehira sáhnsahwe taga tagaéra mi ehwéhnsábé íre kawerue iwíáhurowe. Íre kawerue iwíáhéra Manikáne ehweh iraru kegá sehiranunserah sega Sísá ehweh atera subiq suanéhe atówe.

---

* **13:25:** Máhka 1.7 aigárápéqté éhwéh tagáhno.

28 Segá, Sísa áhnte ahbabáruraire íre irarerahéra sega pehipi Páhirátinsabé, Subiq suo ato ue teawátówe. 29 Manikáne sehiranka irarúnserah sega subiq sutowe. Subiq sutowara awanká soriwe táhparó ani sehgiwera maisé onápípéq mómáisarówe. 30 Mómáisarówana Manikánka iriatena oganúq atáráire. 31 Oganúq atáráirana Kehrari marákórápéqté Sarúsarama suwahpeq we kété keba suraire. Surairara sega áhnte wehekáh we taga tagauronsabé sega amahnága mó ke teri terinowe úwe.

32 Poraga mó mahraréna, Anotah kawéq éhwéh mahrarue teiune. Manikánka itene igaqnaréhyabe, Kaweraitahna aní iteba eqmaraníe aiq irarúwe. 33 Eqmaraníe aiq iraréna Sísa iriatena oganúq ataráinsabé wega irarú ehweh aiq pútaraguraire. Itene igaqnaréhne animárínká aiq tagariaraune. Wegá iriatena oganúq ataráinsabé Buk Songipeqté éhwéhnká mahraréna, Are nénahni móne.

Íné Arenabo uge ire. *(Buk Song 2.7)*

34 Manikánka iriatena oganúq ato puana wene anonka mókake marakóipeq íre karekorahire. Minayabe Manikáne ehwehnka mahraréna,

Ínéga Tébiti omasa éhwéh teawúnserah mókake ite kawerarena áhnte kaweq naneq iníe ire. *(Aisaia 55.3)*

35 Manikáne ehweh mó mahraréna, Arega miraónayabé arene arambehri miraéyabe omaq ato aniné anonka íre karekinawire ire. *(Buk Song 16.10)*

36 Tébitiga oga mío tanáhráq Manikáne arambehri kawerue miraéna wene arambehri parabaruotaq

putiowara itene igaqnaréh maisarórabeq maisarówe. Maisarówana Tébitine anonka kárékúwana ³⁷ Manikánka iriatena oganúq atarái aniné anonka íre kárékuraire. ³⁸ Minayabe teiníboq írátíáhro. Sísaga miraurainsabé itene ahbabáq kaqiuwahráhire. ³⁹ Mósísiga sehgióro ú ehwehnká itene ahbabáq íre kaqiuwahráhire. Sísansabé aiq pútare atonayabé itene ahbabáq moke kaqiuwahráhire úwe.

⁴⁰ Poraga mó mahraréna, Naho saíyó ké tahnsa míyehboq néne ehweh kawerue írátíáhro. Mi keyábé Manikáne ehweh irarú aninká naho sehiranue mahraréna,

⁴¹ Íre aiq pútare ainteq peh niwirého keo, tagariáhro. Ite áhtenéq pukoneheqmóe. Ite miéhra tanáhráq anotah pagégé árámbéhrí mirainauge. Wehukega mi arámbéhrí teiétáq tahirímé itega sensabé íre aiq pútare arítáh irino úwe teriuwe.

⁴² Porane ehweh parabagútaq wereq Páhnábásareqka Asiu kené momiwí nahtápéqté tueyokuye. Tueyokuyara mibeqté kégá sensabé, Mó ahrena ahrena wehekáh arega teiena ehwéh mahtaq mónkakáq sereiyo uwe. ⁴³ Momiwí nahtápéqté kégá abae agutaq áhnte Asiu kereq Asiu kené sánsá mirau kereqka Porareq Páhnábásareq kérírówe. Kérírówara Porararéga ehweh teriera, Manikánka ite séhréh aitankeheéq wene sánsá kawerue sehgióro uye.

Asiu ke suera nahnsa ke korerúya ehwehne.

⁴⁴ Mó ahrena ahrena wehekáh mi ke suwahpeqte ké peh íregárita q kegá Manikáne

ehweh iraneheéra momiwíuríówe. ⁴⁵ Sísansabé íre aiq pútare atáh Ásíú kégá áhnte wehekéq momiwíuríówara tagotaq sene sirupipeq págegeéra abiahnsanuwe. Minayabe sega Poransabé awiréh atera, Arega iraréna ehwéh íre aiq pútaq ehwéhne atówe. ⁴⁶ Atówara Porareq Páhnábásareqka íre áhrea peh pahsuqme teríúye. Teriera, Itega Asiu ke miáh púata téh itega teiuye. Itega, Manikáne ehwehnsabé iuwahriehre éq oga mérapeqsábé íre iuwahbehnsabé ite iwueta mó ke nahnso ke korerieyéhe. ⁴⁷ Manikáne ehwehnka irarinserahnue mahraréna,

Nahnso ke sunkíkírirabeq kawerue nogigéhboq kánéq keráhnserahnue itega kaweq ehwéh koreriéro. Mah kehiná kéhíná irageheéna eqmaróge ire uye.

⁴⁸ Uyara nahnso kegá mi ehwéh írótaq iwíáh iwíáhéra, Manikáne ehweh aiq kaweq ehwéhne iwíáhuwe. Oga mía míaigeheéna Manikánka omaq sito kega Sísansabé aiq pútare atówe. ⁴⁹ Sísansabé aiq pútare ató kega mitaq teri mahtaq terinuwara áhnte mibeqté kégá írówe.

⁵⁰ Mibeqté Asiu kegá Porararéyábé abiahnsanéra kaweq abóawáh ínínseq mi ke suwahpeqte ábóawáh wéhreq eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Porareq Páhnábásareq síwíoqnéra sensuwahpeqte káqsúówara ⁵¹ Porararéga sene sigárátaté tánáhúq aiyápóranirue poruaruóye. Itega aiq teriuyansabé amahnága mirao sansá seyene ahbabáre iwíáhéra sene sigárátaté tánáhúq poruaruera Ákónía suwahpeq pokuye. ⁵² Pokuyana Manikáne Awanka mitaq Sísá

tagariáh kéné sirupipeq ména séhréh aritowara sega iwíáh íwíáhuwe.

14

Áikónia suwahpeq ótaq sansámári mirauya ehwéhne.

¹ Porareq Páhnábásareqka Áikónia suwahpeq pokuyataq sene sánsánéra Asiu kené momiwí nahtápéq kibekuye. Kibekéra Sísane ehweh tábúsoqme síwáhnoruyansabé áhnte Asiu kereq Káríki kereqka Sísansabé aiq pútare atówe. ² Íre aiq pútare ató Asíú kégá nahnso keyábé, Porararéne ehwehme peh abehq éhwéhne uwara mi nahnsó kégá aiq pútare arító keyabé abiahsanarítówe. ³ Porararéga íre wahto tanáhráq mitaq méra íre áhrea Manikáne ehweh síwáhnoruye. Mi ehwéh págegeue síwáhnoruyataq Manikánka sirupipeq págege aritowara sega ótaq sansámári mirauye. ⁴ Mi ke suwahpeqte kégá íre morá íwíáhuwe. Mó kegá Porararéne ehweh aiq pútaq ehwéhne íwíáhuwara mó kegá, Írakaumo. Peh Asiu kené sánsá aiq pútaq sansáne uwe. ⁵ Asiu kereq nahnso kereq sene wahnahnseqka momiwíéra, Porararé síwíoqnéra ebahnsatate tuparuqme subonéhe íwíáhuwe.

⁶ Iwíáhuwara Porararéga mi ehwéh íróyataq apubúue mitaq suera Áríkiónia marákórápéq Árísáta suwahpeq Tébi suwahpeq pokuye. Mitaqkákáq mó ayéhrápéqté ké suwahpeqkákáq teriáqme nogúye. ⁷ Mi marákórápéqté ké Sísane kaweq ehwéh teriáqme nogúye.

Soriqnah ani kaweragú ehwehne.

⁸ Peh morá soriqnah ani Árisáta suwahpeq tútuue míowana wenanoga soriqnah ani maq-maronsabe íre nogoráhúwe. ⁹ Poraga síwáhnorútaq mi anínká kawerue irowe. Irena, Sísaga íné kaweraintahráhire íwíáhúwana Poraga we ebitáwéna wene iwíáh tagéna anotahtaq teawena, ¹⁰ Irigue nogo úwana wega apubúue iriwe noguwe.

¹¹ Noguwara mibeqté kégá Poraga mirau tagéra anotah ehwéhnabaéra Áríkíónía marákórápéqté kéné ehweh mahraréra, Manikátaregá wehukenité úkéra iteba tumíéhye uwe. ¹² Tumíéhye éra Páhnábásansabé sene maniká áwíq Súsie ue áwíratówe. Poransabé sene maniká áwíq Érémsie ue áwíratówe. Poraga áhnte ehwéhnúnsabe, We Érémsi tahnsá ánine éra Érémsie ue áwíratówe. ¹³ Sene maniká Súsinsabé iwíáh iwíáh ató nah sensuwahpeq ahnansahrapeq kowe. Súsine ehweh mibeq mahbeq arítéh anínká káhoakáq awanká aramarínkákáq ogesáh ogesáhrapeq mewena súwe. Segá, Porareq Páhnábásareqsabé manikátare wóye íwíáhéra titironeherauwe.

¹⁴ Titironehera uwara íre mirao sansá miraonehera unsabé mi kegá túbáh agigeheéra Porararéga sene ambanta subansúoye. Subansuera wehuke míorabeq pehbeheráh pokue anotahtaq ehwehnéra, ¹⁵ Aneqsabé miraoo? Peh ite tahnsá wéhúké míoye. Íre miraoro. Itega kaweq ehwéh teieyeheéta súye. Írátíáhro. Maniká we oga mía míai aní míre. Wegá íopeqkákáq mah marákó marákóakáq sóreq wanínkákáq moke kéh náneqmarínkákáq

mirarowe. Péhepehe maníkánsábé iwíáh íwíáho sansá sueq Manikánsabe áhraboro. ¹⁶ Naho wehukega seyene mirau sansánuwana Manikánka pehragaritowe. ¹⁷ Íópeqté ibonsúno atéhрана ibonsirana ménsámehnsá kawerue kíréhre. Kawerue kíréhрана iyahbankirehraq itene irupipeq eyoyóire. Minayabe wega ite kaweraitena aiq pútaq míóge éna aiq sokigi aire uye.

¹⁸ Mi ehwéh iraruyara titironehe íwíáhu ke ebeq sene ehweh íre írówe. Íre írówara Porararéga anotahtaq págegeue ahqáho aritoyara mi kegá, Aiq mire. Itene titironehe íwíáh suanehe éra súówe.

Ebahnsatate Pora subú ehwehne.

¹⁹ Ántióka suwahpeqte Asiu kereq Ákónía suwahpeqte Asiu kereqka mitaq séra mó ehwéh teriúnsabe mitaqté kegá sene ehweh meyówe. Mewera ebahnsatate tuparuqme Pora subúwana we marakóipeq aunúnkaq surahúwara sega, Aiq putíéhre íwíáhéra abariue ahnansahrapeq márówe.

²⁰ Márówara Sísá tagariáh kegá weba sáhuriótaq Poraga irigéna mi ke suwahpeq kouwekúwe. Ah-biah tahnsá Porareq Páhnábásareqka mitaq suera Tébi suwahpeq pokuye.

Sísá tagariáh ké págegeue míageheéra síwáhnoréra aboawah weh omaq sitóya ehwéhne.

²¹ Segá Sísane kaweq ehwéh Tébi suwahpeqte ké teriúyara áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atówe. Aiq pútare atówara Porararéga mitaq suera Árísáta suwahpeqkakákq Ákónía suwahpeqkakákq Ántióka suwahpeqkakákq kouwekuye. ²² Kouwekéra Sísá

tagariáh ké págegeue míageheéra síwáhnoruye. Síwáhnoréra, Túbáh agiehboq Sísa kawerue kéréhro éra Sípane ah íre mareqmareq ahne. Ebeq mó kegá íwíoqnehraq anehe Manikánka wahnah wahnahnirabeq pokoneheqmúne uye. ²³ Sísa tagariáh kéréq wahnahnigeheéra Porararéqá mó mapéq mó mapérue abowah weh omaq sitóye. Omaq sitera táhutahuq awehriue mahraue púreréra, Maniká Iteriboo, síósirapéq wahnahnira kegá arensabé aiq pútare atáhwe. Arega se págege arite wahnahnarito ue púreruye.

Písíría marákó Ántióka suwahpeq seuwekuya ehwéhne.

²⁴ Porararéqá mitaq suera Písíría marákórápéq kotaikue Pámбірía marákórápéq pokuye. ²⁵ Mitaq Péríga suwahpeq Sípane ehweh teriera suera Átária suwahpeq pokuye.

²⁶ Mitaq suera sípi kéwewera kure Ántióka suwahpeq kouwekuye. Mitaqté Sísa tagariáh kéqá eqmaq suanehe íwíáhéra púruwe. Manikánka Porararé séhréh aritankeheéra púreréra eqmaq súówe. Eqmaq súówara sega Sípane ehweh kawerue teriera sene arambehri parabarúóyansabé Ántióka suwahpeq seuwekuye. ²⁷ Seuwekuyataq sega Sísa tagariáh ké momiwí arítóye. Momiwí aritera Manikánka séhréh arito ehwehnikákáq áhnte nahnsónká Sísansabé aiq pútare ató ehwehnikákáq teriúye. ²⁸ Teriera sega íre wahto tanáhráq mi ke suwahpeq Sísa tagariáh kébá mía míauye.

15

Tábúsoq marageheéra eqmaq súo ehwehne.

¹ Táhmaro Súría marákórápéqté kégá Ántióka suwahpeq tuera Sísá tagariáh ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra, Peh morá Mósísine sánsá sehgió ké sene síú amurúruáh kégá oga mérapeq awaq miahráhowe uwe. ²Uwara Porareq Páhnábásareqka mi ehwéhnsábé anotah ahqáho arítóye. Minayabe sereq tú kereqka anotah ehwehuwe. Anotah ehwehuwara Ántióka suwahpeqte Sísá tagariáh kégá Porareq Páhnábásareq táhmaro mó kereq omaq sitera Sarúsarama suwahpeq pokoro arítówe. Sarúsarama suwahpeq Manikánka eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreqsabé mi ehwéh tábúsoq marageheéra Porareh pokéwáhiro arítówe.

³ Sísá tagariáh kégá pokéwáhiro arítowara sega Pónísía marákóákáq Sámária marákóákáq kótaikuwe. Kótaikutaq mitaqté Sísá tagariáh ké teriera, Nahnso ke Sísansabé aiq pútare atówe ue teriúwe. Teriúwara moke sirupipeq iwíáh iwíáhéra eyoyóuwe.

⁴ Porarehga Sarúsarama suwahpeq sutaq mibeqté eqmaro kereq Sísá tagariáh ábóawáh wéhreq moke Sísá tagariáh kéreqka mehweh arítówe. Mehweh arítowara Porarehga Manikánka séhréh aritena moke mirau naneqkakaq teriúwe.

⁵ Teriúwara táhmaro Sísansabé aiq pútare ató ke Péhrasi kené sánsá mirao kégá irigéra mahraruwe. Mahraréra, Nahnso kégá oga mérapeq awaq mi-agéhboq Mósísine áú amurúruto sánsá miraoro terio. Mósísiga sehgióro ú ehweh anterúhboq kawerue sehgióro terio uwe.

⁶ Eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóáwáh wéhreqka mi ehwéhnsabé iwíáhoneheéra momiwíéra sío síouwana ⁷ Pítaga irigéna sensabé, Nanuwahraho, ite tagariarome naho nahnsó kegá kaweq ehwéh irera aiq pútare atageheéna Manikánka ite míaraunarabeq omaq intáráire. Omaq intena, Korerio aintáráire. ⁸ Manikánka wehukene sirupipeq tagariéhre. Wenawa iteba eqmaq áúwátáinserah nahnsó keba moq eqmaq áúwátáire.

⁹ Wegá íre peh morá ite Asiu keyábé arutaboírre. Wegá nahnsó keyábé moq arutaboírre. Segá Sísansabé aiq pútare atáro puara sene sirupipeq kawerarítáráire. ¹⁰ Aneqsabé Maniká áwíoqnaho? Mósísiga sehgióro ú ehweh sehgie sansa anotah pagégé sánsáne. Itene igaqnaréhreq itereqka mi sansá íre tábúsoqme sehgiórahúne. Minayabe itega aneqsabé nahnsó ke mi pagégé sánsá sehgióro terieo? ¹¹ Íre mi sansá sehgiunaga oga mérapeq awaq miahráhúne. Peh morá itereq nahnsó kereq Sísansabé aiq pútare atonaga oga mérapeq awaq miahráhúne úwe.

¹² Pítaga mi ehwéh irarue parabaruwara Porareq Páhnábásareqka momiwíurío ke ehweh teriúyara ehiya míówe. Porararéga nahnsó ke míopi Manikánka séhréh aritena ótaq sansámáí miraurai ehwéh teriúye.

¹³ Teriúyana sene ehweh parabagútaq Sémisiga mahraréna, Nánuwahraho, néne ehweh íráhro. ¹⁴ Manikánka nahnsó ke we kahnáh míageheéna omaq sitáráire. Wegá téh miraurainsabé Sáímóniga aiq teíre.* ¹⁵ Manikáne ehweh iraru

---

* **15:14:** Árukaga Pítane mó awíqmé Sáímónie áwíratowe.

kegá minayabe aiq monseráh éhwéh teiúwana
Manikáne ehwehnka aiq mahraréna,

16 Itene anotah Wahnáhnká mahraréna,
Nah sokogi inserah Tébiti kahnáhmé
ahbabárowe. Íné kouwekutaq sokogi
nah pankeráhnserah íné Tébiti kahnáh
kaweraritaníe. Sokogi nah pankeráhwana
o nah tahnsa kéhnserah íné we kahnáh
kaweraritaníe. ¹⁷ Mó kegá íné sene
Wahnahnsabé ninebahrigheéna
kaweraritaníe. Ómi ínéga omaq sitó náhnsó
kéga ínénsabe ninebahréra iwíáh iwíáh
aintagéhe ire.

18 Naho itene anotah Wahnáhnká áwahewé sína
naneq aiq teiuwe úwe.

Awehrío naneqsabé éhwéhne.

19 Sémísiga mó mahraréna, Íné iwíáhume
Manikánsabe áhrabo nahnsó kéga Maniká kéréh
sánsá sene sirupipeq umeh agínehboq ahqáho
ariteho. ²⁰ Peh mahrarue páhsi sehiranue
terienéhe. Terieq,

Péhepehe maníkánsabe iwíáh iwíáhoneheéra titiri-
rataq náira naneq íre nahro. Mó kené ahrewe
ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro. We-
hukenínká awio párikí náneq ka íre nahro.
Korahq íre nahro.

Mahraue páhsiipéq sehiranue terienéhe.
²¹ Mósísine ehweh ahrena ahrena wehekáh Asiu
kené momiwí nahmáritápéq ahriahri sáhnsáhówe.
Wene ehweh moke mi kehiná suwahpeq
síwáhnorowe. Minayabe wene ehweh író kega

abiahnsaniyeho éra peh morá teiú náneqmarínsábé awehrioro ue páhsiipéq sehiranue terienéhe úwe.

Páhsiipéqté éhwéhnsábé éhwéhne.

²² Eqmaro kereq Sísa tagariáh áboáwáh wéhreq moke mó Sísa tagariáh kéreqka Ántióka suwahpeqte ké korerigeheéra kaweq ke omaq sitanéhe íwiáhuwe. Segá itebaté téhtaré ánité Sáírásareq Súrása we mó awíq Pásábareq omaq sitowe. ²³ Omaq sitera mi anitéreq Porareq Páhnábásareq mi pahsí siera eqmaq súówe. Páhsiipéqté éhwéhnká mahraréna,

Síría marákórápéqté kéreq Sírísía marákórápéqté kéreq Ántióka suwahpeqte kéro, ite nahnsó ke owanawé Sísa tagariáh púaq iteruwahrah úkowe. Ite eqmaro kereq aboawah wehreqka mah pahsí sehiranue teiune. ²⁴ Ite írátáúnawe menah táhmaro mahtaqté kégá iteba kure íwáhnorurowe. Mi ke íre eqmaq súátáunara peh seyega iwíáhue iteba pokue íwáhnorurowe. Itega sene ehwéh aiq pútaq ehwéhpómo éq iwíáh kikirurowe. ²⁵ Minayabe itega sío síoéq iteba Porararé moraráq iteba eqmaq súáhna anité omaq sitone. Porareq Páhnábásareq itene kaweq iyáhnábó ánité méq sensabé irutaboirúne. ²⁶ Sereq itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh terieyeheéra wehuke sub-oráho ke suwahpeq poku pokuóye.

²⁷ Mó anité síwíq Súrásareq Sáírásareq míehye. Segá sehiranu ehwéh moq teigéhe.

²⁸ Manikáne Awanka iwíáh aitéhra q itega págege sansámári íre teieq peh mahraue miraoro teiune.

29 Péhepehe maníkámárínsábé iwíáh iwíáhoneheéra titiré náriu naneg íre nahro. Korahq íre nahro. Wehukenínká awio páríkí náneq ka íre nahro. Mó kené ahrewe ahrariwe wehwe mahbiwe íre abarioro.

Itega mahna irarúna ehwéh íréhrataqmé kaweqtaq míagehe. Pehénáe. Mah pahsí aiq parabagire. Iroro uwe.

30 Eqmaq suowara sega pokue Ántíóka suwahpeq tuera sega Sísa tagaríáh ké momiwí aritera páhsi náríúwe. 31 Náríúwara sáhnshera mi pahsípéqté éhwéhnká sirupipeq eyoyó aritowe. 32 Súrásareq Sáírásareq Manikáne ehweh iraruya anité méra Sísa tagaríáh ké págegeue míageheéra sega áhnte ehwéhnue síwáhnoruye. 33 Síwáhnoréra táhmaro wehekáh mitaq méra seuwekoyehe iwíáhuyara pehwehrue pokéwáhtao éra eqmaq súówe. [34 Sáírásaga mó iwíáhéna íre pokia peh mitaq míowe.] 35 Porareq Páhnábásareqka Ántíóka suwahpeq kauye. Sereq áhnte mó kereqka Sípane ehweh teriera síwáhnoruwe.

Porararéga Máhkansabé ehwehuya ehwéhne.

36 Táhmaro wehekáh sótaikútaq Poraga Páhnábásansabé, Sípane ehweh síwáhnorurauya ke suwahpeqtaq seuwekoyehe. Sísa tagaríáh ké kaweqtaq míahwapómo moke sensuwahpeq koragayehe úwe.

37 Úwana Páhnábásaga, Sóni we mó awíq Máhkaga sénirahnata pokoyehe úwe. 38 Úwana Poraga ahqáho atena, Itega Pámbíría marákórápéq pokurauyataq Máhkaga mitaq ite iuwena tabanaguraire. Mi

tanáhráq wene arambehri íre parabarusa pehipi taqnobagurainsabé wega mó íre séirankéhe úwe.

³⁹ Mira íwíáhuyansabé sega ehwehuye. Minayabe Páhnábásaga Pora auwena Máhka meqmena sípi kéwewena Sáípára marákórápéq pokúwe.

⁴⁰ Pokúwana Poraga Sáírása omaq atowara Sísa tagariáh kégá monseráh íwíáhéra, Pokéwáhtao éra mahrarue púreruwe. Púreréra, Maniká Iteriboo, arega mah anítéyábé arutaboirona puah kawerue págege arite séhréh arito uwe.

⁴¹ Uwara Porareq Sáírásareqka pokue Síria marákóákáq Sírisía marákóákáq Sísa tagariáh ké momiwíurabeq págege aritayeheéra síwáhnoruye.

16

Tímótiga Porarehreq poku ehwéhne.

¹ Porararéga Tébi suwahpeq kótaikéra Árisáta suwahpeq suyana mibeqté Sísa tagariéh aní wenáwíq Tímóti míowe. Wenano Sísa tagariéh Asiu iní míowana wenabo Kárika aní míowe. ² Árisáta suwahpeqte Sísa tagariáh kégá Tímóti kaweq aníne uwara Áikónía suwahpeqte Sísa tagariáh kéreqka moq monseráh íwíáhuwe. ³ Poraga iwíáhéna,

Tímóti ite séirankéhe íwíáhúwe. Ómi mibeqté Asiu kégá tagariómé Tímótime abowá peh Kárika aní míowe. Kárika aní mío púana Poraga iwíáhéna, Tímóti ite séireyabe Asiu kégá abiahnsa aitého éna Tímóti meqmena wene áu amurú auwowe.

⁴ Porareq Sáírásareq Tímótireqka mó ke suwahpeq mó ke suwahperue pokue Sísa tagariáh ké síwáhnoruwe. Síwáhnoréra Sarúsarama suwahpeqte eqmaro kereq Sísa tagariáh ábóáwáh wéhreqne

páhsi teri terinuwe. Teriera, Mah ehwéh kawerue iwíáhéq sehgióro uwe. ⁵ Minayabe Sísa tagaríáh kégá Síssane sánsá kawerue ahtebéra sehgiówe. Mó wehekáh mó wehekáhnue mó kegá Síssansabé aiq pútare atera Síssane sánsá sehgiówe.

Porane awanka Másérónía marakórápéqté ání tagó ehwehne.

⁶ Porarehga, Itega Esia marakórápéq Sísa éhweh korerienéhe iwíáhuwana Manikáne Awanka ahqáho aritowe. Ahqáho aritowara sega Párígía marakóákák Kárétía marakóákák kótaikuwe. ⁷ Kótaikéra Mísía marakórápéq wahtotaq kéra, Pítínía marakórápéq Sísa éhweh korerienéhe iwíáhuwe. Iwíáhuwana Síssane Awanka mó ahqáho aritowara ⁸ Mísía marakórápéq kótaikuwe. Kótaikéra Tóása suwahpeq sóreq waní ayehrápéq túwe.

⁹ Mitaq inokáhpeq Porane awanka tagówana Másérónía marakórápéqté ánínká ábóraragúwe. Ábóraragéna iriwe ména Poransabé, Másérónía marakórápéq séhréh aitagéhboq máhoro éna pahibahirúwe. ¹⁰ Porane awanka tagónsabe itega iwíáhowame* Manikánka mitaq Sísa éhweh koreriéro aitéhre. Aiq teiátáinsabé ireq ite Másérónía marakórápéq pokoneheqmúne iwíáhéq apubúue sokah sokahowane.

Áríriaga Sísa kéro ehwehne.

¹¹ Itega Tóása suwahpeq sueq sípi kéweweq Sámótési marakórápéq pokowane. Mitaq séq mó

---

* **16:10:** Mó kegá iwíáhéra, Árúka mah pukú sehiranú anínká táhmaro tanáhráq Porareh kérirowe iwíáhowe.

wehekáh sueq sípi kéweweq Néápórísi suwahpeq kowane. ¹² Mitaq sípi sueq Pírípái suwahpeq kiowáne. Aroma kegá Pírípái suwahpeq téh nah aborisowe. Mitaq anotah matábú kéna moke Másérónía marákórápéqté matábú kiotaigme matabu kowe. Itega táhmaro wehekáh mitaq kowíahwane.

¹³ Ahrena ahrena wehekáh itega ahnansahrapeq wání aroipéq pokowane. Ite iwíáhowanawe, Mahtaq ibora wehukega púrerowe íwíáhéq tunse áhnopeq tútuue míahwane. Mibeqté momiwíurió ininsó Sísa éhweh teriewáne.

¹⁴ Peh morá íní wenáwíq Áríríaga itene ehweh irena we Táiyátáira suwahpeqte íní ména wene arambehriwe tautáúq ámbántámári paiqmaq paiqmarúwe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh ato íníne. Poraga ehweh irarútaq we kawerue irankehéna Manikánka mi íní séhréh atowe. ¹⁵ Séhréh atowana irowaq itega wereq wene nahtapeq kaegaeu kereq wání meriewáne. Meriewánana mi inínká itensabé, Íné Sísansabé aiq pútare atóge íwíáhirataq néne nahtapeq segaegaeoro úwe. Segaegaeoro únsabe itega wene nahtapeq kogaegaeowane.

Poraga owainawa kaqauwo ehwehne.

¹⁶ Itega wehuke púrerorabeq pokowanaraq mó kené arambehri ahráríreq ahtapeq piehgiowáne. Wene arupipeq mío owáínáwánká mókake aiq pútaragína ehwéh iwíáh atowana mi ahrárigá irarúwe. Irarúnsabe mó kegá móne náwa náwanuwana wene wahnah anímáí nári nárínúwe. ¹⁷ Wega Porareq itereq séirena sawai sawaiéna, Mah kewé Manikáne arambehri ke wóe.

Manikámé anotah págege aní míre. Segá Manikáne oga mía mía ehwéh teri terinowe úwe.

¹⁸ Áhnte wehekáh mi ahrárigá ite séirena mi ehwéh irare irareúwe. Minayabe Poraga iwíáh kikiréna wega pabeqme owainawansabé, Sísá Karáhé áhrabu puah mi ahrári auwe pokúno atoge úwe. Úwana mi tanáhráq owainawanka mi ahrári apubúue auwena pokúwe.

Pírípái suwahpeq Porararé karábúsiipéq mórító ehwehne.

¹⁹ Mi ahráriné wahnahmarínká iwíáhéra, Owainawa kaqauwéhkana poki puag ite mókake mó moné íre meyahráhune éra abiahnsanuwe. Abiahnsanéra sega Porareq Sáirásareq táhtoqme abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáhmáripá máhkétirapéq mórítówe. ²⁰ Móritera wahnah keyábé, Mi anité Asiu anité méra iteruwahpeq ahababáq sansanóye. Seyene sánsá miraoro éyame íre kaweróye. ²¹ Ite Aroma ke míona puag sene sánsá íre miraúna sansáne uwe.

²² Uwara mitaq momiwíu kereqka ehweh arítówara wahnah kegá Porararéne korósi keqsúówe. Keqsuera, Morahri sahtaté subóro arítówara subúwe. ²³ Anotahtaq subera karábúsiipéq móritera mibeqté wáhnáhnsábé, Kawerue wahnahnúno atówe. ²⁴ Kawerue wahnahnúno atówana wega se meriqmena karábúsi nahtápéq ákáhpíte máhrípípéq mórítówe. Móritera sene sigárátaré awanká abahrabahriapipéq sukiwe táhparówe.

²⁵ Táhparówara inokáhnabubu Porareq Sáirásareqka púreréra igonkónéra Manikánsabe

iwiáh iwiáh atóyara mó karábúsiípéq mío kega tótuqméra írówe. ²⁶ Írówana anotah mariúwana karábúsi nah míu míuúwana moke onsawári apubúue pehipi siraragúwe. Siraragúwana ómi karábúsi kené séniwarí wewega pugetara agúwe.

²⁷ Karábúsi wahnáhnká sugorabeqte irigéna onsawári siraragú tagówe. Tagéna, Karábúsi ke moke taqnobagowe íwiáhúwe. Mira íwiáhú púana wene poka mewena apubúue pukinieéna néne ninonka sehsabianíe íwiáhúwe. ²⁸ Sehsabianaútaq Poraga anotahtaq áhrabéna, Arene anonka sehsabíéhnehboq túbáh agúno. Íte moke míone úwe.

²⁹ Úwana karábúsi wahnáhnká wene arambehri anínsabé, Kánéq keqme súno éna pehbeheráh karábúsiípéq kibekúwe. Kibekéna áhreú púana Porararéné paqnahipeq pokue iransánéna arehunseraraq míowe. ³⁰ Wega Porararé máhpeq márunsitena sensabé, Árahonaga oga mía míaininkono ue kasenúwe.

³¹ Kasenúwara sega wensabé, Sísansabé aiq pútare atéhnaraqmé oga mía míainkehe. Arenawahraheq moq oga mía míaiagehe uye.

³² Porararégá wereq wene nahtapeq kaegaeu kereqsabé itene Wahnah Sísa éhweh teríúye.

³³ Teríúyana mi tanáhráq karábúsiípéqté wáhnáh Porararé meriqmena puramburanagú pabeq paberaritowe. Pabeq paberaritowara Porararégá wereq wene káironanínseq wání náriúye. ³⁴ Wání náriúyana mi wahnáhnká Porararé wene nahupeq meriqmena táhutahuq náriuwe. Wereq wene káironanínseqka Sísansabé aiq pútare atónsabe sene sirupipeq eyoyóúwe.

³⁵ Ahbiahipeq mi ke suwahpeqte wáhnáhmárínká párisireh síáhrabéra sensabé, Karábúsiipéq mórítáro anité pugeq suo koreawéro uwe. ³⁶ Koreawéro uwara karábúsiipéqte wáhnáh koreawúwana Pora mi ehwéh teawuwe. Teawena wensabé, Wahnah kegá siqmaráh párisiwárínká, Ite pageqsuo aiq teniéwe. Minayabe tueyokue pehwehrue pokéwáhtao úwe.

³⁷ Úwana Poraga párisiwarínsabé, Ite íre peh Asiu anité úye. Ite moq Aroma marákórápéqte ánité úye. Segá íre tábúsoqme ehwéh aitasa pehipi iubiq marera karábúsiipéq móítárowe. Segá amahnága kopípéq kaqiuwagéhbo? Ahqáho. Seyega séra ite pugeqme máhpeq iuwagéhe uye.

³⁸ Uyara párisiwarínká wahnah keba kouwekue mi ehwéh teríúwe. Teríúwara wahnah kegá ite Aroma marákórápéqte ánité úya ehwéh írónsabe áhreuwe. ³⁹ Áhreéra Porararéba sure sensabé, Ite Aroma marákórápéqte ánité míehyame íre írátíaraune. Minayabe íre kaweruraune éra máhpeq márunsitera sensabé, Mahtaq sueta pokotao uwe.

⁴⁰ Uwara Porararéga karábúsiipéq suera Áríriane nahtapeq pokuye. Pokéra mitaq Sísa tagariáh keyábé kaweq ehwéh iraréra sensabé, Sísa sánsá kawerue sehgióro aritera pokuye.

17

Tésárónáika kega, Porararé subonéhe u ehwéhne.

¹ Porarehga pokue Ámbípori suwahpeq sótaikéra Áporónía suwahpeq sótaikéra Tésárónáika suwahpeq kéra mitaq Asiu kené momiwí nahtápéq kuwe.

² Ahrena ahrena wehekáh Poraga wene sánsánéna

mi nahpípéq kibekue síwáhnorúwe. Asiu kené ahrené wehekáh apahtáro áhréná áhréná wéhékáh kibekue Manikáne púkuipéqté séhírá síwáhnorúwe. ³ Síwáhnoréna, Mó kegá Manikánka omaq ato aní áwíoqnéra subiq sutowana pukéna mó oga úkuraire. Manikáne ehwehnka minayabe aiq irarire. Manikánka omaq ato anímé íné teiú aní wenáwíq Sísa wire úwe.

⁴ Úwara táhmaro Asiu kegá mi ehwéhnsábé aiq pútare atera Porareq Sáírásareq kobaritawe míówe. Manikánsabe áhteno Káríkí kéreq áhnte abowah inínsónseqka moq kobaritawe míówe.

⁵ Minayabe íre aiq pútare ató Asiu kegá abiahnsanuwe. Abiahnsanéna ahbabáq ke pehipi máhkétirapéq nogó ké meriqmera momiwíue anotahtaq ehwehuwe. Porararé wehuke momiwíurabeq móritankeheéra wehukení wenáwíq Sésónine nahtapeq pehbeheráhnue pokuwe. Pokue wene nahtapeqté ónsá subiqme sueruera Porararéyábé sinebahruwara íre míóye. ⁶ Íre míóyansabé sega Sésónireq mó Sísa tagariáh kéreq abariuera mi ke suwahpeqte wáhnáh kébá móritówe. Móritera ehwehéra, Moke mah nahnsó ke ahbabárarítóya anitégá suroyataq ⁷ Sésóniga wene nahtapeq mehweh aritowe. Mi anitégá itene anotaḥ wahnáh aní Sísáhrine sánsá íre mirauoye. Íre miraia peh iraréna, Mó Wahnáh aní Sísa iraruye uwe.

⁸ Uwara mi ke suwahpeqte kéreq sene wahnah kereqka mi ehwéh írótaq kurináhnéra abiahnsanuwe. ⁹ Sega Sésónirehyabe, Kotiyabé ite móne paiqmáráhro éra sene móne mewera kaqsúówe.

*Porareq Sáírásareqka Péría suwahpeq arambehri-
uya ehwéhne.*

¹⁰ Íó penkúwara mibeqté Sísa tagariáh kégá Porareq Sáírásareq Péría suwahpeq eqmaq súówe. Eqmaq súówara Péría suwahpeq suyataq Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéra síwáhnoruye.

¹¹ Síwáhnoruyara mibeqté Asiu kegá irera Manikáne ehwehnsabé kawerue iwíáhue tagowe. Sene iwíáhgá Tésárónáika suwahpeqte kéné iwíáh kiotaikúwe. Segá Porane ehweh írótaq sirupipeq eyoyóue Manikáne sehira mó wehekáh mó wehekáhnue sáhnsahwe iwíáhue tagéra, Porane ehweh aiq pútaqpomo éra iwíáhue tagowe.

¹² Minayabe áhnte Asiu kegá aiq pútare atówe. Sereq mó áhnte ke, Káríki anotah weh áhrégá moq aiq pútare atówe.

¹³ Poraga Manikáne ehweh Péría suwahpe-
qkakáq teríre uwara Tésárónáika suwahpeqte
Asiu kegá írówe. Irera Péría suwahpeq séra
mibeqté kényábé, Porane ehwehnsabé aiq pútare
atehboq íre íráhro ue pagu pagunuwe. ¹⁴ Pagu
pagunuwara mibeqté Sísa tagariáh kégá Pora
apubúue sóreq waní ayehrápéq eqmaq áúwówe.
Eqmaq áúwówara Sáírásareq Tímótireqka peh mitaq
míóye. ¹⁵ Míóyara ah tagariáh kégá Pora meqmera
Áténi suwahpeq márunátówe. Márunátówana wega
sensabé, Sáírásareq Tímótireqsabé, Peheráh setao
teriéro úwara pokuwe.

Poraga Áténi suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹⁶ Poraga Áténi suwahpeq síwénunútaq
mibeqté kégá áhnte péhepehe manikáne atah

naneq kowana tagéna wene arupipeq págege agúwe. ¹⁷ Minayabe Poraga Asiu kené momiwí nahtápéqté kéreq Manikánsabe iwíáh íwíáh ató kereqsabé ehwehnuwe. Máhkétirapéq mó wehekáh mó wehekáhnue su kereq moq ehwehnuwe.

¹⁸ Táhmaro mibeqté síwáhnoru kegá Porareq piehgiera áhnte ehwéh kíkírue ehwehnuwe. Mibeqté su kegá táhmaro Épíkúriane sánsá ahtebowara mó tahmáró kegá Sítóíkine sánsá ahtebowe. Táhmaro kegá seye náhenéra, Áhnte ehwéhnikákáq ání aneq ehwéhnikákáq ánípo uwe. Poraga Sísa oga úkú ehweh teriunsabe mó kegá, We wáhnaupeqté máníkámári éhweh tei teinire uwe.

¹⁹ Segá Pora meqmera Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kegá momiwíurabeq móátówe. Móatera wensabé, Arega síwáhnoróna ehwéh peh o ehwéh míre. Mi ehwéh teio. ²⁰ Arega iraréna ehwéh áwánáh éhwéh míre. Mi ehwéhmé áwahe ahtebanehboq kawerue teio uwe. ²¹ Áténi suwahpeqte kéreq mibeq wáhnaupeqté sewió kereqka ahriahri o ehwéh irera mi ehwéhnsábé irare irareuwe. Seyene sánsáne.

²² Poraga Áréópágúsa sawéhráq ahtebia kegá momiwíurabeq iriwe ména mahraréna, Áténi suwahpeqte wého, ínégá iwíáhhume itene manikámarinsabé áhnte iwíáh íwíáho ke wóe. ²³ Iteruwahpeq nogewótáq itega iwíáh íwíáhorabeq tagéwómé peh morá táhbérápéq kéh séhírámé sáhnsahwe tagéwóge. Mi sehiránká mahraréna, Mah tahbé íre tagariona manikáné tahbe wire ire.

Itega íre tagarawéq pehipi iwíáh íwíáh atáhnsábé minawé teiúge.

²⁴ Teiúge éna mó mahraréna, Manikánka moke mah marákó marákóipéq kéh náneqkákáq mah marákó marákóákáq mirarowe. We mah marákó marákóákáq íopeqkákáq wahnahnatiéh aní míre. Minayabe wega wehukega pearáh náhúpéq íre kaegaei aní míre. ²⁵ We íre akahrákáhri aní míre. Wewega moke wehukene irupipeqté éúqkákáq moke kéh náneqkákáq náí náinire. Minayabe wehukega we íre séhréh atáhráhowe.

²⁶ Mah kehiná kéhínáné igaqna peh morá aníne. Manikánka mi aní téh mirarena itene ogamé tanahráq iwíáh aitéhre. Mah marákó marákórápéq mó kehiná mó kehinánsábé, Míáhro aitéhre. ²⁷ Itega Manikánsabe kabarigeheéna mira iwíáh aitéhre. We tagarianeheéq kabarúne. Ite ómi kehiná mionarabeq we wahtotaq miéhre. ²⁸ Maniká ména mira aruqaruri puaq itega oga míahrahúne. Iteba sehira tagariéh anínká aiq mahraréna, Ite moke wene animárine ire. ²⁹ Ite Manikáne animári miona puaq we peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhiyeho. We íre ebahtaté miraia aníne. We íre móneraté miraia aníne.

³⁰ Naho wehukega Maniká íre tagaríowe. We íre tagariarera, We peh wehukega iwíáhue mirao naneq mire iwíáhuwe. Mi tanáhráq Manikánka mi kewé peh áwé tagówe. Amahnága wega mah kehiná kéhínánsábé, Itene ahbabáq sansa súáhro ire. ³¹ Manikánka peh morá aní omaq atena wega iwíáhína tanáhráq mi anínká mah kehiná kéhíná tábúsoqme ehweh aritankéhe. Minayabe mah kehiná kéhínánká tagariageheéna Manikánka mi aní

iriatena oganúq atáráire úwe.

³² Míó kega oganúq atárái ehwéh írówe. Táhmaro kegá awiréh atówara mó kegá Poransabé, Arene ehweh mókake mónkakáq iranéhe uwe. ³³ Uwana Poraga mitaq suena pokúwe. ³⁴ Pokúwara táhmaro wehwárínká we kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe. Peh morá ání aiq pútare ato aní wenáwíq Tíónísíae. Wereq mó ahtebia kéreq Áréópágúsa sawéhráq momiwíue aruqaruruwe. Peh morá íní wenáwíq Támárisae. Wereq mó kereqka Pora kerera wene ehwehnsabé aiq pútare atówe.

18

Poraga Kórína suwahpeqte ké teriu ehwehne.

¹ Poraga Áténi suwahpeq suena Kórína suwahpeq pokúwe. ² Póntúsa marákórápéqté ání wenáwíq Ákúira míowana wene ahre awíq Párisírae. Se Asiu akéq menah Ítári marákórápéq míoyana mibeqté wáhnáh áníné áwíqtare Káróríúsa Sísáhrie. Mi wahnáhnká moke Aroma suwahpeq míó Asiu keyábé, Pokoro aritena kaqsuwara Ákúira akéqká Aroma suwahpeq suera Kórína suwahpeq kowíóye.

Poraga mitaq se tagéna sene iyahnabo aní úkúwe. ³ Wereq sereq peh morá árámbehriuwe. Sene arambehriwe wéhuwehu nahmárá piageheéra sériwarí kogahnue kawerarówe. Wereq sereqne arambehri peh monseráh púana seba kobaritawe míowe. Wereq sereqka moráráq arambehriuwe. ⁴ Moke ahrena ahrena wehekáh Poraga Asiu kené

momiwí nahtápéq Asiu kereq Káríki kereqsabé Sísá éhweh terinieéna poku pokuúwe.

⁵ Sáírásareq Tímótireqka Másérónía marákórápéq suera Pora míorabeq suye. Segá suyataq Poraga Manikáne ehweh Asiu ke teri terinéna, Manikánka omaq ato anímé Sísae úwe. ⁶ Úwara író kega mi ehwéhnsábé ahqáho atera íre kaweq ehwéh atówana wega sensabé, Aiq mire. Ínéga aiq teiúge éna wene ambanta suruparuena teriuwe. Itega iraipéq pokirame iteitene irupipeqté íwíáhgae. Íné aiq pútaq ehwéh aiq teiúge. Itega ahqáho aintáhnsábé nahnso ke korerinauge úwe.

⁷ Manikánsabe iwíáh iwíáh ato aní wenáwíqtare Títía Sásátae. Wene nah Asiu kené momiwí nahtápéq wahtotaruwana Poraga momiwí nahtápéq suena mi aniné nahtapeq kowíowe. ⁸ Asiu kené momiwí nahtápéqté wáhnáh ání wenáwíq Kárisápae. Wereq mi karírónáninseqka Sísansabé aiq pútare atówe. Áhnste mó Kórína suwahpeqte kégá Porane ehweh irera aiq pútare atera wání meyoúwe.

Porane awanka tagó ehwehne.

⁹ Inokáhpeq Porane awanka tagówana Sísaga wensabé, Íre áhreúno. Túbáh aginehboq néne ehweh pahsuo. ¹⁰ Ínéga areba míó púara mó kégá are íre subigéhe. Kórína suwahpeqte kéwé áhnste kégá ínénsabe aiq pútare aintagéhe úwe. ¹¹ Minayabe Poraga Kórína suwahpeq peh morá ópéq mó ópéq ákáhtaq ména Manikáne ehweh síwáhnorúwe.

¹² Wehukení wenáwíq Káríoe. We Ákáía marákórápéqté wáhnáh míotaq Asiu kegá momiwíéra Pora táhtoqme ehwehurabeq móátówe.

¹³ Segá Káríonsabe, Mah anínká itega Manikánsabe iwíáh iwíáh atona sansá sueq mó sansánoro tei teinire úwe. Wega o teí sánsámé Mósísiga íre miraoro ú sansáne uwe.

¹⁴ Uwana Poraga ehweh irarinaútaq Káríoga Asiu keyábé mahraréna, Asiu keo, mi anínká ahkaragáraéna anotah ahabábitaq tahirímé ínégá itene ehweh kawerue író irino. ¹⁵ Peh iteitene ehwehnikakáq wehukene síwíqkakaqsabé iteitene sánsánkákáqsabé iteitega iwíáhue miraoro. Íre néne arambehri puana túbáh aginauge éna ¹⁶ se moke ehwehurabeqte kaqsúáhro aritowe.

¹⁷ Kaqsúáhro aritowara Asiu kené momiwíurabeqte náhtápéqté wáhnáh wenáwíq Sósáténi táhtoqme máhpeq subúwe. Subútaq Káríoga se peh áwé tagowe.

Poraga Antíóka suwahpeq kouwekú ehwehne.

¹⁸ Poraga Kórína suwahpeq áhnte mó wehekáh ména Sénkária suwahpeq pokúwana wene ayahra káúqauwowe. Pehipi íre káúqauwowana Asiu kené sánsánéna Poraga Manikánsabe ehweh teawunsabe káúqauwowe. Káúqauwowana Sísa tagariáh ké mitaq suena Párisírareq wenawehq Ákúírareq meriqmena sípi kéwewena Síria marákórápéq pokúwe. ¹⁹ Segá sípi kéwewera Épésá suwahpeq kuwe. Mitaq Poraga Párisírareq Ákúírareq suena Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna wereq Asiu kereqka ehwehnuwe.

20 Mi kegá Poransabé, Mahtaq míahno uwana ahqáho éna ²¹ Épésa sensuwahpeq suanieútaq sensabé, Manikánka kouwekúno íwíáh aintah-naraq kouwekinie úwe. Kouwekinie éna Épésa suwahpeq suena sípi kéwewena pokúwe. ²² Sípiga Sésaría suwahpeq sútaq Poraga sípi suena kire Sísa tagariáh ké mehweh aritanieéna Sarúsarama suwahpeq kiuwe. Mehweh aritena Sarúsarama suena Ántióka suwahpeq tuwe.

²³ Táhmaro ió Ántióka suwahpeq ména mitaq suena pokúwe. Wega Sísa tagariáh kéné sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Kárétia marákóákáq Párigía marákóákáq mó mapéq mó mapérue nogena pokue teriáqme noguwe.

Ápóroga Épésa suwahpeqte ké ehweh teriú ehwehne.

²⁴ Peh morá ání, Árékásántaría suwahpeqte ánínká Épésa suwahpeq séna wenáwíq Apóroe. We Manikáne sehira ahtebia ání ména kawerue teri terinú ani míowe. ²⁵ Mó kegá we Manikáne sansá áwáhnoruwana wega mó ke págegeue síwáhnorúwe. Peh morá Sísa ehweh ákáhtaq ahtebéna tábúsoqme teri terinéna Sóniga wání meriu ehweh moke ahtebówe. ²⁶ Épésa suwahpeq Asiu kené momiwí nahtápéq págegeue síwáhnorúwe. Wega síwáhnorútaq Párisírareq Ákúírareqka wene ehweh irera móbeq meqmera we íre ahtebó ehweh, Manikáne sansá tábúsoqme áwáhnoruye.

²⁷ Ápóroga, Íné Ákáia marákórápéqté ké kosíwáhnorinie íwíáhúwara Épésa suwahpeq Sísa tagariáh kégá wensabé, Kaweróne. Kosíwáhnorúno

éra mibeqté Sísa tagariáh kégá we mehweh atageheéra páhsi sehiranue áwúwe. Manikánka áhnte Ákáia marákórápéqté ké séhréh aritowara Sísansabé aiq pútare atówe. Anehe Ápóroga mitaq séna mi ke anotahtaq séhréh aritowe. ²⁸ Wega Manikáne sehira sáhnsahena, Manikánka omaq ato anímé Sísaie teriuwe. Wehuke míopi págegeue teri terinúnsabe wene ehweh Asiu kené ehweh kiotaikúwe. Minayabe wega Sísansabé aiq pútare atáh ké anotahtaq séhréh aritowe.

19

Poraga Manikáne Awansabé Épésá ke teriu ehwehne.

¹ Ápóro Kórína marákórápéq míotaq Poraga sáwéhrapeq kótaikéna Épésá suwahpeq tuwara táhmaro Sísa tagariáh ké míówe. ² Míówana Poraga sensabé, Itega Sísansabé aiq pútare atárótaq Manikáne Awanka itene irupipeq aiq tutairo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Ahqáho. Manikáne Awa éhweh íre írátáúne uwana ³ Poraga sensabé, Aneq waní meroo ue kasenúwe. Kasenúwara sega wensabé, Sóniga wání meriátáinserah mó kegá mina tahnsa wání meraune uwe.

⁴ Uwana Poraga sensabé, Sene ahbabáq sansa sutonsabé Sóniga wání meriátáire. Meriena mahraréna, Inehe sína anínsabé aiq pútare atáhro. Wenáwíq Sísaie uraire úwe. Sóniga irarú ehweh Poraga teriuwe. ⁵ Teriuwara írówana itene Wahnah Sísa áwírue wání náriuwe.

⁶ Poraga sensinetaba wene ayahnkaratáté táhtorotaq Manikáne Awanka sene sirupipeq tuwara sega kambare ehwéh iraréra Manikáne Awanka iwíáh arito ehweh iraruwe. ⁷ Mirau kewé airápété téhranítée.

⁸ Poraga Asiu kené momiwí nahtápéq kibekéna Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh págegeue teriuwe. Teriuwara Asiu kegá wene ehwehnsabé áhntetaq kasenéra iwíáhuwe. Iwíáhuwana apahtáro íótáq miraúwara ⁹ táhmaro író kega wene ehwehnsabé íre aiq pútare atera saiyouwe.

Saiyoéra momiwíurabeq Sísane sánsánsábé íre kaweq ehwéh atówana Poraga se suena Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena pokúwe. Sigaru-rapéqté wáhnáh ání wenáwíq Tíránásae. Poraga Sísansabé aiq pútare atáh ké meriqmena Tíránásane sigaru nahpípeq mó wehekáh mó wehekáhnue síwáhnoréna ehwehnúwe. ¹⁰ Poraga téhtaré ópéq mi sigárúrác síwáhnorúwara moke Esia marákórápéqté Asiu kereq Káríki kereqka Manikáne ehweh írówe.

Owainawa íre kaqsuahráhu ehwéhne.

¹¹ Manikánka págegeue séhréh atowana Poraga anotah otáq sánsámári miraúwe. ¹² Minayabe mó kegá Poraga táhtoro ambántámári meyówe. Mi ambántámári awahre kebá móríúwara sene suwahre kaweragúwara owainawamarínká se suera pokuwe.

¹³ Táhmaro Asiu ahgorá kéwé nahnso suwahpeqtaq kégaeyaq tuegaeyaréu anímári méra owainawa kaqsuq kaqsurowe. Mi kegá itene Wahnah Sísá áwírue owainawamarí kaqsuanéhe

íwíáhéra Poraga kaqsuonserah itega moq kaqsuanéhe íwíáhuwe. Minayabe sega mahraréra, Owainawano, Poraga teri terini aní, Sísá áwíruwe wuhukení auwe pokúno teawune uwe. ¹⁴ Abapete téhtaré Asiu anímárinká owainawamarínsábé mina tahnsa éhwéhnue.

Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritéh aní wenáwíq Síkéba sibowá míowe. Wene anahwarénga mó wehékáh mi ehwéhnuwana ¹⁵ owainawanka sensabé, Sísá aiq tagaríoge. Pora moq aiq tagaríoge. Itewe inseréhbo úwe. ¹⁶ Úwana owainawa wene arupipeq mío anínká seba ahkuagéna sene korósi moke subansuena subiqmaq subiqmarúwara korahq tabagu tabaguúwara se pehrákora méra nahupeq suera máhpeq pehbeheráhnue pokuwe.

¹⁷ Asiu kereq Káríki kereq peh moke Épésá suwahpeqte kéreqka mi ehwéh irera áhtenuwe. Minayabe mi kegá itene Wahnah Sísá áwíq pankerera iwíáh íwíáh atowe. ¹⁸ Mi tanáhráq áhnte Sísá tagaríáh kégá sure sene ahababáq sansa pahsuqme teríúwe. ¹⁹ Ahgora tagarío kega sene ahababáq pukúwárá mewera ómi wehukega tagaríoatq ira paríowe. Segá mi irá parío pukúwárá árahue kehramo éra sáhnsháhuwe. Sáhnshahera, Peh íregárita 50 táhúséni (50,000) moné tahnsa pukúwárá ira parione íwíáhuwe. ²⁰ Púku ira parearónsabe Manikáne ehwehka áhnte kene sirupipeq pówara sega págege anímárá úkéra wene ehweh mitaq teri mahtaq terinuwana mi ehwéhnká abae agúwe.

Épésá kegá Pora ehweho ehwéhne.

21 Anehe Poraga iwíáhéna, Másérónía marákórápéqkákáq Ákáía marákórápéqkákáq pokinie. Mibeq Sísa tagaríáh ké koragéna sótaikue Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mibeq Sísa tagaríáh ké koragéna sótaikue Aroma suwahpeq pokinie iwíáhuwe. 22 We kéroya anité Tímótireq Érásátireq míóye. Poraga mi anité Másérónía marákórápéq eqmaq suena we Esia marákórápéq pehgáriq tanáhráq míowe.

23 Mi tanáhráq áhnte kegá Sísansabé aiq pútare atónsabe mó kegá áhnte abíáhsánéra ehwehuwe. 24 Wehukení wenáwíq Témítíúsie. Wene arambehriwe káhpah tahnsa náneqtaté pehgáriq píkísah tahnsá náneq mira aruqarurúwe. Mi ke suwahpeqte kéné péhepehe maniká wenáwíq Átémísie. Témítíúsireq mó kereqka Átémísine píkísah tahnsá náneq miraera paiqme áhnte moné meyówe.

25 Témítíúsiga moke mi arámbéhrí mirau ke momiwí aritowe. Wega sensabé, Itega maniká tahnsa náneq miraonsabé áhnte moné meweúne. 26 Itega Porane sansá aiq tagarawéq wene ehweh aiq írátíáhwe. Wehukega mirao naneq íre aiq pútaq Manikáne tei teinire. Minayabe áhnte kegá itega mirao naneqsabé anetaníbo iwíáhowe. Íre peh morá Épésa suwahpeqte kégá áhnte Esia marákórápéqté kéreqka moq mira iwíáhuwe. 27 Minayabe anotah íre kawerire. Itene arambehri íre kaweragíneho. Mó kegá itene maniká Átémísine nahnsabe, Peh abehq náneq nahne iwíáhiyeho. Esia marákórápéqté kéreq mah kehiná kéhínánseqka amahnága Átémísinsabé, Ano

iní míáhne éra iwíáh íwíáh atáhwe. Poraga wene ehweh síwáhnorinsabé mó kegá Átémísinsabé íre iwíáh íwíáh atera peh anetaníbo íwíáhiyeho úwe.

²⁸ Úwara moke arambehriu kega mi ehwéh írótaq anotah abíáhnsánéra ehwehnabauwe. Ehwehnabaéra, Átémísiwe Épésá suwahpeqte kéné maniká anotah iníne uwe. ²⁹ Minayabe mi kegá anotahtaq ehwehnéra kényéuwe. Téhraníte Másérónía marákórápéqte áníte sensíwíq Káiúsireq Árisátákirere. Poraga ahpeq nogutaq sega we kéroye. Kényéu kegá mi aníte táhtoqme koti matábúrápéq abariuera mórítówe.

³⁰ Poraga, Íné wehuke momiwíorabeq pokinie úwara Sísa tagaríáh kégá ahqáho atówe. ³¹ Táhmaro Esia marákórápéqte wáhnáh kégá Porane iyahnabo anímárí míówe. Segá mó anínsábé, Pora ehweh koreawo. Mahraue koreawe, Wehuke momiwíorabeq pokínehboq mitaq míáhno ato éra eqmarówana koreawuwe.

³² Momiwíurabeqte kégá áhnte ehwéhnéra íre peh morá íwíáhuwe. Mó kegá mó ehwéhnúwara mó kegá mó ehwéhnúwe. Áhnte kegá iwíáhéra, Aneqsabé momiwíuno uwe.

³³ Wehukení wenáwíq Árékásántae. Asiu kegá we pagunera, Irigue ehweh terio uwana wega ehwéh terinieéna ayahnka saiqnówe. ³⁴ Saiqnówara sega we tagéra, We Asiu aní míre éra ehwehnabauwe. Segá íre wahto tanáhráq téhtaré áhwáh moráráq ehwehnue mahraréra, Átémísi ite Épésá suwahpeqte kéné maniká anotah iní míre uwe.

³⁵ Mibeqté kúsíkúsiqká momiwíurabeqte kényábé ehweh saiqnaruwe. Saiqnaritena sensabé, Épésa suwahpeqte wého, áraho? Írátíáhro. Itene anotah maníká Átémísie. Itewe Épésa suwahpeqte kégá wensabé iwíáh iwíáh atona nahtápéq wahnah wahnahnúne. Wene íópeqté ébáh tahnsa píkísáh wahnah wahnahnúne. Minayabe ómi kehínáncá aiq tagaríáh mino. ³⁶ Mó kegá péhenóne íre irarerahowe. Minayabe ahbabáriyehboq tabasíwe míáhro. ³⁷ Itega abariue mórítáh ánitégá Átémísiwe íre ahbabáratehye. Segá wensabé íre abehq éhwéh atehye.

³⁸ Témítíúsireq wene arambehrio kereqka ehweh kahnaraq sega koti orabeq koreriuwara mitaq kamahni kegá ehweh aritagéhe. ³⁹ Itega mó ehwéh kahnaraq wahba kégá koti orabeq koreriéro. Segá iwíáhue teigéhe. ⁴⁰ Anotah wahnáh kégá itensabé, Iborá aneqsabé tobého kasenirataq itega aneq ehwéh terianéhnkono? Írakaumo. Ite ehweh íre kéhre. ⁴¹ Minayabe pehwehrue pokéwáhro éna kúsíkúsiqka se kaqsuowe.

20

Poraga Másérónía marákórápéq pokú ehwehne.

¹ Momiwíurabeqte éhwéh parabagútaq Poraga Sísa tagaríáh ké síáhrabéna, Ínéba sero úwara suwe. Suwana sirupipeq kaweq iwíáh aritanieéna Poraga ehweh teriuwe. Teriena mehweh aritena mitaq suena Másérónía marákórápéq pokúwe. ² Poraga Másérónía marákórápéq pokue mó mapéq mó mapérue Sísa tagaríáh kégá págegeue kéranéhe

íwíáhigeheéna ehweh teriuwe. Teriena Másérónía marákórápéq suena Káríki marákórápéq pokúwe. ³ Káríki marákórápéq kiena apahtáro ío mitaq ména sípi kéwewena Síria marákórápéq pokinaútaq Asiu kegá, Pora suboneheqmúne uwe. Uwana Poraga mó iwíáhéna, Másérónía marákórápéq kouwekinie úwe.

⁴ Másérónía marákórápéq kouwekinie úwara mó kegá, Are kéranéhe íwíáhuwe. Pírúsine ahninkáwá Péría suwahpeqte ánínéna wenáwíq Sópátae. Tésárónáika suwahpeqte ánité sensíwíq Árisátákireq Sékúntareq míóye. Tébi suwahpeqte áni wenáwíq Káiúsi míéhre. Esia marákórápéqte ánité sensíwíq Tíkíkúsireq Tárópímareq míóye. Moke mi kereq Tímótireqka ⁵ Tóása suwahpeq pokue mitaq itensabé íwénunuwe. ⁶ Íre muoráhi paréti né tanahráq parabagútaq íné Árukareq Porareqka Pírípái suwahpeq sueta sípi kéweweta pokowaye. Itaréitaréráq sípiipéq méta moberíáhtáq Tóása suwahpeq íwénunuwebá sewaye. Seba séta abapete téhtaréráq mitaq míahwaye.

Pukú mahbí oga úkú ehwehne.

⁷ Mó wikí ebeqte wéhékáh itega táhutahuq keqme moráráq naneheéq momiwíue míahwane. Mi tanahráq Poraga ehweh teriuwe. Ahbiah pokinie íwíáhéna inokáhnabubu wene ehweh íre parabarusa peh irarúwe. ⁸ Abobóráhpeqte náhúpéq momiwíue míahwanana áhnte aráhmúgá mitaq téhrówe. ⁹ Peh morá máhbí wenáwíq Íyútíkæ. Wega abobóráhpeqte náh áwáhnkúráq tútuue míowe. Poraga íre wahto ehwéh teriu púana mi mahbí

sugekúwe. Sugekú púana máhpeq inahnsuwawara tueyokue tagowe. Tagéra tuiariatómé putiowe.

¹⁰ Putiowana Poraga moq tueyokue tagéna tutaebewe mi mahbí saiqnawe káhkoue míoye. Poraga míó keyabé, Íre ibisahro. We amahnága oga míéhre úwe. ¹¹ Poraga tuekue kiutaq itega táhutahuq keqme moráráq nahwane. Poraga áhnte mó ehwéh teriena tuekutaq ahbiahipeq mitaq suena pokúwe. ¹² Oga úkú mahbíné awahraha we meqmera awaho ani míó púara sirupipeq eyoyóéra sene nahtapeq pokuwe.

Poraga Tóása suwahpeq suena Mírétúsi suwahpeq pokú ehwehne.

¹³ Poraga pokinaútaq itensabé, Ásósa suwahpeq íwénuninauge éna iuwena ahtapeq pokúwe. Pokúwaq itega sípi kéweweq Ásósa suwahpeq Pora sípiipéq koweraneheéq pokowane. ¹⁴ Itega Ásósa suwahpeq Porareq piehgiowánaraq sípi kéweweq Mítíríni suwahpeq pokowane. ¹⁵ Itega mitaq sueq sípi kéweweq mó wehekáh Kíósa suwahpeq marakó kowaq kótaikowane. Mó wehekáh Sámósa suwahpeq sewane. Mitaq sueq mó wehekáh Mírétúsi suwahpeq sewane.

¹⁶ Asiu kené siahreraq ko tanahráq áwíq Péntíkósie. Poraga iwíáhéna, Péntíkósi tanahráq íné Sarúsarama suwahpeq méyabe nuwahbehre. Minayabe amahnága Esia marákórápéq suena sípi kéwewena apubúue Sarúsarama suwahpeq pokinieéna Épésa suwahpeq íre kowíanauge. Peh kótaikinie íwíáhúwe.

Épésa suwahpeqte keyábé iroro arito ehwehne.

17 Poraga Mírétúsi suwahpeq míotaq Épésa suwahpeq Sísa tagariáh ábóáwáh wéh kiwerirankeheéna eqmarowe. 18 Épésa suwahpeqte Sísa tagariáh ábóáwáh wéhwé Poraba sutaq wega sensabé mahraréna, Íné Esia marákórápéq téh surautaqqákákáq amahnágaákkáq itereq mía míaugaq néne sánsá tagariáhwe.

19 Anotah aní méyabe nuwahriarairana peh Manikáne arambehriéyabe nuwahbarairana mira aruqaruruge. Ite tagariáhmé Asiu kegá áhntetaq moraénue níwíoqnarutowana áhnte tanáhráq ibisarauge. 20 Wehuke momiwíurotaqqákákáq mó natáq mó natárué ite séhréhorahi ehwéh pahsuqme tei teinurauge. 21 Asiu kereq Káríki kereqsabé, Itene ahbabáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Itene Wahnah Sísa Karáhénsabe aiq pútare atáhro tei teinuraugaq tagariáhwe úwe.

22 Poraga mó mahraréna, Manikáne Awanka pokúno aintaráinsabé íné amahnága Sarúsarama suwahpeq pokinie. Mitaq sega nubi q suaneherabowamo. Árahoneherabowapómo. Íné íre tagarióge. 23 Peh morá íné niahtebome Sarúsarama suwahpeqte kegá níwíoqnéra karábúsiipéq móintagéhe. Mó mapéq mó mapérue séyéurautaq Manikáne Awanka mó ke iwíáh aritowara mira éhwéh teni teninowe.

24 Segá nubi q súdehransabé íre áhreuge. Minayabe anetaníbo. Itene Wahnah Sísa Karáhéga teniátái arámbéhrí parabarueyabe nuwahbehre. Manikánka ite séhréh aitena kaweritéh éhwéh teri terinéyabe nuwahbehre úwe.

25 Poraga mó mahraréna, Manikánka wahnahni

ehwéh ite míáhrabeq tei teinurauge. Íné tagaríomé amahnága pokonaraq mókake íné mó íre tagagehe.

²⁶ Ibora pahsuqme teiníboq írátíáhro. Iraipéq pokira kegá ínensabe íre abiahnsa aintahráhowe.

²⁷ Íné íre túbáh agia Manikáne sansá moke pahsuqme íwáhnorurau puara íre abiahnsa aintahráhowe.

²⁸ Manikáne Awanka ite omaq itena, Wahnahnúno aítaráire. Wahnahnúno aítarái puag sipisípiq wahnáhnká wene kamarí wahnahninserah itega moke Sísá tagaríáh ké moq kawerue wahnahnarítáhiro. Kawerue wahnahnariteq Sísaga mi kené ahbabáqsabe wene korahqtaté paiqmataire íwíáhoró.

²⁹ Sísane sánsá íre tábúsoqme miraéra peh mó sansá miraigeheéra íné pokona tanáhráq mó kegá séra péhe éhwéh íwáhnorigehe. Úrinsi iánká sipisípiq subínserah sega ite morábí méra íre kaweraitagéhe. ³⁰ Sísá tagaríáh kegá wehukene sánsá miraigeheéra ite míáhrabeqte kegá moq péhe éhwéh íwáhnorigehe. ³¹ Minayabe íwéh panatágínaq uqmatíáhiro. Apahtáro ópéq wéhékáhnkakaq inokáhpeqkákáq itensabé nirutaboiréna kawerue íwáhno aruqaruruge. Minayabe iahreraq matíáhiro úwe.

³² Poraga mó mahraréna, Manikánka séhréh aitéh éhwéh anotah pagégé éhwéhne. Mi éhwéh íréhrataq itega kaweqtaq míahrahowe. Mi éhwéh íréhrataq itega kaweqtaq méq oga mía míaira kereq moráráq míagehe. Minayabe Manikáne ehweh kawerue ireq wene sánsá miraoro.

³³ Iteba míarau tanáhráq mó aniné korósiakáq móneakáqsábé íre nirutaboirurauge. ³⁴ Ínéreq

séhréh aintáh kéreq táhutahuroneheéna ínénga arambehriuraage. Minayabe tagariáhwe. ³⁵ Itega mareqmarero ke séhréh aritaneheéq kawerue arambehrioro. Ínega aiq mira aruqarurunserah arambehrioro. Itene Wahnah Sísaga mahraréna, Mó anínká are nání tánáhráq are iwíáh íwíáhóne. Arega mó aní nánwena tanáhráq anotah iwíáh íwíáhóne

uraire. Mi ehwéhnsábé iahreraq matíáhro úwe.

³⁶ Poraga mi ehwéh aiq teriutaq wereq aboawah wehreqka sirehunseraráq méra púreruwe. ³⁷ Púreq ehwéh parabagútaq sega Pora káhkoue mehwehéra ibisowe. ³⁸ Poraga, Mókake íné mó íre tagagehe únsabe sirutaboirára ibiséra we sípiipéq meqmera móauwera kowekuwe.

21

Porareh Sarúsarama suwahpeq poku ehwéhne.

¹ Itega Épésá suwahpeqte ábóawáh wéh sueq sípi kéweweq obariqme kure Kósa marákórápéq pokowane. Mó wehekáh itega Árórésa marákórápéq kéq mitaq sueq Pátára suwahpeq pokowane. ² Mitaq séq Pónísía marákórápéq pokína sipí kabarue tagéq mi sipí kéweweq pokowane.

³ Sáipára marákórápéq ábóraq kowanaraq tagéq marakó ayehrápéq kótaikowane. Kótaikéq Síría marákórápéq tagéq Táíya suwahpeq korahowane. Mó kegá sípiipéqte ménsáméhnsá mewe marakóipeq sáharótaq ⁴ itega Táíya suwahpeqte Sísá tagariáh kébá kowíahwane. Kowéq abapete téhtaré wéhékáh seba kowíahwane.

Seba míaħwanaraq Manikáne Awanka se iwíáh aritowara sega Pora teawera, Wehukega are subiq súéhboq Sarúsarama suwahpeq pokineho uwe.

⁵ Mi tanáhráq parabagútaq itega pokonehe íwíáhéq kaegaeowanarabeq suahwáne. Suahwánaraq moke mibeqté kéreq sene káironanínseqka meiqmera ahnansahrapeq méúwówe. ⁶ Itega arahwéraq irehunseráráq méq púréréq iriwe mehwehowane. Mehweh ariteq sípiipéq kiasagowanara tagéra sene nahtapeq seuwekuwe.

Ágábúsaga Sésaría suwahpeq Pora ehweh teawuwe.

⁷ Itega Táíya suwahpeq sueq sípi kéweweq pokue Tórémési suwahpeq pokowane. Mibeqté Sísá tagariáh kéreq mehwehéq peħ morá wéhékáh seba kowíahwane. ⁸ Mó wehekáh itega mitaq sueq Sésaría suwahpeq pokowane. Mitaq Pírípine nahtapeq kaegaeowane. Eqmaro kega abapete téhtaré wéhúké omaq sitótaq Pírípi omaq atówe.* Pírípi Sísá éhweh teri terinu aní míowe. ⁹ Wene ayahunkawaréh itaréitaré itaq ahrárigáu míowe. Manikáne Awanka iwíáh aritowara se wene ehweh iraru ahrárigáu míowe.

¹⁰ Itega Sésaría suwahpeq kaegaeowanaraq táħmaro wehekáh parabagútaq wehukení wenáwiq Ágábúsaga Súría marákórápéqté tuwe. Manikáne Awanka iwíáh atowana wega wene ehweh irarerahúwe. ¹¹ Wegá iteba séna Porane áréti pugeqme mewena minarate wewene aigará

---

* **21:8:** Pírípinsabé éhwéhmé Eqmaro 6.1-5, 8.5-6,26,40 tagáħno.

ayahnkara táhru táhruúwe. Táhru táhruéna mahraréna, Ínéga táhru táhruunserah Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá mah aretí abo moq táhru táhruigehe. Táhru táhruera nahnso kebá móatagéhe. Mah ehwéhmé Manikáne Awanka aiq irarire úwe.

¹² Mi ehwéh irahwánaraq itereq mitaq míó kereqka Poransabé, Sarúsarama suwahpeq íre pokúno éq saiqnahwane. ¹³ Saiqnahwanana Poraga itensabé, Nirupipeq umehínehboq aneqsabé saiqnéq ibisaho? Karábúsiyabé íre áhreuge. Itene Wahnah Sípane arambehri miraunsabé Sarúsarama suwahpeq nubiq suaneherabowapómo. Anetaníbo úwe.

¹⁴ Anetaníbo úwaq wega itene ehweh íre ironsabe túbáh agéq, Maniká awabeh sansá mirainkehe ewane.

Poraga Sarúsarama suwahpeq pokú ehwehne.

¹⁵ Mi tanáhráq parabagúwaq ménsámehnsá sokahueq Sarúsarama suwahpeq pokowane.

¹⁶ Sésaría suwahpeqte Sísa tagariáh ké táhmaro kegá ite kie irówe. Wehukení wenáwíq Násónie. We Sáipára marákórápéqte ánínéna íre wahto tanáhráq Sísa tagariowe. Kie iró kega Násónine nahtapeq kaigeheéra móítówe.

¹⁷ Itega Sarúsarama suwahpeq kowanaraq mibeqté Sísa tagariáh kéga sirupipeq eyoyóera mehweh aitówe. ¹⁸ Mó wehekáh Porareq itereqka Sémisiba pokowanara ómi Sísa tagariáh ábóawáh wéh míówe. ¹⁹ Poraga sereq mehwehéna Sísa éhweh nahnso ke moke teriunsabe Manikánka miraú arámbéhrí sáhnsahwe teriuwe.

Aboawah wehwárínká Poransabé, Manikánsabe iwíáh iwíáho nahtápéq pokúno ato ehwehne.

²⁰ Poraga mirau arámbéhrí sáhnshawe teriuwara aboawah wehgá írótaq Manikánsabe iwíáh iwíáh atera we anotah aní míre iwíáhuwe. Segá Poransabé, Iteribáq mone. Áhnte, peh íregáritaq Asiu kegá Sísansabé aiq pútare atáhwe. Segá Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé iwíáh iwíáh atáhwe. ²¹ Wene ehweh iwíáh iwíáh atáhwara arega miraurona sansámé mó kegá se péhepehe ehwéh teriátówara aiq írátówe.

Mi pehe éhwéh mahraréra, Arega nahnso ke miáhrabeqte Asiu keyábé, Mósísiga sehgióro ú ehwehnsábé anetaníbo. Itene aniné áú amurúruáhro ú sansánkákáq mó Asiu kené sánsánkákáq íre miraoro teri terinire ewe. ²² Itega tagarionawe arega aiq sire u ehwéh Asiu kegá iraneherawoe. Minayabe amahnága aneronehknono?

²³ Aneronehknono éra sega mó mahraréra, Asiu kega túbáh agigehboq itega teawéna ehwéh miraúno. Mahbeqté itaréitaré wéhúkégá Manikánsabe, Itene omasa éhwéh miraoneheq múne teawéwe. ²⁴ Arereq mósosua géhboq mi anímárí meriqme Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq móríto. Titironeherau ka paiqmaro. Anehe sene siyahra káúqsua géhe. Mirairataq ómi kegá tagarianeheéra Mósísiga sehgióro ú ehweh anteruahnayabé íre aiq pútare atagéhe. Peh Mósísine ehweh kawerue sehgióne iwíáhigehe uwe.

²⁵ Sísá tagaríáh áboáwáh wéhgá mó mahraréra, Sísansabé aiq pútare atáh náhnsó ké páhsi iwíáhue

sehiranue siátóne. Mi pahsígá mahraréna,
Péhepehe maníkánsábé iwíáh iwíáhoneheéra titiri-
rataq náira naneq íre nahro. Korahq íre
nahro. Wehukenínká awio páríkí náneq ka
íre nahro. Mó kené ahrewé ahrariwe we-
hwe mahbiwe íre abarioro ire.

Peh miraué iwíáhue sehiranue teriátáúne uwe.

²⁶ Uwana Poraga kowe éna omasa éhwéh mi-
raoneheqmúne u animarí móritowe. Mó wehekáh
werek sereqka sosúó sansa áhwáréra Manikánsabe
iwíáh iwíáh atáh náhúpéq kibekuwe. Sosúó sansa
parabagína tanáhráq mibeq mahbeq arítáh ké
terieneheéra kibekuwe. Teriera, Mi tanáhráq
parabagínaraq itega Manikánsabe iwíáh iwíáh ateq
titironehe uwe.

Asiu kegá Pora saiqnarúó ehwehne.

²⁷ Sosúó sansamé abapete téhtaré wéhékáh
parabaginaútaq Esia marákórápéqté Asiu kegá
Pora tagowe. We Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh
náhúpéq míowara tagéra abiahnsanuwe. Segá Pora
táhtoqme ²⁸ nahtapeq míó kega ehwehnabaéra
mahraréra, Ísara keo, séhréh aitáhro. Mah anínká
ómi mah kehiná kéhínánsábé ite Asiu ke íre
kaweq ke wóe síwáhnoréna Mósísiga sehgióro ú
ehweh anterúáhro ue síwáhnorire. Mah nahnsábé
anetaníbo ue síwáhnorire. Wega mó ahbabáritéhmé
Káríki ke Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq
móarítéhre. Móarítéh púana wega mah kawéq
náhnsábé íre kaweratéhre uwe.

²⁹ Épésá suwahpeqte ání wenáwíq Tárópímae.
Menah Asiu kegá werek Porareq Sarúsarama
suwahpeqte áhtápéq nogúyataq tagowe. Mitaq
tagonsabe segá péhe iwíáhéra, Poraga Manikánsabe

iwiáh iwiáh atáh náhúpéq nahnso aní meqme surainsabe órira mire uwe. Meqme móátáráire ume péhe éhwéhne.

³⁰ Minayabe ehwehnabaéra ómiga abiahnsanéra pehbeheráh seyeue sorupera Pora Manikánsabe iwiáh iwiáh atáh náhúpéqté táhtoqme abariuera máhpeq márunatera onsawáí paiqsúówe.

Aroma sontiá kégá Pora táhtoró ehwehne.

³¹ Segá Pora suboneherautaq Aroma sontiá kéné anotah wahnáhnká ómi Sarúsarama suwahpeqte kégá aiq tobehowe u irowe. ³² Irena wega apubúue sóntiá keákáq sene wahnah animárínkákáq meriqmena pehbeheráh túwe. Túwara Pora subu kégá mi ke tagéra túbáh aguwe.

³³ Sóntiá kené wahnahnka Poraba tuena táhtoqme téhtaré séniráté táhraráhro úwe. Táhraráhro éna, We insebo? Aneq ahabábaro kasenúwe. ³⁴ Kasenúwara áhnte kégá míó púara ehwehnabaéra mó kégá mó ehwéhnuwara mó kégá mó ehwéhnuwe. Áhnte ehwéhnu puara wega íre kawerue irahráhúnsabe sóntiá keyábé, Ite kaegaeo nahupéq móátáhro úwe.

³⁵⁻³⁶ Kaegaeo nahupéq kibekoneherautaq se kéro kega paentáwe kéra ehwehnabaéra, Subiq súáhro. Subiq súáhro uwe. Subiq súáhro unsabe Pora subíyehoéra sóntiá kégá we sawiwera nogúwe.

Poraga Asiu ke we éhweh teriu ehwehne.

³⁷ Segá we nahupeq móataneherautaq Poraga Káríki ehwéhtáq sóntiá kené wahnahnsabé, Ehweh teawinínkono kasenúwe. Kasenúwana mi anínká éhnehéna, Are Káríki ehwéhme aiq irátiahne éna, ³⁸ Menah peh morá Ísípi marákórápéqté ánínká

kámáhni ke ebehinkeheéna áhnte ke 400 subiq suahráho ke meriqmena uworapeq pokuraire. Íné iwíáhume, Arewé we wone íwíáhuge úwe.

³⁹ Úwana Poraga, Íné Asiu aní múge. Íné Sírísía marákórápéq Tahsa suwahpeqte aní múge. Tahsa suwahpeq áhnte nahnsó ké míáhwe. Íné mahtaq míáh ké ehweh terinie úwe. ⁴⁰ Úwana, Terio únsabe Poraga awahsahniataq méwotate irigéna míó kega ehiansá agigeheéna ayahnkarataté saiqnówe. Saiqnówara túbáh aguwana Poraga Asiu kené ehwehtaq mahraréna,

22

¹ Náníbáqmari móe. Nániboreh wóe. Nánuwahraho, néne ehweh íráhro. Íné íre ahababáq anine ue iahtebagehboq néne ehweh íráhro úwe. ² Wega Asiu kené ehweh irarúwara irera ehiansá aguwe.

Ehiansá aguwana Poraga mahraréna, ³ Íné Asiu aní múge. Náinoga Sírísía marákórápéq Tahsa suwahpeq maqinténa Sarúsarama suwahpeq méintowana mahtaq anonúkowae. Anotah síwáhnori aní Kámáríaga iteriborehne sansá irankeheéna kawerue níwáhnoruraire. Ibora itega Manikáne arambehri mira onserah ínéga moq mira aruqarururaage.

⁴ Menah ínéga Sísansabé aiq pútare atáh ké pukigeheéna síwíoqnaraage. Weh ahre táhtoqme táhru táhruena karábúsiipéq mórítáraage. ⁵ Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq abowah wehreqka minayabe tagéra teieráhowe. Segá Támákása suwahpeqte Asiu ke páhsi sinkeheéra sehiranue níátówe. Íné

Támákása suwahpeq pokuraage. Mibeqté Sísa tagariáh ké táhru táhruue Sarúsarama suwahpeq móritanieéna pokuraage. Se kamah arinié íwíáhuraage úwe.

Poraga íópeqté téhreh naneq tagónsabe teriu ehwehne.

(Eqmaro 9.3-19, 26.12-18)

⁶ Poraga mó mahraréna, Íné ahtapeq pokue Támákása suwahpeq kinauraage. Kinauraugana wéhékáhnabubu íné kuraurabeq apubúue íópeqté anotahtaq téhraguraire. ⁷ Téhragurairana marakóipeq márunsurahéna ehweh írátáuge. Mi ehwéhniká mahraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno uraire.

⁸ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraage. Uraugana wega ínénsabe, Íné Sísa Néhsara suwahpeqte ání arega níwíoqnáhna aní múge uraire. ⁹ Íné sénító kegá téhragurai tagéra peh teniátái ehwéh íre írátówe.

¹⁰ Ínéga, Néne Wahnahno, anerininkono kasenuraage. Kasenuraugana wega ínénsabe, Irigue Támákása suwahpeq pokúno. Mitaq arega moke miraina arámbéhrí teawinié uraire.

¹¹ Anotah téhrrainsabé íné íre tagahrahuraage. Íre tagahrahurau puara íné sénító kegá niyahtaq ahmboqmera Támákása suwahpeq móintárówe úwe.

¹² Poraga mó mahraréna, Mibeqté ání wenáwíq Ánáníásie. We Mósísiga sehgióro ú ehweh kawerue írátái aníne. Moke wenawahrah Asiu kegá, We aiq kaweq aníne íwíáhuwe. ¹³ Ánáníásiga ínéba séna iriwe ména ínénsabe, Sorao, náníbáq móne. Arega

tagahrahóne urairana niura apubúue kaweragurairana we tagarauge.

¹⁴ We tagaraugana wega ínénsabe, Itene igaq-naréhne Manikánka wene sánsá ahtebankeheéna are omaq atéhre. Wene kaweq ahnínkáwá tagé wene ehweh irankeheéna are omaq atéhre.

¹⁵ Arega wene ehweh ómi kehinánsábé terinkéhe. Arega tagé irátóna ehwéh terinkéhe. ¹⁶ Amahnága túbáh aginehboq iriwe mé wání meyo. Arene ahbabáq kaqauwankéhboq Sísansabé áhrabúno uraire úwe.

Manikánka Poransabé, Nahnsó ke néne ehweh korerio ú ehwehne.

¹⁷ Poraga mó mahraréna, Íné Sarúsarama suwahpeq seuwekurauge. Mibeqté Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéq púrerurautaq néniwanka ¹⁸ Sísa tagarauge. Tagaraugana wega ínénsabe, Mah-taqté kégá arene ehweh íre aiq pútare atéhra puah Sarúsarama suwahpeq apubúue sue móbeq pokúno uraire.

¹⁹ Urairana ínéga wensabé, Néne Wahnahno, Asiu kené momiwí nahmáritápéq arensabé aiq pútare atáro ke subiqme karábúsiipéq sitáráuge. Minayabe mahtaqté kégá tagariáhwe.

²⁰ Sítíbéni arene ehweh teriátái anímé Asiu kegá ebahnsatate subitótaq ínéga wahtotaq iriwe ména we pukime aiq kawerire éna subitó kené káhq ambántámáritáq wahnahnurauge teawátáuge.

²¹ Teawátáugana wega ínénsabe, Nahnsó suwahpeq íre wahto marákórápéq eqmaraníe. Arega nahnsó ke néne ehweh korerinkéhboq pokúno teniátáire úwe.

Aroma wahnáh ánínká Poransabé kasenú ehwehne.

²² Poraga teriu ehwéh sega kawerue írówe. Írówana Poraga nahnso keyábé irarútaq sega ehwehnabaéra mahraréra, We oga miéhmé anotah íre kawerire. Subiq súáhro uwe. ²³ Porane ehweh íre suwabhó púara sega ehwehnabaéra sene ambantamarí ugurue tuperúpeéra tanahuqkakaq mewe tuperúpeuwe.

²⁴ Sega mirauwana sóntía kené wahnahnka, Mi aní nahupeq móátáhro úwe. Móátáhro éna, Asiu kegá aneqsabé abiahnsanéra áhnte ehwéhnoo íwíáhúwe. Iwíáhéna, Teninkéhboq mah aní áréti sahtaté subóro aritowe. ²⁵ Sega we subiqmaraneheéra wene aiayah táhru táhruuwana Poraga weba wahtotaq iriwe mío wahnáh ánínsábé, Íné Aroma aní múge. Aneqsabé ehweh íre aintasa phipi nuboneheo? Mi sansá aiq mirao sansánnoo úwe.

²⁶ Úwana kíápéténiga irotaq anotah wahnáh ánípá pokue wensabé, Itega suboneheú aní Aroma aní miéhnsábé anerinibo úwe. ²⁷ Úwana wega Poraba séna wensabé, Are Aroma anípo? Tenio úwana, Kowe úwe. ²⁸ Kowe úwana anotah wahnáh ánínká wensabé, Íné áhnte moné paiqmataunsabé Aroma aní úkurauge úwe. Úwana Poraga wensabé, Náinoga maqintotaq Aroma aní maqintowe úwe.

²⁹ Úwara Pora suboneherau kegá irera apubúue auwera peh tagowe. Anotah wahnáh ánínká iwíáhéna, Mah aní Aroma aní miéhrana táhru táhruéwómé íre kaweruge. Íre kaweruge éna wega moq áhreúwe.

Poraga momiwíurío ke teriu ehwehne.

³⁰ Áhreéna arupipeq iwíáhéna, Asiu kegá aneqsabébópoq we ehweh atáhwe. Iraníe iwíáhéna mó wehekáh wega, Pora táhrró nahgáq pugeq áúwáhro aritena, Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq mó kaunsírí kéreqsabé, Momiwíoro aritowe. Momiwíoro aritena, Pora meqme momiwíurabeq móátáhro aritowe.

23

¹ Poraga kaunsíri ke ebitáwéna mahraréna, Nánuwahraho, Manikánka nirupipeq tagaríéhre. Menahnkákákq amahnágaákákq kaweqtaq mía míauge úwe. ² Peh morá wáhnáh ání Ánáníásiga Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh ké wahnahnúwe. Wega Poraba iriwe míó keyabé, Wene áwéh suranóro aritowe. ³ Aritowana Poraga wensabé, Awisúitagi wirá áwánká taberábe pentí abaq máráhwara awisúitagi awánká íre tagahrahowe. Mina inserah are kaweq ambántá úbíq miahnawe arene arupipeq peh awisúitagi wirá áwánká tahnsane. Arega íné áwéh suranóro aritahnaga Manikánka are mina tahnsaninkehe. Arega mitaq tútuue Mósísiga sehgióro ú ehweh iwíáhé ehweh aintahne. Minayabe aneqsabé níwéh suranóro aritahno? Miraónaga Mósísine ehweh aiq anteruahne úwe.

⁴ Úwara Poraba iriwe míó kega wensabé, Manikáne ehweh mibeq mahbeq aitáh kéné wahnahnsabé aneqsabé ehweh atahno uwe. ⁵ Uwana Poraga sensabé, Manikáne ehwehnka mahraréna,

Itene wahnahnsabé abehq éhwéh atéhneho ire.

(Kisim Bek 22.28)

We Manikáne ehweh mibeq mahbeq aítáh kéné wahnah tagaríótáq tahirímé mi ehwéh íre iraru irino úwe.

⁶ Kaunsíri kewé mó akáhtáq Sáyúsi ke míówara mó akáhtáq Péhrasi ke míówe. Minayabe Poraga se tagéna iwíáhue momiwíuríórabeqte keyábé anotahtaqa mahraréna, Nánuwahraho, íné Péhrasi aní múge. Nániboreh Péhrasi kené sánsá mirau ke míówe. Manikáne omasa éhwéhnsabé aiq pútare atena wega mókake pusa ké oganúq sitankéhe iraruraunsabé ehweh aintáhwe úwe.

⁷ Péhrasi kegá mó iwíáhuwara Sáyúsi kegá mó iwíáhuwe. Íre morá iwíáhunsabé seye ehwehuwe.

⁸ Péhrasi kegá iwíáhéra, Mókake Manikánka pusa ké oganúq sitankéhe. Sega íopeqté kéreq Maniká míéhrabeqte kéreqsabé aiq pútaq miáhwe iwíáhuwe. Sáyúsi kegá minayabe íre aiq pútare arítówe. Sega iwíáhéra, Manikánka pusa ké íre oganúq sitanawire iwíáhuwe. Minayabe se mó iwíáh mó iwíáhu puara seye ehwehuwe.

⁹ Anotah ehwéhutaq táhmaro Péhrasi sansá síwáhnoro kegá iriwe méra mahraréra, Itega iwíáhúnawe mah anímé íre ahbabáq anine. Íopeqté ké, Maniká míéhrabeqte kegá ehweh teawátówapómo. Itewe íre tagariahrahúne uwe.

¹⁰ Unsabe seye áhnte ehwéhnaunsabe sóntía kené wahnahnka, Asiu kegá Pora abariwe subíyeho iwíáhéna, Sóntía keyábé, Mi aní tutáhtoqme sabiwe meqmeq itega kaegaeorabeq móátáthro aritowe.

¹¹ Mó penórábéq Sísaga Poraba sebatawe ména wensabé, Íre áhreúno. Íné éhweh arega Sarúsarama

suwahpeq teriátónanserah mókake Aroma suwahpeq moq terinkéhe úwe.

Asiu kegá, Pora subiq suaneheqmúne u ehwéhne.

¹² Mó wehekáh Asiu kegá sío síoéra moráénéra, Manikánka tagaríéhre. Wánínkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe uwe. ¹³ Áhnte weh 40 wehgá miraue sío síoéra moráénue iwíáhuwe.

¹⁴ Sega Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéreq Asiu kené aboawah wehreqpa pokue sensabé teriera, Manikánka tagaríéhre. Itega wánínkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe. ¹⁵ Minayabe itereq mó kaunsírí kéreqka sóntía kené wahnahnsabé péhe éhwéh mahrarero. Mahraréq, Itega Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súno ero. Itega ahtapeq wahnahnurawéq wega sinaraq suboneheqmúne uwe.

¹⁶ Uwana Porane anahnowáné ahninkáwágá mina mehwaró ehweh irowe. Irena sóntía kegá kaegaurabeq kibekue Pora teawuwe.

¹⁷ Teawuwana Poraga kíápéténinsabé áhrabéna mahraréna, Mah mahbígá arene wahnah aní ehweh teawinkéhboq meqme móato úwe. ¹⁸ Úwana wega meqmena anotah wahnáhpá móatena wensabé mahraréna, Mah mahbígá ehweh teawinkeheéna meqmena suge. Karábúsiipéqté aní wenáwíq Poraga níáhrabue we meqme areba móato teníre úwe.

¹⁹ Úwana anotah wahnáh ánínká mahbine ayahtaq panantáwe meqmena kopípéq

mógasenúwe. Kasenána, Aneq ehwéh teniníbo úwana ²⁰ mahbiga wensabé, Asiu kegá moráénéwáhwe. Segá arensabé, Ahbiah Porawe kaunsíri kebá meqme súno teawigéhe. Pora éhweh tábúsoqme iranéhboq iteba meqme súno teawigéhe. ²¹ Minayabe aiq pútare arítéhnehboq 40 kegá mehwtíáhwe. Segá aiq mahraréra, Manikánka tagaríéhre. Itega wánínkakaq táhutahuqkakáq pehipi íre naneheqmúne. Ebeq Pora subiq sueq anehe táhutahuq nanehe ewe. Segá amahnága sokah sokahue míáhwe. Peh arene ehwehnsabé áwénunowe úwe.

²² Úwana anotah wahnáhnká mi mahbíyábé, Arega tenienawe mó ke teríneho. Pehwehrue pokéwahno éna eqmaq auwowe.

Pora kámáhni wahnáh ání wenáwíq Péríkiba móato u ehwehne.

²³ Eqmaq auwena téhtaré kíápéténi síáhrabúwe. Síáhrabéna sensabé, Inokáhpeq wehuke sugé tanahráq Pora Sésaría suwahpeq meqmeta móátáhtao. Áhnte sontiá ké 200 sontiá kéreq 70 oségá káhkókóawíáh sóntiá kéreq mó áhnte 200 sehsabekara matiáh sóntiá kéreq sokah sokah arítáhtao. ²⁴ Pora moq óseraq tútuue míahnaraq anotah wahnáh ání Péríkiba kawerue meqmeta móátáhtao úwe.

²⁵ Móátáhtao éna Péríkine páhsi sehiranue mahraréna,

²⁶ Péríkio, are anotah kawéq wahnáh ání móne. Íné Káróríúsa uge. Mó niwíqmé Árísíasa uge. Néne páhsi sáhnsahwe tagáhnó. ²⁷ Asiu kegá mah aní táhtoqme subitótaq we Aroma

aníne urairana írátáuge. Írátáútaq ínereq sóntía kereqka pehbeheráh tueq tumetáune.*

²⁸ Wega aneq ahabábárirapómo éna iraníeéna sene kaunsíri kebá móátáráuge. ²⁹ Sega seyene sánsánsábé ehweh atówana wega íre anotah ahabábárire. Mi ahabábáqmé íre suboráhi ahabábáq míre. Íre karábúsiipéq móatahráhi ahabábáq míre. ³⁰ Asiu kegá mah aní suboneheqmúne uro irena apubúue areba eqmaq áúwóge. Wensabé ehweh atáh keyábé areba pokue mi ehwéh koreawéro atóge úwe.

Páhsiipéqté éhwéhnká aiq irarúwe.

³¹ Sene wahnahnka teriunserah sóntía kegá Pora meqmera inokáhpeq Ántípáti suwahpeq móátówe. ³² Mó wehekáh óseakáq kegá Pora meqmera Sésaría suwahpeq pokuwe. Pokuwara mó sontiá kegá sene nahtapeq tuekuwe. ³³ Tuekuwara óseakáq sóntiá kegá pokue Sésaría suwahpeq kéra anotah wahnáh ání Péríkiba Pora móatera páhsiakáq móátówe.

³⁴ Móátówana wega páhsi sáhnshahena Poransabé, Are eheqte ánípo kasenúwana, Íné Sírísía marákórápéqté ání múge úwe. ³⁵ Úwana, Arensabé ehweh atéhra ke túírataq arene ehweh iraníe úwe. Wega sóntiá keyábé, Érótime anotah nahtápéq ateq mitaq wahnahnoro aritowe.

24

Asiu kegá Pora ehweh ató ehwehne.

---

* **23:27:** Eqmaro 21.30-33, 22.25-27, 24.7 tagáhno.

¹ Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnah wenáwíq Ánáníásie. Moberiáh wéhékáh parabagútaq wereq táhmaro Asiu kené aboawah wehreqka peh morá págegeue ehweh aritahráhi aní wenáwíq Tétúra meqmera túwe. Sega Aroma kené anotah kamáhní aní Péríki Pora éhweh teawanehe úwe.

² Péríkiga, Pora meqmeq sero úwara meqmera móátówe. Móátówana Tétúraga mahraréna, Péríkio, are anotah kawéq wáhnáh aní móne. Arega wahnahnónayabé ite Asiu ke pehwehrue mía míaorahúne. Arega kawerue iwíáhónawe séhréh aitanie é itene marakó kaweritahne. ³ Minayabe itega iwíáh íwíáh ateq kaweróne atone úwe.

⁴ Tétúraga mó mahraréna, Áhnte ehwéh íre irarinie. Pehgáriq ehwéh teawiníboq iro. ⁵ Ite iwíáhúnawe mah animé ahbabáq aruqaruri aníne. Wega mah marakó marakóipéq mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Asiu keyábé pagu pagunurairara áhnte kegá tobehéra ebehowe. Wega itene sánsá suena Néhsara suwahpeqte aníne sánsá meyhá ké wahnahnire. ⁶ Wahnahnéna wega Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq íre kawerina uraitaq itega táhtotiarane. Itene sánsá anterutainsabé ehweh ateq parabaruanene íwíáhuraune.

⁷ Íwíáhuraunaraq itega Pora ehweh atanéhe uraunaraq sóntía kené wahnah wenáwíq Árísíásarehga tuera ite págegeue iubera Pora meqmera móbeq móátarówe. Árísíásaga itensabé, Pora ehweh atagéhboq anotah aní míéhrabeq pokue mitaq ehweh atáhro uraire. ⁸ Moke ehweh atéhra ehwéhnsábé wewega teawinkéhboq kaseninanao

úwe. ⁹ Úwara moke wereq su Asíú kégá wega irarú ehwéhnsábé kowe atera mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne atówe.

Poraga Péríkinsabé we éhweh teawu ehwehne.

¹⁰ Poraga ehwehninkeheéna anotah kamáhní ánínká ayahnkaratáté saiqnówe. Saiqnówana Poraga wensabé, Itene marakórapeq arega áhnte opéq wahnahnurone. Mina tagaríonsábé pahsuqme teawiníe. ¹¹ Ínéga Sarúsarama suwahpeq Manikánsabe iwíáh iwíáh atanieéna kowíaraugana peh airápété téhtaré wéhékáh parabaguraire. Mó kégá mi ehwéh aiq pútaq ehwéhne teawigéhboq kaseninanao. ¹² Mi ke suwahpeq íné íre ehwehéna mó ke íre pagu pagunurauge. Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhúpéqkákáq Asiu kené momiwí nahtápéqkákáq máhpeqkákáq peh túbáh agurauge. ¹³ Segá ehweh aintáhnsábé íre sokigi aintahráhowe.

¹⁴ Pahsuqme teawiníboq írátíahno. Segá Sísane sánsámé íre suwahbeh puara áwáhnáh sánsáne ewe. Mi sansámé ínéga sehgiúge. Miraunsabé itereq itene igaqnaréhreqne Manikánsabe iwíáh iwíáh atóge. Mósísine ehwehnikakáq Manikáne ehweh iraru kené ehwehnikakáqsábé aiq pútare arítóge. ¹⁵ Mókake Manikánka moke pusa kéwé kaweq kereq ahababáq kereq iriritankéhe. Ehweh aintáh kéreq ínéreqka minayabe iwíáhue áwénunúne. ¹⁶ Íné kaweqtaq méyabe nuwahbehre. Manikánseq ómi wehukéreqsabé íné íre ahababárarítónsábé nirupipeq eyoyóire úwe.

¹⁷ Poraga mó mahraréna, Táhmaro opéq nahnso kené marakórapeq ména nánuwahrahba seuwekurauge. Tabonah Asiu ke móne nárinieéna

seuwekéna Manikánsabe iwíáh iwíáhue nawinieéna seuwekurauge. ¹⁸ Itega sosueq mirauraunaraq sega Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéq ite tagarowe. Íre áhnte ke ínéba míarowana pehwehribeq míaraugara ¹⁹ Esia marákórápéqté Asiu kegá tagarowe. Tagarowana ínéga ahbabárurautaq tahirí sega aneqsabé areba íre séra ehweh aintáh iripo?

²⁰ Ínéga kaunsíri ke ehwéh teriátáugara areba suro kegá írátíarowe. Ahbabárurautaq tahirí sega teawé irino. ²¹ Se momiwíurorabeq peh morá éhwéh iraruraunsabé sega, Íné ahbabáruaire iwíáhurowamo. Mi tanáhráq ínéga anotah ehwéhnue mahraréna, Manikánka pusa ké iriritankéhe. Ínéga mira iwíáhunsabé ibora itega ehweh aintáhwe urauge úwe.

²² Úwana Péríkiga irena Sísansabé aiq pútare atáh kéné sánsá ahtebonsabé, Pehitare aritowe. Pehitare aritena sensabé, Anotah sontiá kéné wahnah aní Árisiásaga mahtaq tuinaraq itene koti ehwéhnsabé iwíáhue teinie úwe. ²³ Teinie éna wene kíápéténinsabé, Pora kawerue wahnah-nato. Pehwehrue wahnahnúno. Wene iyahnabo anímárinká séhréh ataneheéra ménsámehnsánkakaq túrataq íre ahqáho arito úwe.

Pora téhtaré ópéq karábúsiipéq míó ehwéhne.

²⁴ Táhmaro mó wehekáh parabagúwana Péríkiga wene ahre wenáwíq Tárúsíra meqmena súwe. Wene ahre Asiu iní míowe. Wega, Pora meqme súno atowana móatowana Poraga Sísansabé aiq pútare ate ehwéh teriuwe. ²⁵ Poraga kaweqtaq méyabewé tabasíwe méyabewé Manikánka mókake

ómi kehinánsábé ehweh aritahnayabéwé irarúwe. Irarútaq Péríkiga áhre agéna mahraréna, Pehitare. Amahnága pokúno. Mómake ahwimi íre kahnaraq mó áhrabinie úwe.

²⁶ Péríkiga íwíáhéna, Pugeq auwahnana Poraga móne náninabomo íwíáhúwe. Mira íwíáhúnsabé wega mó wehekáh mó wehekáhnue Pora meqme súno atowana Pora weba súwe. Wereq Porareqka ehweh narugaruruye.

²⁷ Asiu kegá wensabé kaweróne atageheéna Péríkiga Pora íre pugeq auwowana peh téhtaré ópéq karábúsiipéq míowe. Mi tanáhráq parabagúwana mó anínká Péríkine wahnah árámbehrí meyowe. Mi aní wenáwíqtare Pósiúsa Pésátae.

25

Poraga, Anotah wahnáh aní Sísáhriba pokinie ú ehwehne.

¹ Pésátaga Sésaría suwahpeq wahnahné arámbehrí awaq mianieéna mitaq súwe. Apahtáróráq mitaq ména suena Sarúsarama suwahpeq pokúwe. ² Mibeqté Manikáne ehweh mibeq mahbeq arítáh kéné wahnahnseq mó anotah Asiu kereqka Pésáta Poraga ahbabarurai ehwéh teawúwe. ³ Segá moráénéwéra, Pora subonéhboq ahtapeq mehwaranéhe íwíáhuwe. Mira íwíáhunsabé sega Pésátansabé, Pora mahtaq Sarúsarama suwahpeq ehweh atanéhboq meqmeq sero arito uwe.

⁴ Uwana Pésátaga sensabé, Pora Sésaría suwahpeq karábúsiipéq míéhre. Mibeq áhníbórá pokinie. ⁵ Minayabe ite miónarabeqte anotah kegá

séniragéhe. We ahbabáq kahnaraq mitaq ehweh atagéhe úwe.

⁶ Wega sensuwahpeq abapete apahtáro wéhékáhpópoq nayáhnkú wéhékáhpópoq mitaq ména suena Sésaría suwahpeq pokúwe. Pokéra mó wehekáh wega wahnahnúrabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero aritowe. ⁷ Poraga sútaq Sarúsarama suwahpeqte su Asiú kégá seabugéqnáhnue iriwe míówe. Iriwe méra, Wega mira ahbabárire éra áhnte ehwéh atówe. Sene ehwehme aiq pútaq ehwéh íre sokigi aweráhuwe.

⁸ Ehweh atówana Poraga mahraréna, Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákák Manikánsabe iwíáh iwíáh atáh náhtápéqkákák íre ahbabárarítaráuge. Itene anotah wahnáh Sísáhri moq íre ahbabárataráuge úwe.

⁹ Úwana Pésátaga Poransabé, Asiu kegá ehweh aintagéhboq Sarúsarama suwahpeq ínéreq arereq pokéyabe awahbehro úwe. Pésátaga Asiu kené sirupipeq eyoyó aritanieéna mi ehwéh irarúwe.

¹⁰ Úwana Poraga wensabé, Ahqáho. Íné Asiu keyábé íre ahbabárarítaráume tagariahne. Minayabe ite Aroma kené anotah wahnáhné koti arítáh náhtápéq míóge. Mahtaq ehweh parabaruo.

¹¹ Íné pukorahu sansá íre miraurage. Miraurataq tahirímé íné nubiq suo teawú irino. Segá ehweh aintáhmé íre aiq pútarowe. Minayabe arega íné Asiu kebá íre móintahráhone. Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wewega iwíáhuwe tagankehe úwe.

¹² Úwara Pésátareq weba mía míau ahtébiá kéreqka sío síóera iwíáhuwe. Pésátaga Poransabé, Sísáhri

íné éhweh teawenana iwíáhue tagankehe énayabé weba pokinkehe úwe.

Ágárípa Pora éhweh iro ehwéhne.

¹³ Táhmaro mó wehekáh parabagútaq mó marákórápéqté wáhnáh ánínseq wenanahnoreqka Sésaría suwahpeq suye. Wahnah aní wenáwíq Ágárípa. Anahnowá áwíq Pénáísie. Segá Pésáta mehweh atayeheéra suye. ¹⁴ Segá táhmaro wehekáh weba míóyana Pésátaga Pora éhweh Ágárípa teawuwe. Teawena Ágárípansabe mahraréna, Péríkine arambehri merautaq wehukení karábúsiipéq míaraire. ¹⁵ Íné Sarúsarama suwahpeq míarautaq Manikáne ehweh mibeq mahbeq aritáh kéné wahnahmarínseq Asiu abóáwáh wéhreqka we éhweh teniátówe. Teniera mahraréra, Itega we naho aiq ehweh ataráúnayabé itene ehweh iro. We subiq suo teniátówe.

¹⁶ Teniátówana ínéga ahqáho aritena sensabé, Ite Aroma kegá wehuke pehipi íre subiq suahráhué. Ebeqme we ehweh átáh ké míáhrabeq wene ahbabáqsabe ehwehninkehe urauge.

¹⁷ Asiu kegá we ehweh ataneheéra ínéba tutotaq íné íre túbáh aguraúge. Mó wehekáhtáq mi ehwéh iraníeéna wahnahnuraurabeqte náhúpéq tútuue ména, Pora koweqme sero arítaráugara koweqme surowe. ¹⁸ Wega aneq ahkárágára urairo iwíáhuraugara wensabé ehweh atáro kegá irigéra íre mi ehwéhnia peh mó ehwéh irare atárowe. ¹⁹ Peh seyene sánsánsabé ehwehurowe. Poraga, Putiarai aní wenáwíq Sísa oga míéhre urainsabé

wereq sereq ehwehuwe. ²⁰ Mi ehwéhme íre ni-
 ahteboqe. Aneq ehwéhpómo? Árahue kawer-
 aritanínkono íwíáhuraqe. Iwíáhuraunsabé ínégá
 Pora kasenéna, Sarúsarama suwahpeq pokue mi-
 taq mah ehwéh kobarabaruanéhnkono uraue.
²¹ Uraugana Poraga, Ahqáho. Aroma wahnáh
 ání Sísáhri íné éhweh teawenana wega iwíáhue
 tagéna teinkéhe uraire. Urainsabé, Ínégá eqmaq
 auwahráhonaraq Sísáhriba pokinkehe. Amahnága
 karábúsiipéq míahno atáráue úwe.

²² Úwana Ágárípaga Pésátansabé, Ínénéga mi aniné
 ehweh iraníe úwana, Ahbiah arega irankéhe úwe.

²³ Mó wehekáh Ágárípareq wenanahno
 Pénáísireqka wahnah anité táhnsá siwahriruera
 suye. Sereq sóntía kené wahnahnseq anotah
 wehwárínseqka momiwí nahtápéq kibekuwe.
 Kibekuwana Pésátaga, Pora koweqme sero úwana
 koweqme suwe.

²⁴ Pésátaga mahraréna, Ágárípareq ómi itereq
 momiwíúna kerero, mah aní tagahro. Moke Asiu
 kegá Sarúsarama suwahpeqkákáq mahtaqqákáq
 mah anínsábé teni teninurowe. Segá ínénsabe, Mi
 aní anotah ahbabáq ání púah subiq suo ato éra
 pagu pagunaintárowe. ²⁵ Ínégá we kasenué tagéna
 pukorahí ahbabáq íre tagaraue. Wegá, Aroma
 wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana wewega
 iwíáhue tagankehe uraire. Urainsabé ínégá weba
 eqmaraníe íwíáhuraue.

²⁶ Mah anínsábé kasenué tagéna wene ahbabáq
 íre tagaraunsabé Sísáhrinsabé aneq ehwéh
 páhsiipéq sehiranue teawinínkono? Minayabe

wene ehweh irageheéna iteba móátóge. Ágárípao, wene ehweh iro. Itene anotah wahnáh Sísáhri wene ahbabáqsabe páhsi sehiraniniboq itega mah aní kasenoro. ²⁷ Karábúsiipéqté ání mó wahnáh ánípá pehipi eqmaq áúwéhnayabé íre kaweq sansáne. Minayabe wene ahbabáqmari sehiraninie úwe.

26

Poraga we éhweh Ágárípa teawu ehwehne.

¹ Ágárípaga Poransabé, Are éhweh teio úwe. Úwana Poraga ayah pankeqme mahraréna, ² Ágárípao, are anotah wahnáh ání móne. Íné éhweh teawenayabé nirupipeq eyoyóire. Asiu kegá áhnte ehwéh aintáronsabé amahnága tábúsoqme teawiníe. ³ Arega moke Asiu kené sánsánkákáq sene ehwehnikákáq aiq ahtebáhne. Minayabe arega néne ehweh irahnayabé nirupipeq eyoyóire. Kawerue iwíáhinkehboq pehwehrue mé iro úwe.

⁴ Poraga mó mahraréna, Ómi Asiu kegá Sarúsarama suwahpeq miraurau sansá tagaríáhwe. Íné animai míáhwataq nánuwahrah míórabeq miraowa sansá tagaríáhwe. ⁵ Péhrasi kegá mirau sansá anotah pagégé sánsáne. Íné Péhrasi aní ména mi sansá kawerue miraurauge. Minayabe Asiu kegá tagaríáhwe. Mi ehwéh teaweyabe suwahbehta q tahirímé sega aiq teawé irino.

⁶ Naho naho Manikánka itene igaqnaréhyabe áhnte kawéq éhwéh teriuwe. Ínéga mi ehwéhnsábé aiq pútare atóge. Ai q pútare atena áwénunuraunsabé mó kegá ehweh aintárówana amahnága

mahtaḡ míóge. ⁷ Airápété téhtaré iteruwahrah kahnáhnká inokáhpeḡkakákḡ wéhékáhnkakaḡ Manikánsabe iwíáh iwíáh atáhwe. Segá kawerue iwíáh iwíáh atera, Manikánka omasa éhwéh sehginawire éra áwénunuwe. Ínéga moḡ miraue áwénururaue. Minayabe Asiu kegá ehweh aintárówe. ⁸ Manikánka pusa ké iriritéhn sábé aneḡsábé íre aiḡ pútare ataho úwe.

⁹ Poraga mó mahraréna, Ínéga menah Sísá, Néhsara suwahpeḡte ánínsábé aiḡ pútare atáh ké síwíoqnanaue iwíáhuraue. ¹⁰ Iwíáhéna Sarúsarama suwahpeḡte Sísá tagaríáh ké síwíoqnaraue. Manikáne ehweh mibeḡ mahbeḡ arítáh kéné wahnah kegá, Miraúno aintárówana Sísá tagaríáh ké karábúsiipéḡ sitáráue. Se subiq suanéhe iwíáhurowana miraoro arítáráue.

¹¹ Sísá tagaríáh kegá sene sánsá suera Sísansabé íre kaweḡ ehwéh atageheéna ínéga moke Asiu kené momiwí nahmáritápéḡ anotahtaḡ kamah ariena síwíoqnaraue. Anotah abíáhnsá aritena wáhnaupéḡté ké suwahpeḡkakákḡ pokue síwíoqnaraue úwe.

*Poraga Sísá tagó ehweh Ágáripa teawu ehwéhne.
(Eqmaro 9.3-19, 22.6-16)*

¹² Poraga mó mahraréna, Ínéga mirauraunsabé Támákása suwahpeḡ pokinie iwíáhuraue. Iwíáhuraugara Manikáne ehweh mibeḡ mahbeḡ arítáh kéné wahnah anímárinká, Kaweróne éra, Komiraúno aintárówe. Komiraúno aintárówana ahtaḡpeḡ pokuraue. ¹³ Pokuraugana wéhékáhnabubu íópeḡté anotahtaḡ téhraguraire. Mi tehrehme pópoqnah kiotaiḡme téhrrairana

tagarauge. Ínéreq ahtapeq sénító kereq míaraunarabeq téhraguraire. ¹⁴ Anotah téhraguraitaq moke itega marakóipeq márunsurahuraune. Íbaru ehwéh, Asiu kené ehwehnka iraréna, Sorao, Sorao, aneqsabé níwíoqnahno? Kirusa séhíkárátáq are peraq míáhnana érinserah amahnága arere érire uraire.

¹⁵ Urairana ínéga, Anotah aníno, are insebo uraugana wega, Íné Sísa arega níwíoqnáhna aní múge. ¹⁶ Iriwe míahno. Arega néne arambehri mirainkeheéna areba tuena omaq atóge. Amahnága tagáhna naneqkákáq mókake sokigi awéna naneqkákáq teri terininkehe.

¹⁷ Nahnsó kebá eqmaraníe. Mókake ínéga are séhréh atáhnaraq sereq Asiu kereqka íre subiq suagéhe. ¹⁸ Nahnsó kegá sirupipeqté síurá ebiqu me tagéra sunkíkírirabeqte sánsá suera téhrehrabeqte sánsá miraighboq kosíwáhnorúno. Owainawane págege sansá suera Manikáne ahtapeq nogigéhboq kosíwáhnorúno. Segá arene ehweh íréhrataqmé sene ahbabáq kaweraritaníe. Kaweraritena sensabé, Ite ínénsabe aiq pútare aintáh púana ínéga omaq itó ánimárí míáhwe aitaníe urairana írátáuge úwe.

Poraga Ágáripa wene arambehriyabé teawu ehwehne.

¹⁹ Poraga mó mahraréna, Ágáripao, are anotah wahnáh aní míahna puah néne ehweh iro. Sísa íópeqté teniátái ehwéh íre anterúóge. Írakaumo. ²⁰ Téhwe Támákása suwahpeq síwáhnoruraage. Síwáhnoréna mitaqté keyábé, Itene ahbabáq sansa sueq Manikánsabe áhraboro. Áhrabirataq

mó ahbábáq pehragéq peh kaweqtaq méq wene arambehri miraoro. Mirairataq mó kegá itene ahbabáq sansa aiq pútaq sutowe íwíáhigehe urauge. Anehemé Sarúsarama suwahpeqkákáq moke Súría marákórápéqkákáq naruo ke míarorabeqkákáq mah ehwéh síwáhnorurauge.

²¹ Mah ehwéh síwáhnoruraunsabé Asiu kegá Manikánsabe iwíáh íwíáh atáh náhtápéq íné tagéra táhtoqme, Subiq suanéhe íwíáhurowe. ²² Manikánka menahnkákáq amahnágaákáq aiq séhréh aintéhre. Séhréh aintéh púana írúwe ména anotah kereq íre síwíqkakaq kéreqsabé ehweh teiúge. Manikáne ehweh iraru kereq Mósísireqka iraru ehwéhmé teiúge. Ínéga mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge. ²³ Segá mahraréra,

Mókakewe Manikánka omaq ato aní, ite meirena kaweritéh ani anotah erínana pukinkehe. Pukéna pusa ké míáhrarabeqte ebeq iriginkehe. Wega irigena Asiu kereq nahnsó kereq téhrorahi ehwéh terinkéhe uwe. *(Aisaia 42.6, 49.6)*

Mó ehwéh íre teiasa peh mi ehwéh teiúge úwe.

Poraga Ágáripansabé, Aiq pútare ato ú ehwehne.

²⁴ Pésátaga Porane ehweh saiqnarúena anotah ehwéhnéna, wensabé, Porao, are múguwahgu aní úkurone. Áhnte sehirania púkú sáhnsah sáhnsahuronaga múguwahgu aní úkurone úwe.

²⁵ Úwana Poraga wensabé, Pésátao, are anotah wahnáh aní móne. Íné íre múguwahgu aní ména peh aiq pútariahnsanuge. Íre pehipi irarúge. Peh tábúsoqme iwíáhéna iraruge. ²⁶ Ínéga teiú

éhwéhmé Ágáripaga tagariéh púana wensabé pah-suqme teawúge. Sísaga mirauraimé íre epéráhpéria peh wehuke míaropi miraurai puana Ágáripaga aiq moke írátíéhre. ²⁷ Ágáripao, arega Manikáne ehweh iraru kené ehweh aiq pútare aritahno? Íné tagaríomé arega aiq pútare aritahne úwe.

²⁸ Úwana Ágáripaga Poransabé, Arega tenienayabé ínégá mótaq Sísá k éraníe íwiáhono úwe. ²⁹ Úwana Poraga wensabé, Mótaqpópoq mókakebopoq íné íre tagaríóge. Íre arebataq ómi amahnága néne ehweh íráh keyábé nirutaboairitóge. Ite ómi íné tahnsa aní úkigeheéna púreraitóge. Íre íné tahnsa karábúsiipéq míageheéna peh Sísansabé aiq pútare atageheéna púreraitóge úwe.

³⁰ Úwara Ágáripareh Pésátareh Pénáísireh sereq tútuue míó kereqka irigue ³¹ máhpeq tueyokuwe. Tueyokéra sebataq ehwehnéra, Mi anínká pukorahi ahabábáq íre mirauraire. Wega karábúsiipéq mía míarahi ahabábáq íre mirauraire uwe.

³² Ágáripaga Pésátansabé, Mi anínká, Aroma wahnáh aní Sísáhriga íné éhweh iranawire íre iraruraitaq tahirímé soraq auwo ató irino úwe.

27

Pora Aroma suwahpeq pokinkeheéra sípiipéq móató éhwéhne.

¹ Pora Ítári marákórápéq eqmarankeheéra sega wereq mó karábúsiipéq míó kereq wehukení wenáwíq Súríasaba mórítówe. Súríasawe we sóntía kené kíápéténi ména 100 sóntía ké wahnahnéna

anotah wahnáh aní Sísáhrine arambehri aní míowe. ² Áramítíami suwahpeqte sípígá mó ke suwahpeq mó ke suwahperue Esia marákórápéq pokinaútaq Súriásaga Porareq mó karábúsiipéqté kéreq sípiipéq mórítówe. Mó aní wenáwíq Árisátáki sípiipéq míowe. We Tésárónáika suwahpeq Másérónía marákórápéqté áníne. Itega sípi kéweweq pokowane. * ³ Pokéq mó wehekáh Sáiróna suwahpeq sewane. Súriásaga Pora kaweratená wensabé, Arega mahtaq sewíéhnaaq arene iyahnaboga kirabo atagéhe úwe.

⁴ Mó wehekáh itega sípi kéweweq pokowane. Iuranabiahtapeq anotah soirírúnsabe marakó áwíq Sáipára ogehpeqtáq sótaikowane. ⁵ Sótaikéq Sírisía marákórápéqkákáq Pámbría marákórápéqkákáq anotah wanítábá sótaikéq Árisía marákórápéq Máira suwahpeq kowane.

⁶ Sóntía kené kíápéténiga mitaq mó sipí Ítári marákórápéq pokína sipí kabaruwe. Kabaréna wega Árékásántaría suwahpeqte sípí Ítári marákórápéq pokína sipí ábóraq marena ite meiqmena sípiipéq móitowe.

⁷ Mitaq sípi kéweweq anotah soirírúnsabe táhmaro wehekáh pehwehrue pokowane. Pehwehrue kúwaq itega Níra suwahpeq kótaikowane. Mitaq anotah soirírúnsabe itega obaríqme íre korahowane. Itega Sárámóni marákórápéq kótaikéq Kíríti marákórápéqté áyéhrápéq kótaikéq mi marakó ogehpeq kowane. ⁸ Sípiwarí segagairabeq áwíq Kaweqtapére. Mitaq Áráséa

---

* 27:2: Áruka mah pahsí sehiranú aní moq mi sipíipéq kiwíowe.

suwahpeq wahtotare. Sípiipéq pehwehrue mitaq kowane.

⁹ Anotah soirírúnsabe koyabo seyabonue áhnte wehekáh sótaikúwe. Ópeq tanáhráq súwana anotah soirírúnsabe wánínka áhnte nonaburóróúwe. Minayabe Poraga sensabé, ¹⁰ Sípiakáq itenkakáq wánínkoneho. Íné iwíáhume pokonaraq íre peh sípiakáq kahgoakáq ite moq wánínkoneheqmúne úwe.

¹¹ Úwana sóntía kené kíápéténiga Porane ehweh íre irena peh sípi soberú anínseq sípi abowáreqne ehweh irowe. ¹² Sipwarí segagairabeq ópeq tanáhráq méyabe íre kaweqtapéq púara áhnte kegá, Sípi kéweweq pokoneheqmúne uwe. Kíríti marákórápéq mó sipí kagairabeq áwíq Píníkie. Segá iwíáhéra, Píníkiwe íre anotah soiríri marákóe. Minayabe sípi kéweweq pokue ópeq tanáhráq mitaq kowíanehe uwe.

Anotah soirírúnsabe wánínka anotah nonaburóróúwe.

¹³ Pehgáriq soirírúnsabe sega iwíáhéra, Aiq kawerire íwíáhuwaq sípi kéweweq Kíríti marákórápéqté áyéhrápéq wahtotaq pokowane. ¹⁴ Pokowanana marakóipeqté anotah soiríqká paentowe.

¹⁵ Anotah soirírúnsabe sípi sórirúrabeq íre korahúwe. Íre korahúnsabe sípi soberú anínká sípi keyabonkúwana sóriqka anehepeq pagume meqmena kúwe. ¹⁶ Itega Káúra marákó sótaikowanaraq pehgáriq sipí abariue pankeqme sípirapéq marahwáne. Anotah soirírú púana mi arámbéhrí anotah pagégé arámbéhríe.

17 Sípi pitegíneho éra págege nahgáqtáté ákáhna**bu** táhru táhruuwe. Ápárika marákóráq sóiriqka sípi paentáwena arahwéraq móitehneho éra sega séri pugeq súówana sípiga pehipi pokúwe. 18 Mó wehekáh peh anotah soirírúwana sípi umehúnsabe wánínkíneho éra sega kahgowarí mewe wánípeq súówe.

19 Súówana mó wehekáh mónkakáq anotah soirírúwara mó wehekáh anotahta**q** áhreu puara sípi soberé mensáméhnsámarí mewe wánípeq súówe. 20 Áhnte wehekáh íónkakaq pópoqnahakáq wehyoqkakaq íre ábóraq kowana peh anotah ibónsúwana sóirirúwe. Minayabe sega wánínkoneheqmúne íwíáhuwe.

21 Wánínkoneheqmúne íwíáhéra áhnte wehekáh táhutahuq awehriuwe. Awehriuwana Poraga se míórabeq séna sensabé mahraréna, Wehukeo, néne ehweh ireq Kíríti marákórápéq íre súótaq tahirímé sípiipéqté ménsáméhnsá peh kék irino. 22 Amahnága íre áhreoro. Moke itega íre pukoneheqmúne. Peh morá sípi airaiq piteginawire.

23 Íné Manikáne aní ména wensabé iwíáh íwíáhata atauge. Inokáhpeq wene íópeqté ánínká ínéba iriwe ména 24 mahrarue teniena, Porao, íre áhreúno. Aroma kené wahnah Sísáhriga arene ehweh irankéhboq weba pokiniewóne. Minayabe Manikánka arereq moke sípiipéq miáh kéreq amahnága íre pukia peh oga miáro aitéhre. 25 Manikánka tení éhwéhnsábé aiq pútare atóge. Wega teninsábé aiq pútaraginawire íwíáhuge. Minayabe íre áhreoro. 26 Peh morá sóiriqka

paentáwe sípi marakóipeq surahue piteginkehe úwe.

²⁷ Inokáhpeq 14 wehekáh parabagútaq anotah soiriqká íre parabagia peh sípi anotah soréq wání áwíq Mérítéréniá paentowe. Paentowara inokáhnabubu sípiipéq arambehrio kegá, Marakó peh wahtotare íwíáhuwe. ²⁸ Iwíáhéra sega náhgáqtate wání agehga marówana peh ákáhtaq wahtótáq 40 míta kowe. Konsabe sípiga mó kúwara sega mótaq mó agehga marówana peh wahtotaq 30 míta agúwe. ²⁹ Peh wahtotaq agú púara sípi marakóipeqté ébáhmári paentáwe súnsabe pitegineho éra áhreuwe. Áhreéra itaréitaré náhgáqtáq áhéni sarira mewe wánípipeq márówe. Mi ahénigá wánípipeq tuegáwagiwe ambubu aginkeheéra inokáhpeq sípi anehepeqte tuparúówe. Tuparuera apubúue ahyahbikerankeheéra púruruwe.

³⁰ Sípiipéq arambehriu kegá seye náhenéra, Mah-taq pukonehboq sípiakáq karábúsi keákáq sueq káriq sipí kéweweq marakóipeq pokoneheqmúne uwe. Mira íwíáhunsabé sega mó ke péhe éhwéh teriera, Itega mó ahéní sípi abiahtapeq sariwe tuparuanéhe uwe. Tuparuanéhe éra káriq sipí wánípipeq márumárówe. Mi káriq sipí kéwewera pokonehe éra márumárówe. ³¹ Márumárótaq Poraga sóntía kené kíápéténireq wene sóntía kereqsabé, Sípiipéq arambehriu kegá ite iuwera poki-rataq wánínkoneheqmóe úwe. ³² Úwara sóntía kegá káriq sipí táhharó nahníáq kiraq súówana mi sipí sóreq wanítáq márunsurahéna pehipi pokúwe.

³³ Ahyahbinkiranotaq Poraga ómi míó keyabé,

Táhutahuq nahro éna pagu pagunéna sensabé, Itega téhtaré wíki iwíáh kikiréq táhutahuq íre narutówe. ³⁴ Irupi pukiyehboq amahnága nahro. Ite íre wánínkoneheqmúne. Peh ite ómi áhkórapeq kéagorahúne úwe. ³⁵ Mi ehwéh iraréna se tagotaq táhutahuq mewena Manikánsabe kaweróne atena keqme nówe.

³⁶ Keqme nówara sirupipeq moke eyoyóera táhutahuq nowe. ³⁷ Peh íregárita 276 wehuké mi sipíipéq míahwane. ³⁸ Se táhutahuq nowana siyahbankirowara sípi umehíneho éra moke tahutáhúq wánípipeq súówe.

Sípi pitegú ehwehne.

³⁹ Ahbiahipeq marakó ábóraq kowara sípiipéq arambehriu kegá tagéra eheqte marakóbo iwíáhuwe. Iwíáhéra kaweq arahwé tagéra sípi korahonaraq mitaq kowíanehe íwíáhuwe. ⁴⁰ Mira íwíáhunsabé sega áhéni nahniáq kiraqme sóreq waníipéq súówe. Sípi soberinkeheéra sega soberé kara pugeq súówe. Sóiriqka sípi paentáwe áhnopeq méitankeheéra sega séri pankeqmarówe.

⁴¹ Moke mirau puana sípiga peheráh kéna wánípipeqté arahwéraq móbegue kowíówe. Arahwéraq móbegúnsabe íre pokorahúwana anehepeq wánínka mésubiqmaq subiqmarúwe. Mésubiqmaq subiqmarúnsabe sípi piteginaúwe.

⁴² Sontía kegá iwíáhéra, Karábúsi kegá wánípipeq súbímie áhkórapeq keague taqnobagiyeho éq amahnága se subiq suanehe íwíáhuwe. ⁴³ Iwíáhuwana sene kíápéténiga, Pora subiq súého iwíáhéna ahqáho aritowe. Wega wánípipeq súbimi tagaríah keyábé, Ebeqme itega wánípipeq

ahkuague súwímiue áhkórapeq pokoro. ⁴⁴ Anehe mó kegá sípi pitegia áyéhráqpópoq abaraqpópoq táhtoqme áhkórapeq kéagigehe úwe. Úwaq itega moke wega teiunserahnue kaweqtaq áhkórapeq kéagowane.

28

Wehenka Pora pó ehwehne.

¹ Áhkórapeq kowéq mi marákó áwíq Márátae irahwáne. ² Mibeqté kégá ite mehweh aitera kaweraitówe. Ibonsúwana titirúnsabe sega ira pariówe. ³ Poraga irawarí kosiqme sesiqmeue ira pariowe. Ira pariotaq osoronsabe mipi mío wehenká ira kunkúnúwana tueyokéna Porane ayahnkara pówe. ⁴ Wehenka wene ayah péna pahtiwara mibeqté kégá tagéra seye náhenéra, Mi anímé wehuke subiq suo anípómo. Íre wánínkinsabé we ahbabáq ani púana amahnága pukinkehe uwe.

⁵ Uwana wene ayahnkara kóbiq kóbirúwana wehenka iraipéq megúwana Pora peh míowe. ⁶ Peh míowara sega áwénunéra iwíáhéra, Wene ayahnkara muinabomo. Aunúnkaq márunsurahéna pukinabirapómo iwíáhuwe. Íre wahto tanáhráq áwénunuwana sene iwíáh íre aiq pútaragúnsabe sega mó iwíáhéra, We manikápómo iwíáhuwe.

Awahre koré kaweragú ehwehne.

⁷ Mi marákórápéqté wáhnáh ání wenáwíq Púbíúsae. Mitaq wene marakó wahtotare. Wegá ite mehweh aintena wene nahtapeq apahtáróráq kawerue kirabo aitowe. ⁸ Wenabo osorosorú awahréna puriq puriqkakarúwe. Awahreúwana

Poraga weba séna púreréna wene ayahnkaratáté táhtorowana kaweragúwe.

⁹ Kaweragúwara moke mi marákórápéqté kégá minayabe írówara moke awahre kegá Poraba suwana púreraritowana kaweragúwe. ¹⁰ Mibeqté kégá ménsámehnsá pehipi náí náinuwe. Itega mi marákórácq apahtáro íó méq suanehe owanaraq moke iuwahbeh naneq ménsáméhnsá sípiipéq sáharagehéera náíúwe.

Poraga Aroma suwahpeq pokú ehwehne.

¹¹ Árékásántaría suwahpeqte sípi ópeq tanáhrácq mitaq sípi kagairabeq kowe. Sípi abiahtapeq se ábárahrené siyahqno tahnsa náneq pikísah kowe. Mi abárahrewé péhe máníká áwíq Súsine ahnínkáwáráree. Apahtáro íó itega mi marákóipéq méq mi sípi kéweweq pokowane. ¹² Mó marákórápéq pokue Sírákíúsa suwahpeq apahtarórácq kowíahwane. ¹³ Mitaq sueq sípi kéweweq pokue Árégíúma suwahpeq pokowane. Mó wehekáh sípi anehepeqte sóírírúnsabe mitaq sueq apahtarórácq sípiipéq Pútéóri suwahpeq kowíahwane.

¹⁴ Mitaq Sísa tagariáh ké méra, Iteba kaegaeoro unsabe abapete téhtarérácq seba kowíahwane. Mitaq sueq ahtapeq pokue Aroma suwahpeq konehe íwíáhowane. ¹⁵ Aroma suwahpeqte Sísa tagariáh kégá, Porarehga áhníbóra seneherawoe u ehwéh irera táhmaro kega ahtapeq sure máhkétirapéq áwíq Ápíúsa séra mitaq íwénunuwe. Mitaq kaegaeo nah apahtáro korabeq íwénunuwe. Poraga sutaq se tagéna wene arupipeq eyoyóéna Manikánsabe iwíáh íwíáh atowe.

16 Itega Aroma suwahpeq kowíahwanaraq sega Pora íre karábúsiipéq móatera peh wewene nah-tapeq móátówe. Wereq peh morá we wahnahnú sontiá ánínseqka kaegaeuye.

Poraga Aroma ke kaweq ehwéh teriu ehwéhne.

17 Wega mitaq ména apahtárórác mibeqté Asiu kené wahnah keyábé síáhrabúwara suwe. Weba suwana sensabé, Nánuwahraho, Asiu ke íre ahbabác arítaráuge. Iteriborehne sansá íre anterutaugé. Se íre ahbabárarítáráugarawe Sarúsarama suwahpeqte Asiu kegá íné táhtoqme Aroma kebá móíntárówe. 18 Aroma kegá néne ahbabáqsabe kabaréra kasenaintárówe. Kasenaintera se ahtebome íné íre pukorahi ahbábáruansabé sega, Soraq auwanéhe urowe.

19 Soraq auwanéhe urowara Asiu kegá anotah ahqáho arítárówe. Anotah ahqáho arítáronsabé ínéga mahraréna, Aroma wahnáh ání Sísáhri íné éhweh teawenana iwíáhue tagéna teinkéhe urauge. Minayabe surauge. Séna nánuwahrah Asíú keyábé ehweh aritanieéna íre surauge. 20 Ite tagéna mah ehwéh teinieéna íáhrabuge. Marakóipeq tuina anímé ite Asiu kegá áwénunona anímé wensabé aiq pútare atóge. Minayabe karábúsiipéq míóge úwe.

21 Úwara sega wensabé, Súría marákórápéqté kégá are éhweh pahsí íre sehiranue íátówe. Mah-taq suro Asiu kegá arega ahbabárire íre teiátówe.

22 Mah marákó marákórápéqté kégá Sísane sánsá íre kaweq sansáne tei teinurowe. Minayabe arega teiena ehwéh iraneheqmúne uwe.

23 Seyega iwíáhu wehekáh Porane nahtapeq áhnte kegá weba suwe. Suwana wega moke mi

wehekáh Manikánka wahnah wahnahnirabeqte éhwéh teriuwe. Segá Sísa éhwéh irageheéna wega Mósísiga sehgióro ú ehwehnikákáq Manikáne ehweh iraru kené sehirankakaq sáhnshawe síwáhnorúwe.

²⁴ Síwáhnorúwara táhmaro író kega wene ehwehnsabé aiq pútare atówara mó kegá íre aiq pútare atówe. ²⁵ Segá íre peh morá iwíáhuwana pokonehera utaq Poraga mahraréna, Manikáne Awanka wene ehweh irarú ani wenáwíq Áísáia iwíáh atowana wega itene igaqnaréhyabe mahraréna,

²⁶ Mah ke korerio. Korerie, Itene iahrega áhnte tanáhráq ireqmé íre kawerue iahtebahwe. Itene iuranka áhnte tanáhráq tagéqmé íre kawerue iahtebahwe korerio.

²⁷ Sene iwíáh págege agirara sene siahrrate ireyabe suwahrieh puara sene siahre parokirara sene siura aiq pigire. Segá ireyabe íre suwahriehtaq tahirímé sene siahre iréra siura tagéra kawerue siahtebah irino. Iahtebahtaq tahirímé ínéba surowana kawerarító irino. Íné Manikánka aiq iraruge úwe teriuwe. *(Aisaia 6.9-10)*

²⁸ Poraga Áísáiane ehweh teriena mó mahraréna, Ite mina tahnsano puana Manikáne Awanka iwíáh ato ehwéhnká aiq pútaragire. Minayabe Manikánka Sísansabé aiq pútare atáh ké kawerarite éhwéh nahnso ke korerio aintéhre. Nahnso kegá kawerue iratiagehe. Minayabe ahtebahro úwe. ²⁹ Poraga Aroma suwahpeqte Asiu ke mi éhwéh aiq teriuwe. Teriuwara Asiu kegá seye ehwehéra pokuwe.

³⁰ Poraga mitaq téhtaré ópéq ména wewega mó iotáq mó iotárue paiqma paiqmaru nahtápéq míowe. Wene nahtapeq su keyábé kawerue mehweh aritena ³¹ Manikánka wahnahni ehwéh teri terinúwe. Teriena itene Wahnah Sísa Karáhé éhweh pahsuqme síwáhnorúwe. Síwáhnorúnsabe Aroma wahnáh kégá íre ahqáho atówe.

Manikáne O Ehwehne
God's New Talk: The New Testament in the Awa
Language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Awa long Niugini

copyright © 1974, 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© Faith Comes by Hearing

Language: Awa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-12-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

9673cf68-887a-574e-9ac8-846469c86b12